

JAN RYCHLÍK
VLADIMIR PENČEV

OD MINULOSTI
K DNEŠKU

DĚJINY
ČESKÝCH
ZEMÍ

VYŠEHRA D

Kniha vychází k 80. výročí
založení nakladatelství Vyšehrad
|1934–2014|

Vyobrazení na přebalu:
Historický český znak na Pražském hradě
Foto: Pastorius at cs.wikipedia

na str. 3:
Pražský groš, avers

na str. 686:
Pražský groš, revers

Tato kniha vznikla v rámci Programu rozvoje vědních oblastí
na Univerzitě Karlově č. *P12 Historie v interdisciplinární perspektivě*,
podprogram *Společnost, kultura a komunikace v českých dějinách*.

Lektorovali:
prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc.
doc. mgr. Marie Šedivá-Koldinská, Ph.D.

Copyright © prof. PhDr. Jan Rychlík, doc. Vladimír Penčev, Ph.D., 2013

ISBN 978-80-7429-387-0

OBSAH

Úvod	
ČESKÉ ZEMĚ A JEJICH DĚJINY	15

Kapitola 1	
ČESKÉ ZEMĚ NA POČÁTKU DĚJIN	
(DO VZNIKU ČESKÉHO STÁTU)	24

Keltové	27
Germáni	29
Stěhování národů	31
Langobardi	32
Slované	34
Sámová říše	37
Ve stínu franské říše	39
Vznik velkomoravské říše a její rozvoj	41
Rostislav I. a Svatopluk	44
Počátky křesťanství a cyrilometodějská mise	46
Zánik velkomoravské říše	50

Kapitola 2	
VZNIK ČESKÉHO STÁTU	53

Geneze českého státu	53
Svatý Václav	56
Konsolidace českého státu	59

Kapitola 3	
ČECHY A MORAVA V DOBĚ KNÍŽECÍ	63

Oslabení českého státu na počátku 11. století	63
Břetislav I. Přechnodné upevnění českého státu	66
Vratislav II. a Břetislav II.	70

Období anarchie	74
Soběslav I. a upevnění českého státu	77
Vladislav II.	78
Rozvrat českého státu na konci 12. století	80
Sociální a hospodářské poměry v 10.–12. stol.	83

Kapitola 4

ČECHY KRÁLOVSKÉ

(ČESKÝ STÁT ZA POSLEDNÍCH PŘEMYSLOVCŮ

A PRVNÍCH LUCEMBURKŮ) 89

Hospodářské a sociální poměry v českých zemích ve 13. století	89
Politický vývoj českých zemí za posledních Přemyslovců.	
Přemysl Otakar I.	93
Václav I. a Přemysl Otakar II.	97
Braniborská okupace. Vláda Václava II.	102
Václav III. a vymření Přemyslovců	106
Bezvládí a nástup Lucemburků.	107
Vláda Jana Lucemburského	108
Jan Lucemburský a markrabě Karel	111
Samostatná vláda Karla IV.	113

Kapitola 5

DOBA HUSITSKÁ,

VĚK PODĚBRADSKÝ A JAGELLONSKÝ

(FORMOVÁNÍ ČESKÉ STAVOVSKÉ MONARCHIE) 118

České země za Václava IV.	118
Sociální poměry na konci 14. a počátkem 15. století	122
Církevní poměry	123
Předchůdcové Husovi a zdroje husitismu	125
Jan Hus.	126
Koncil kostnický	130
Počátek husitského hnutí	132
Jan Žižka z Trocnova	138
Křížová výprava proti husitům roku 1420	140
Sněm čáslavský	143
Druhá křížová výprava	144
Porážka krajních husitských radikálů	145
Husitství v letech 1422–1434. Spanilé jízdy a další křížové výpravy	148
Koncil basilejský	151
Basilejská kompaktáta	152
Bitva u Lipan a konec husitských válek.	153

Důsledky husitských válek.	155
Hodnocení husitství	156
Albrecht II. a bezvládní 1439–1448.	159
Vláda Jiřího z Poděbrad	162
Jagellonci na českém trůně. Vznik české stavovské monarchie	167
Náboženské poměry v českých zemích. Počátky Jednoty bratrské	168
Sociální změny za vlády Vladislava II. Postavení poddaných a měst.	172
Vymřeni Jagellonců po meči	175

Kapitola 6

ČESKÉ ZEMĚ SOUČÁSTÍ HABSBURSKÉHO SOUSTÁTÍ

(OD MOHÁČE K VESTFÁLSKÉMU MÍRU). 177

Volba Ferdinanda Habsburského českým králem	177
Vláda Ferdinanda I.	179
České stavovské povstání 1546–1547	182
Politické a náboženské poměry na počátku druhé poloviny 16. stol.	185
Maxmilián II. a Česká konfese	187
Rudolf II.	190
Dlouhá turecká válka	193
Rudolfův majestát.	194
Matyáš II.	197
České stavovské povstání 1618–1620	198
Bitva na Bílé hoře. Vítězství Habsburků a prosazení absolutismu	202
Třicetiletá válka	208
Mír vestfálský	212
Důsledky třicetileté války a „bělohorský mýtus“	214

Kapitola 7

OD VESTFÁLSKÉHO MÍRU K OSVÍCENSKÉMU ABSOLUTISMU

(1648–1790). 217

Charakter období po třicetileté válce	217
Státoprávní vývoj	218
Vzestup významu katolické církve	221
Rekatolizace. Postavení Židů	223
Hospodářské, sociální a etnické poměry	227
Švédsko-polská válka a konec plánů české emigrace.	235
Války s Francií Ludvíka XIV. Válka o dědictví španělské.	236

První turecká válka a rekatolizace v Uhrách (na Slovensku)	237
Thökölyho povstání a velká turecká válka.	240
Povstání Ference II. Rákoczyho. Vpád kuruců na Moravu	243
Turecké války za vlády Karla VI.	244
Válka o dědictví polské	245
Velké nevolnické povstání 1680. Robotní patenty	246
Povstání Chodů	247
Nástup Marie Terezie. Válka o dědictví rakouské	250
Likvidace státoprávní samostatnosti českých zemí	255
Pokusy o znovuzískání Slezska	257
Osvícenské reformy Marie Terezie	261
Reformy Josefa II.	264

Kapitola 8

OD ABSOLUTISMU K REVOLUCI.

VZNIK NOVODOBÉHO

ČESKÉHO NÁRODA 270

První fáze národního obrození	270
Války s revoluční Francií a jejich vliv na české země	275
Vznik Rakouského císařství. Napoleonské války a české země	279
Vídeňský kongres	286
České země v době Metternichova absolutismu	287
Druhá fáze českého národního obrození.	290
Slovanská a slovenská otázka	296
České země v předvečer revoluce 1848	300

Kapitola 9

OD REVOLUCE K DUALISMU 303

Charakter revoluce 1848 a její specifika v Rakousku	303
Počátky revolučního hnutí v českých zemích	304
Česko-německý konflikt	308
Slovanský sjezd a Svatodušní povstání	310
Potlačení revoluce. Nástup Františka Josefa I.	313
Kroměřížská a oktrojovaná ústava	316
České země v období tzv. Bachova absolutismu	318
Pád Bachova absolutismu. Říjnový diplom	324
Únorová ústava	327
Česká politika v době platnosti únorové ústavy.	
Staročesi a mladočesi	329
Rakousko-pruská válka a její důsledky	333
Rakousko-uherské vyrovnání a prosincová ústava	336

Kapitola 10
ČESKÉ ZEMĚ V RÁMCI
RAKOUSKA-UHERSKA

(1867–1914)	339
Obecná charakteristika poměrů v Předlitavsku	339
Hospodářský, kulturní a sociální vývoj českých zemí	343
Česká politika po rakousko-uherském vyrovnání	348
Fundamentální články	349
Drobečková politika a pád staročechů	352
Vznik sociální demokracie a její postoj k národnostní otázce	357
Česká politika pod vedením mladočechů	360
Rozštěpení politické scény	362
Česko-německé jazykové boje. Moravský pakt	365
Volební reforma 1905 a její důsledky	367
České země před první světovou válkou	370
Slovenská otázka	371
Zahraničněpolitické otázky	377

Kapitola 11
VZNIK ČESKOSLOVENSKÉHO STÁTU

(1914–1918)	381
Počátek první světové války	381
České země na počátku první světové války	383
Válečné operace v letech 1914–1917	385
Postoj Čechů k válce	389
Zahraniční protirakouský odboj	392
Zahraniční odboj a revoluce v Rusku	396
Domácí odboj	398
Pokusy Karla I. o ukončení války. Česká politická aktivita v letech 1917–1918.	400
Na cestě k samostatnému československému státu	403
Vyhlášení samostatnosti československého státu.	407

Kapitola 12
MEZI DVĚMA VÁLKAMI 409

Formování československého státu	409
Politický vývoj	414
Ústava z 29. února	415
Komunistický pokus o převrat	418
Hospodářský a sociální vývoj meziválečného Československa	422

Náboženské poměry	425
Vnitropolitický vývoj Československa.	426
Domácí vývoj ve třicátých letech.	430
Zahraniční politika	434
Mnichov a zánik první republiky	437
Druhá republika	443
Vídeňská arbitráž	448
Zánik druhé republiky	449
Hodnocení meziválečného období	451

Kapitola 13

DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA A OBNOVENÍ ČESKOSLOVENSKA 456

Protektorát Čechy a Morava	456
Protektorátní vláda, fašistické skupiny a problém kolaborace	458
Počátky odboje	460
První fáze druhé světové války. Vznik československé armády v zahraničí	462
Okupační režim a domácí odboj po vypuknutí války	464
Československá otázka jako problém mezinárodních vztahů	469
Vstup SSSR do války. Reinhard Heydrich.	471
Okupační režim a odboj v závěrečné části války	476
Československý vojenský odboj v SSSR	479
Zahraniční odboj a SSSR	481
Slovensko za druhé světové války	482
Slovenské národní povstání	485
Ztráta Podkarpatské Rusi	490
Moskevská jednání a košický vládní program	491
Pražské (květnové) povstání	494
Druhá světová válka a odboj jako zdroj legitimacy poválečných režimů . .	496

Kapitola 14

OD DIKTATURY K DIKTATUŘE 498

Třetí republika	498
Územní změny a národnostní poměry	499
Soudní postih kolaborantů	504
Hospodářský a sociální vývoj	507
Politický vývoj třetí republiky	509
Státní převrat 25. února 1948	512
Transformace politického a hospodářského systému	516
Ústava 9. května	518

Kapitola 15
POD VLÁDOU RUDE HVĚZDY
(KOMUNISTICKÁ DIKTATURA
V ČESKOSLOVENSKU)..... 520

Charakter let 1948–1953	520
Hospodářský, sociální a kulturní vývoj 1948–1953	521
Politický vývoj 1948–1953	527
Církevní politika	528
Třetí odboj	531
Politické represe	532
Období tání	538
Rok 1956 a nástup neostalinismu	542
Režim Antonína Novotného	544
Ústava 11. července	546
Hospodářský, sociální a politický vývoj v šedesátých letech	548
Pád režimu Antonína Novotného	553
Pokus o reformu	555
Sovětsko-československá jednání	559
Sovětská okupace Československa	562
Počátky normalizace	566
Vznik československé federace	568
Nástup Gustáva Husáka a politika „zostřené normalizace“	570
Období nehybnosti	574
Represe a opozice proti normalizačnímu režimu	576
Období přestavby a režim Miloše Jakeše	580
Pád komunistického režimu	582

Kapitola 16
ROZPAD ČESKOSLOVENSKA .....

Hospodářský a sociální vývoj v letech 1990–1992	588
Zahraniční politika	592
Vnitropolitický vývoj	592
Slovensko-česká jednání o státoprávním uspořádání	595
Volby 1990	596
Česko-slovenská jednání v roce 1990	598
Rozklad OF a VPN. Vznik HZDS	600
Slovensko-česká jednání o státní smlouvě	601
Rozpad Československa	603
Ústava České republiky	609

Závěr

SAMOSTATNÁ ČESKÁ REPUBLIKA	612
Demografické a národnostní poměry České republiky	612
Dotváření ústavního systému	614
Politický vývoj za koaliční vlády ODS (1993–1998)	615
Vláda ČSSD (1998–2006)	619
Politický vývoj 2006–2013	622
Přehled panovníků, hlav státu a předsedů vlád	627
Přehled použitých pramenů a literatury	655
Rejstřík	665
Summary	680

KAPITOLA 1

ČESKÉ ZEMĚ NA POČÁTKU DĚJIN (DO VZNIKU ČESKÉHO STÁTU²²)

Území nynější České republiky nebylo ani v dobách ledových nikdy zcela pokryto ledovci. Ze severu sice zasahoval na české území ledovec skandinávský, který pokrýval i části Krkonoš, jak o tom dodnes svědčí překrásná horská údolí a zbytky glaciálních jezer, z jihu k Šumavě zasahoval zase ledovec alpský, avšak mezi oběma zůstalo nezaledněné území vhodné pro lidské osídlení, které zde existovalo už od starší doby kamenné – paleolitu. Již ve starém paleolitu (1 000 000–250 000 let př. n. l.) se proto na tomto území objevil člověk vzpřímený (*homo erectus*). Staropaleolitičtí lidé žili v malých tlupách podél velkých řek, živili se jako lovci a sběrači a postupně si osvojili oheň. Nejstarší stopy existence člověka vzpřímeného jsou doloženy na severozápadě Čech v Bečově u Mostu, ve středních Čechách (Přezletice u Prahy, kde byl nalezen zbytek zubu) a u Stránské skály na území Brna.

V období středního paleolitu (250 000–40 000 př. n. l.) se na českém území již vyskytoval člověk moudrý předvěký (*homo sapiens fossilis*). Dokázal již vyrábět diferencované kamenné nástroje na zpracovávání masa a kůže a na opracovávání dřeva a kostí. Běžně používal oheň, který jej chránil před chladem. Žil v jeskyních, které mu poskytovaly ochranu před nepřízní počasí. I člověk středního paleolitu byl lovcem a sběračem. Sídliště předvěkého člověka byla rozmístěna především v poměrně teplém Dyjsko-svrateckém úvalu na jižní Moravě, ale také na severní Moravě. Existenci předvěkého člověka dokazují nálezy v Moravském krasu v jeskyních Švédův důl a Kůlna a v jeskyni Šipka u města Štramberk, kde byla nalezena dolní čelist dítěte.

V mladém paleolitu (40 000–10 000 př. n. l.) již žil ve střední Evropě a tedy i na území dnešní České republiky člověk dnešního typu (*Homo sapiens sapiens*). Odíval se do kůží, které již uměl opracovat, žil organizovaně v jakýchsi velkorodinách. Kolektivní charakter lovu mamutů, sobů, turů a koní vyvolával potřebu budování společných sídlišť – pravěkých vesnic. Lidé v mladém paleolitu si

²² Podrobněji viz Filip, J.: *Úvod do studia pravěku. Společnost přátel starožitností*, Praha 1948, Dobiáš, J.: *Dějiny československého území před vystoupením Slovanů*. ČSAV, Praha 1964. Bláhová, M. – Frolík, J. – Profantová, N.: *Velké dějiny země koruny české*. I. (do r. 1197), Paseka, Praha 1999, s. 15–110.

stavěli polozahloubené chaty vytápěné ohništi se střechami pokrytými dřevem a kůžemi. Zbytky sídlišť „lovců mamutů“ byly nalezeny v Dolních Věstonicích na jižní Moravě, pod Pavlovskými vrchy (rovněž na jižní Moravě) či v Předmostí u Přerova. Podle počtu přístřešků je zřejmé, že např. u Dolních Věstonic žilo šest oddělených rodů (velkých rodin), z nichž každá měla okolo dvaceti lidí. Objevují se první umělecké projevy (zpodobňování zvířat i lidí) a rovněž jakési zárodky náboženských představ. Dokládají to např. nalezené sošky ženských postav, z nichž nejznámější je tzv. Věstonická Venuše, objevená roku 1925. Soška sloužila zřejmě ke kultovním účelům (kult ženy-matky). Z toho bývá odvozována vůdčí role žen v tehdejší společnosti, označované jako matriarchát.

V relativně krátkém období pozdního paleolitu (10 000–8000 př. n. l.) došlo na území nynějších Čech a Moravy k oteplení a tím i k rozšíření nové fauny a flóry, což podporovalo rozvoj osídlení. Dochází k míšení různých kulturních skupin – zárodků pozdějších skupin etnických.

Střední doba kamenná – mezolit (8000–6000 př. n. l.) znamená definitivní konec doby ledové. Krajina ztratila dosavadní ráz arktické tundry, jejíž zbytky se dodnes udržely jen jako mikroklima na náhorní planině Krkonoš v okolí Luční boudy pod Sněžkou. Zmizela velká zvířata, země byla pokryta hustými lesy umožňujícími život menších zvířat, vhodnějších pro lov. Část území se změnila ve step, vhodnou pro primitivní zemědělství, tj. cílevědomé pěstování plodin, a k pastevectví. V průběhu 6. tisíciletí př. n. l. se definitivně z lidí-lovců stávají lidé-pastevci a zemědělci. Avšak teprve v mladší době kamenné – neolitu (5500–4100 př. n. l.) je tento proces dovršen. Přechod od lovu k obdělávání půdy a chovu dobytka měl pro vývoj lidstva tak obrovský civilizační význam, že se pro něj ujalo označení „neolitická revoluce“. Přechod k zemědělství vyvolal potřebu stavby trvalých sídel a usedlý způsob života. Zdokonalila se výroba kamenných nástrojů: člověk již znal sekeru, klíny i vrtané nástroje. Existovaly již nepochybně etnické rozdíly mezi lidmi. Názvy jednotlivých etnik samozřejmě neznáme, je však možné je odlišit podle různých typů keramiky, kterou již neolitický člověk uměl z hlíny vypalovat, a kterou také rozdílným způsobem zdobil. Obyvatelstvo českých zemí patřilo k lidem „kultury s lineární keramikou“. Lidé této kultury se usazovali v nížinách při řekách, kde předtím vypálili lesy. Trvalá sídliště měla 200–300 lidí a jsou doložena např. v Mohelnici na střední Moravě či v Bylanech u Kutné Hory. Vedle kultury s keramikou lineární se postupně objevila mladší kultura s keramikou vypíchanou, vyznačující se mimo jiné tím, že lidé zde nebyli po smrti pohřbíváni do země, ale častěji i spalováni. Dalším okruhem byla kultura keramiky malované, zvané též kultura lengyelská. Lidé tohoto kulturního okruhu přišli z Podunají, zřejmě podle toku Moravy a Dyje, a usadili se na Znojemsku na jižní Moravě.

Na neolit navazuje pozdní doba kamenná (eneolit, 3500–2000 př. n. l.), pro kterou je u nás charakteristický vliv nových kultur, jako např. „kultury nálevkovitých pohárů“ či „lidí s kulturou šňůrovou“, kteří přišli ze severu a severovýchodu. Tito lidé přinesli na pozdější české území první kovové předměty a nástroje zhotovené z mědi. Z tohoto důvodu bývá někdy eneolit označován také jako „doba

měděná“. K velkým změnám dochází v zemědělství, kde se začíná používat orba primitivním hákem, taženým dobyt看em. Dochází ke vzniku řemesel a také ke vzniku obchodu. Sídliště začala být stavěna na vyvýšeninách a byla ohrazena, aby mohla být lépe hájena proti nájezdníkům. Vzestup zemědělství, řemesel a nutnost obrany posilnily postavení muže. Matriarchát byl definitivně nahrazen patriarchátem. Mrtví byli pochováni pod mohylami. Eneolitická sídliště byla nalezena např. v Stehelčevsi u Slaného, v údolí Divoké Šárky na okraji Prahy či v Starém Zámku u Jeřišovic.

Někdy kolem roku 2000 př. n. l. se do střední Evropy rozšířila znalost slitiny mědi a cínu – bronzu. Není pochyb, že bronzové předměty se sem dostávaly pomocí dálkového obchodu z východního Středomoří, které v této době prodělává velký civilizační vzestup. I české země tak vstoupily do doby bronzové (2200–750 př. n. l.). Z bronzu bylo možné vyrábět mnohem dokonalejší nástroje i zbraně než z kamene. Brzy se ukázalo, že v samotných Čechách existují suroviny pro jeho výrobu. Názvy vrchů Měděnec a Cínovec v Krušných horách dodnes dokazují dávná naleziště mědi a cínu. Tavení kovů (metalurgie) bylo na vysoké úrovni ve středních Čechách, kde vznikla tzv. únětická kultura (podle naleziště u obce Únětice u Prahy). Někdy po roce 1500 př. n. l. nahradila únětickou kulturu kultura mohylová (podle charakteristického způsobu pohřbívání mrtvých). Z mohylové kultury se vyvinula kultura knovízská a milavečská (podle nalezišť) v Čechách, na jižní Moravě kultura velatická a později podolská. Severní Čechy byly zasaženy vlivem kultury lužické, která sem zasahovala z dnešní Lužice, tj. z Německa, resp. dnešního západního Polska. Lužická kultura se dále vyvíjela v kulturu slezskou a platěnickou. Na sklonku doby bronzové se na českém území objevují zřejmě „noví lidé“ s odlišnými zvyky. Soudíme tak z toho, že na rozdíl od lidí „mohylové kultury“, kteří pochovávali kostry, pohřbívala tato nová populace žehem. Popel byl ukládán do schránek a ty se zakopávaly na poli. Podle tohoto charakteristického pohřebního ritu je tato kultura nazývána „kulturou popelnicových polí“.

Po roce 750 př. n. l. se v oblasti střední Evropy postupně objevují i železné předměty, a to nejprve opět jako obchodní komodity. Výroba železa byla známa v té době již několik století v oblasti Mezopotámie a Egypta, kde byla technologie jeho výroby původně považována za „státní tajemství“, protože sloužila k výrobě zbraní, které byly mnohem trvanlivější a lehčí než zbraně bronzové. Přesto se znalost výroby železa postupně rozšířila do Středomoří a odtud pak dále na sever. Období 750–400 př. n. l. je označováno ve střední Evropě jako doba halštatská (podle pohřebiště Hallstatt, pocházejícího z této doby). V českých zemích se železo v této době tavilo, doloženy jsou i kovářské dílny, kde se vyráběly jak železné nástroje, tak i zbraně (nálezy v Králové u Litovle, v jeskyni Býčí skála u Adamova – obojí na Moravě). České země byly v této době opět rozděleny na několik kulturních okruhů. Na jihu Moravy existovala kultura horákovská, na jihu Čech halštatská mohylová, v severozápadních Čechách bylanská. Civilizační vzestup vedl k majetkové diferenciaci. Z nálezů v hrobech je zřejmé, že v této době již existovala rodová aristokracie, jejímž posláním bylo

bojovat a tudíž vést ostatní, a nikoliv fyzicky pracovat – ať už v zemědělství, nebo v řemesle. Také aristokracie byla diferencována. Jednotlivé rody spojené v kmeny měly nepochybně již svá knížata. Ta přebývala v pevných opevněných hradištích, byla obklopena vojenskými družinami a žila v relativním přepychu.

Keltové²³

Až do 4. stol. př. n. l. neexistují mimo archeologických nálezů žádné jiné památky, které by podávaly svědectví o vývoji na území Čech, Moravy a Slezska. Území českých zemí se nacházelo příliš daleko na sever od antického světa, než aby si ho jeho historikové všimli. Řecký historik Hérodotos (asi 480–430 př. n. l.), „otec dějepisu“, který popsal tehdy známý svět, o střední Evropě a jejích obyvatelích nevěděl nic, což znamená, že o nich nic nevědělo ani antické Řecko. Výboje Alexandra Velikého byly vedeny směrem na východ, a proto ani helénský svět 4. století se o střední Evropu nestaral. Římská republika si ve 4. století teprve hledala své „místo na slunci“ a ani na Apeninském poloostrově ještě nepředstavovala velmoc. Území na sever od Alp bylo v této době pro Římany ještě zcela neznámé. Avšak právě ze severu se v té době na Řím přivalila pohroma v podobě nájezdu Keltů, které Římané nazývali Galy. V roce 387 př. n. l. porazili Keltové Římany na říčce Allie a obsadili dočasně Řím, byť se jim nepodařilo zmocnit se Kapitolu. Keltové se stali pro Římany synonymem hrůzy a boje s nimi trvaly několik desítek let. Teprve roku 283 př. n. l. zvítězili Římané nad Kelty a Etrusky u Vadimonského jezera, čímž bylo keltské nebezpečí zažehnáno. Z hlediska českých dějin má keltský vpád do Itálie ale ještě jiný význam: Keltové jsou totiž prvním doloženým etnikem na českém území, které známe jménem. Doposud anonymní, „mrtvé“ dějiny tak dostávají jasnější kontury, jsou postupně zaplňovány lidmi, o kterých máme díky římským historikům již konkrétnější představy. Ti také znali názvy některých keltských kmenů. Jedním takovým kmenem byli i Bójové. Území, které obývali, nazývali Římané *Boiohaemum*, z čehož později vyvstal latinský název *Bohemia*, převzatý v té či oné formě do různých evropských jazyků (anglicky *Bohemia*, německy *Böhmen*, francouzsky *La Bohême*. Český výraz *Čechy* pochází od názvu slovanského kmene Čechů, samotný název tohoto kmene není ale dodnes objasněn). Předpokládá se, že na Moravě žily keltské kmeny Volků a Tektoságů, od Bójů odlišných.

O existenci Bójů nám jako první zachoval zmínku pozdně řecký polyhistor Poseidonios z Apameie v Sýrii (asi 135–51 př. n. l.). O původu Bójů zaznamenal římský historik Titus Livius (59 př. n. l. – 17 n. l.) keltskou pověst o Ambigatovi,

²³ Podrobněji viz Filip, J.: *Keltská civilizace a její dědictví*. ČSAV, Praha 1960 (5. vydání, Praha 2004), Bauerová, A.: *Zlatý věk Keltů v Čechách*. 2. rozšířené vydání, Mladá fronta, Praha 2004, Bílek, J.: *Kam odešli Keltové?* 3. vydání, Knižní klub, Praha 2011, Drda, P. – Rybová, A.: *Keltové a Čechy*. 2. vydání, Academia, Praha 1998, Bouzek, J.: *Keltové v českých zemích v evropském kontextu*. 2. vydání, Triton, Praha 2009, Bláhová, M. et. al.: *Velké dějiny země koruny české*, I. s. 111–127.

králi kmene Biturigů, který vyslal své dva synovce Belovesa a Sigovesa hledat nové kraje, vhodné pro osídlení. Belovesus táhl do Itálie, zatímco Sigovesus osídlil země mezi Dunajem a Hercynským lesem, což je poněkud nejasný zeměpisný pojem, kterým Římané označovali lesnaté hory na sever od Dunaje, tedy i dnešní Šumavu a Český les. Pověst nemá žádnou historickou vypovídací hodnotu a je jen jednou z mnohých variant vyprávění, která se vyskytují u nejrůznějších národů světa. Odráží však zřejmě skutečnost, známou v antickém světě již ve 3. století př. n. l., totiž existenci dvou větví Bójů – severní a jižní. O *Boiohaemii* a Bójích se po přelomu letopočtu zmiňuje také řecký historik a geograf Strabón z Amaseie v Pontu (64 př. n. l. – 19 n. l.) ve svém díle *Geografia*. Opíral se přitom o římské prameny dnes již nenávratně ztracené. Co vlastně Římané o Bójích věděli, je pro nás proto zahaleno tajemstvím. Bezpečně víme, že Bójové žili v době svého rozkvětu na mnohem větším území, než jsou jen dnešní Čechy, a že šlo zřejmě ve skutečnosti o svaz více kmenů, vzájemně příbuzných. Německá historiografie 19. stol. se pokoušela vydávat Bóje za prapředky Bavorů, přičemž vycházela ze shodného kmene obou názvů. Tato teorie byla již dávno vyvrácena, byť není pochybnosti, že na části dnešního bavorského území Bójové skutečně žili. Název Bavorů pochází ovšem skutečně od názvu *Boiohaemia*, ovšem v jiné historické souvislosti, jak uvádíme dále. Z římských pramenů víme především o jižních Bójích, kteří se v Itálii dostávali do konfliktů nejprve s Etrusky a potom i s Římany. V roce 191 př. n. l. dobyli Římané jejich tamní středisko Bononii, nacházející se na území dnešní Bologni, a Bójové byli pak buď vyhnáni, nebo postupně asimilováni. O severních Bójích víme bezpečně jen to, co zaznamenal Poseidonios, totiž že někdy v letech 114 nebo 113 př. n. l. odrazili nápor germánského kmene Cymbrů a snad i Teutonů v Hercynském lese. V 1. století př. n. l. Bójové pod tlakem germánských kmenů zmizeli i z oblasti dnešních Čech a Moravy. Přesunuli se zčásti do oblasti nynějšího západního Maďarska, částečně do dnešní Francie. Římský historik Cornelius Tacitus (asi 54 nebo 56–120 n. l.) ve svém díle *Germania* z roku 98 n. l. napsal, že za Hercynským lesem se nachází krajina Boiohaemum, která kdysi získala své jméno podle Bójů, avšak zároveň poznamenal, že dnes (tedy na přelomu 1. a 2. století n. l.) tam již žádní Bójové nejsou a území je obýváno germánskými kmeny.

Podle archeologických nálezů spadá období Keltů v českých zemích do tzv. laténského (pozdního) období doby železné (400 př. n. l. – 0). Archeologické nálezy z této doby jsou poměrně četné. Mrtvé pohřbívali Keltové do kostrových hrobů, ve kterých bojovníci mají kovové meče, kopí a okované štíty, ženy bronzové a železné šperky. Čilé obchodní kontakty s antickým světem – především s Římany – přinesly ke Keltům rovněž mince, byť v běžném styku mezi sebou je nepoužívali. Od 2. století př. n. l. se objevují ve větší míře hrazená sídla s větší zástavbou kolem nich, tj. první primitivní zárodky sídliště městského typu. Taková sídliště vznikala zpravidla u nalezišť rud, neboť zde byly výhodné podmínky pro rozvoj řemesel. Příkladem mohou být např. Stradonice u Berouna, Malé Hradisko na Dražanské vrchovině, Hrazany na Vltavě.

Germáni²⁴

Germánské kmeny začaly pronikat do Čech ve 2. a 1. století n. l. Pronikaly ze severu a poměrně dlouhou dobu zde tedy zřejmě vedle sebe žili Germáni na severu a Keltové na jihu země. Boje s Keltů definitivně skončily někdy v 1. století př. n. l. podmaněním, vyhnáním a částečnou asimilací Keltů. Vln germánských nájezdů bylo nepochybně více, pro dějiny Čech měly ale zásadní význam teprve kmeny Markomanů, sídlící původně v Pomohani a na středním Rýně. Markomani tvořili odnož Svěbů (Suébů) a připomínají se nejprve v souvislosti s tažením Gaia Julia Caesara do Galie v letech 58–51 př. n. l. Tehdy se ještě částečně udrželi ve svých sídlech, avšak o půl století později, za dalšího římského tažení vedeného Claudiem Drusem v letech 12–8 př. n. l., byli nuceni pod římským tlakem migrovat na východ. Někdy v letech 9–8 př. n. l. překročili „Hercynský les“ a obsadili *Boiohaemum*. Vůdcem Markomanů byl Marobud, který je zároveň prvním člověkem v českých dějinách, kterého známe jménem.

Marobud (Marbod, latinsky Maroboduus) pocházel zřejmě ze svěbské rodové aristokracie. Dostalo se mu nevšedního vzdělání, neboť vyrůstal v Římě na dvoře císaře Augusta, kam byl patrně poslán jako rukojmí. Patřil k velkým obdivovatelům Říma a jeho organizace. Podle římského vzoru se pokusil o sjednocení germánských kmenů a vytvoření říše. Vybudoval si vlastní hlavní město nazvané Marobudon, jakýsi „malý Řím“, kde prokazatelně žili i římsští kupci. Pokusy lokalizovat toto město nevedly zatím k úspěchu. Marobudovi, kterého Římané označovali jako krále (*rex*), se podařilo podrobit si řadu germánských kmenů a vytvořit tak poměrně silný kmenový svaz, zárodek pevnější státní organizace. Do Marobudova svazu se dostaly i kmeny Kvádů, sídlící na Moravě, a Hermundurů v severních Čechách. Germáni převzali některé znalosti řemesel od Keltů. Celkově však stáli na nižší civilizační úrovni. Měli primitivnější zemědělství a ve větší míře se věnovali lovu.

S Římem se snažil Marobud udržovat přátelské styky, především obchodní. Napodoboval římskou vojenskou organizaci, římskou správu i římský luxus a mravy, čímž si zneprátelil doposud silnou germánskou rodovou aristokracii, která se právem obávala, že po sjednocení germánských kmenů ztratí svou moc. Odstředivé tendence jednotlivých germánských kmenů podporovali i Římané, kteří si – bez ohledu na přátelský postoj Marobuda – rychle uvědomili, že silná germánská říše na severních hranicích není v jejich zájmu. V roce 6. n. l. byla proti Marobudovi vyslána trestní výprava pod vedením Tiberia, Augustova adoptivního syna a pozdějšího císaře. Tiberius dosáhl následující rok Labe, avšak k většímu střetu s Marobudem nedošlo, neboť římské vojsko bylo odveleno do Pannonie, kde vypuklo velké povstání. V roce 9 n. l. se na Rýně rozhořelo

²⁴ Viz Červinka I. L.: *Germáni na Moravě*. Antropologický ústav Univerzity Karlovy, Praha 1937, Hora-Hořejš, P.: *Toulky českou minulostí*. 1. díl, 3. Vydání, Baronet, Praha 1995, s. 71–85, *Československá vlastivěda* I/1, Orbis, Praha 1963, s. 73–89, Bláhová, M. et al: *Velké dějiny země koruny české*. I., s. 129–137.

poprvé tamních germánských Cherusků vedených Arminiem, Němci později nazývaným Hermannem Cheruským. Arminius porazil roku 9 n. l. římské vojsko vedené Publiem Quintiliem Varem v Teutoburském lese.²⁵ Arminius počítal s Marobudovou podporou, ten však v konfliktu zachoval neutralitu.

Marobudův postoj vyvolal odpor germánské kmenové aristokracie, která jej obviňovala ze zrady. Za tímto postojem byly však částečně i její soukromé zájmy, neboť doposud nezávislí kmenoví náčelníci nelibě nesli omezování své moci. Rozpory mezi Germány opatrně podporovali i Římané, jejichž armáda, vedená Tiberiovým synovcem Germanikem, byla Arminiem znovu poražena v roce 15 n. l. V roce 17 n. l. došlo mezi Arminiem a Marobudem k otevřené válce, která skončila Marobudovou porážkou. Marobudovo postavení bylo otřeseno. Toho rodová aristokracie, do jejíhož čela se postavil jakýsi Katvalda, využila k otevřené vzpouře, ke které došlo zřejmě roku 18 nebo 19 n. l. Marobud byl nucen utéci se pod ochranu Římanů, kteří mu poskytli azyl v Ravenně, kde byl ve skutečnosti internován. V roce 19 n. l. byl svými příbuznými zavražděn i Arminius.

Po internaci Marobuda se Římané vynasnažili, aby již žádný z germánských kmenových náčelníků nedosáhl jeho moci. Katvalda, který se krátce zmocnil vedení Marobudovy říše, byl již následující rok nucen čelit nové vzpouře vedené tentokrát Vibiliem, náčelníkem kmene Hermundurů.²⁶ Někdy kolem roku 21 musel i Katvalda utéci k Římanům. Část germánských kmenů byla ochotna poddat se Římu a stát se jeho spojenci. Římané je usídlili mezi řekami Marus a Cusus (Morava a Váh) a dosadili nad ně „krále“ Vannia z kmene Svěbů. Tento systém, zavedený Římany, se udržel po více než dvě století.

Stabilizací římské hranice (*limes romanus*) na středním Dunaji se české země dostaly do bezprostřední blízkosti římské říše, byť do ní nebyly zapojeny. Oba světy – germánský a římský – se vzájemně kulturně ovlivňovaly. Období konfliktů bylo střídáno s obdobími poměrně dlouhých příměří, která vedla k intenzivním obchodním stykům. V době konfliktů pronikali Římané podle řek tekoucích do Dunaje daleko na sever a zřizovali zde své stanice a vojenské tábory. Nejsevernějším opěrným bodem se stalo Laugaricio na řece Váhu, které se nacházelo na místě dnešního slovenského města Trenčín. Zde v letech 179–180 přezimovaly vybrané vojenské oddíly, což dosvědčuje zachovaný nápis na skále pod Trenčínským hradem. Na území dnešní České republiky byly pozůstatky římských stanic a táborů nalezeny např. v Mušově na soutoku Svatky a Dyje nebo ve Starém Městě u Uherského Hradiště na řece Moravě.

Za vlády císaře Marka Aurelia (161–180) došlo k novým bojům Říma s germánskými kmeny. Na prvním místě to byly právě kmeny Markomanů a Kvádů, proto bývají tyto boje někdy přímo označovány jako „markomanské války“. V letech 166–171 vpadli Germáni na římské území a otřáslí stabilitou impéria,

²⁵ Podle římských pramenů se tento les nacházel „v severní Germánii“. Místo bitvy není dodnes přesně lokalizované.

²⁶ Jména germánských náčelníků známe jen v latinizovaném znění, jak nám je zachovali římsští dějepisci. Nevíme proto, jak se sami nazývali.

kteří ve stejné době postihl i mor. Ke Germánům se připojily kmeny Sarmatů, konkrétně Jazygové, kteří přitáhli z jihoruských stepí do Uherské nížiny a usídlili se i na dnešním jižním Slovensku. Císaři se nakonec podařilo Markomany a Kvády porazit a přenést boje s nimi na území na sever od Dunaje, kde chtěl zřídit dvě nové římské provincie – Markomanií (zhruba na území nynější Moravy) a Sarmatii (na Slovensku a v dnešním severním Maďarsku). V roce 180 však Marcus Aurelius zemřel, zřejmě na mor, a jeho syn a nástupce Lucius Aurelius Commodus (180–192) uzavřel s Germány a Sarmaty mír, kterým se vzdal všech výbojů severně od Dunaje.

Po celé třetí století Germáni, mezi kterými stále častěji na našem území vystupují Kvádové, útočí na římský limes a Řím se tak postupně dostává do defenzívy. Za císaře Valentiniana I. (364–375) byl učiněn poslední římský pokus o zastavení kvádského náporu. Císař zahájil mohutnou ofenzívu na středním Dunaji a podařilo se mu ovládnout území na dnešním jižním Slovensku. Při jednání s Kvády v táboře v Brigetiu na Dunaji (dnešní městečko Ó – Szóny na maďarském břehu Dunaje při ústí Váhu, součást města Komárom) však Valentinianus zemřel a jeho výboje byly okamžitě ztraceny.

Stěhování národů²⁷

Úpadek římské říše a postupný rozklad její moci na středním Dunaji koncem 4. století nakonec neznamenal posílení germánské moci, protože na východě se objevil nový mocenský faktor – Hunové. Ti začali v několika migračních vlnách pronikat do střední Evropy z prostoru jihovýchodního Ruska u Kaspického moře. V roce 375 vyvrátili říši Ostrogótů (východních Gótů) mezi Volhou a Donem a vzápětí udeřili i na jejich sousedy Vizigóty (západní Góty) v Černomoří. Nájezdy Hunů byly součástí velkého migračního pohybu z východu na západ, známého jako „stěhování národů“. Právě rok 375 bývá tradičně udáván jako jeho začátek, byť ve skutečnosti byly kořeny velké migrace mnohem starší a byly zahájeny zřejmě již koncem 1. století či na počátku 2. století v důsledku vysychání stepí v oblasti dnešní Číny.

Valící se hordy Hunů před sebou tlačily Vizigóty i Ostrogóty, kteří pak útočili na římskou říši. Někdy kolem roku 400 ovládli Hunové Uherskou nížinu a odtud začali útočit nejprve na okolní germánské kmeny, které si zřejmě částečně podmanili. Poté zahájili masivní útoky na římská pohraniční území. Důsledkem těchto útoků bylo, že se v pátém století římská hranice na Dunaji rozpadla. Ve 30. letech 5. století sjednotil hunské kmeny Attila, nazývaný Římany „bič boží“. Pod náporu Hunů se dostali do pohybu i Markomani a Kvádové a někdy v 5. století z prostoru českých zemí postupně odešli. Předpokládá se, že Markomani odešli směrem do nynějšího Bavorska, zatímco Kvádové na Moravě se připojili k dlouhému exodu germánských Vandalů. Historik Jordanes, žijící

²⁷ Svoboda, B.: *Čechy v době stěhování národů*. Academia, Praha 1965.

v 1. pol. 6. stol. v Byzanci, ve svých dějinách Gótů (*De origine actibusque Getarum*) uvádí, že se Attila se svými hordami postupně dostal až do dnešní střední Francie, kde byl roku 451 zastaven spojenými silami Římanů, Franků a Vizigótů v bitvě na Katalaunských polích, nacházejících se zřejmě poblíž dnešního francouzského města Chalôns-sur-Marne. V roce 453 Attila zemřel a jeho kmenový svaz se rozpadl. Hunové, proti kterým povstaly jimi dříve porobené kmeny, byli vyhnáni na východ, kde se v prostoru za Dněprem postupně rozplynuli v jiných etnikách.

Co se v té době dělo na území českých zemí, není příliš známo, neboť s blížícím se zánikem římské říše (476) končí i jakékoliv zprávy a teprve později se český prostor postupně dostává do zorného pole kronikářů vznikající říše franské. V západní části Čech někdy na konci 5. století vznikla říše Durynků, germánského kmene, který zde žil zřejmě již dříve, avšak na rozdíl od Markomanů a Kvádů pod náporom Hunů neodešel. O této říši víme jen tolik, že byla v roce 531 vyvrácena Franky, původně germánskými kmeny, které se v dalším dlouhodobém vývoji romanizovaly. Durynkové odešli částečně na západ.

Langobardi

Posledními před slovanskými obyvateli českých zemí byli Langobardi. Jejich původní sídla se nacházela při dolním toku Labe a podle všeho patřili ke Svébům, tedy ke germánským kmenům. Písemné prameny se o Langobardech zmiňují poprvé k roku 489, kdy ovládli území kmene Rugiů na levém břehu Dunaje v prostoru dnešního Dolního Rakouska (oblasti Waldviertel a Weinviertel mezi Dunajem a nynější českou hranicí). Někdy v letech 508–509 zahájili Langobardi ze svých nových sídel na Dunaji expanzi na východ. V roce 546 se zmocnili Panonie. Jejich trvalému usídlení zde zabránili Avari, další nomádi, kteří přitáhli z východu. Pod jejich tlakem v roce 568 Langobardi odtáhli do severní Itálie, kde si zřídili vlastní stát, který pak přetrval až do roku 774.

Z porovnání původních langobardských sídel a jejich prokazatelného pobytu na Dunaji lze usuzovat, že na své cestě na jih zřejmě putovali proti proudu Labe a Vltavy a prošli tedy dnešním českým územím.²⁸ Z písemných pramenů nelze prokázat, že by se zde byť jen dočasně usadili, avšak vlastní historická vyprávění, zaznamenaná teprve později kronikáři, hovoří o zemi Bainaib, kterou údajně Langobardi prošli na cestě do nových zemí. Název nápadně připomíná latinský název Boiohemum. Další historické vyprávění, nemající ovšem oporu v historických pramenech, hovoří o obsazení této země langobardským králem Agelmundem. V této zemi měl prý své sídlo i langobardský král Wach, jehož existence je doložena: víme, že zemřel roku 539.

Archeologické nálezy dočasnou přítomnost Langobardů potvrzují. Důkazem jsou četné kostrové řadové hroby s bohatou výbavou u bohatých velmožů.

²⁸ Busch, R.: *Die Langobarden. Von der Unterelbe nach Italien*. Hamburger Museum für Archäologie, Hamburg 1989.

Z nálezů hrobů ale vyplývá, že Langobardi neovládli celé území dnešních Čech a Moravy. Podle všeho sídlili na severu a severozápadě při řece Ohři, Labi a na střední Vltavě, na Moravě byli soustředěni na jihu, především mezi Dyjí a Moravou, méně v okolí Brna (na soutoku Svitavy a Svatky). Východní a západní Čechy, stejně jako severní Morava, Langobardy osídleny nebyly. Překvapivé také je, že se hroby téměř nevyskytují na horní Vltavě (v okolí Českých Budějovic). To by mohlo znamenat, že na své cestě do Dolního Rakouska Langobardi opustili tok Vltavy a zaměřili na východ, aby obešli špatně schůdné pohoří Šumavy. Jde ovšem o pouhou hypotézu.

Určit dobu, kdy Langobardi z českého území odtáhli, je neobyčejně obtížné. Současná historická věda předpokládá, že ani příchod ani odchod Langobardů nebyl jednorázovou záležitostí. Langobardi sídlící na jižní Moravě²⁹ se odtud zřejmě stáhli teprve v souvislosti s jejich celkovým odchodem do severní Itálie, tedy někdy kolem roku 568.

Ani po odchodu Langobardů nezůstala země zcela neosídlena. Žárové pohřebiště u Přestovic (nedaleko Strakonice) ukazuje, že se zde udržely zbytky starších germánských kmenů, které někdy v druhé polovině 6. století odešly do dnešního Bavorska. Samotný název Bavorů ostatně původně znamenal „lid ze země Baia“, tj. z Boiohema.

Se zbytky germánského osídlení se zřejmě setkali v 6. století i první Slované. Co se s těmito starými Germány potom stalo, není známo. Jejich možné osudy zajímaly v minulosti jak německou, tak i českou nacionalistickou historiografii a publicistiku. Německá nacionalistická historiografie se snažila dokázat, že německé obyvatelstvo je v českých zemích autochtonní, a že je dokonce starší, než české.³⁰ Česká historiografie až do poslední čtvrtiny 20. století naproti tomu vůbec popírala, že by se v Čechách nějakí Germáni udrželi až do příchodu Slovanů, a veškeré německé obyvatelstvo považovala za potomky německých kolonistů, kteří do Čech a na Moravu začali přicházet až ve 13. století.³¹ Spor měl

²⁹ Tejral, J.: *Langobardische Gräberfelder in Mähren*. Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, 2011.

³⁰ Preidel, H.: *Germanen in Böhmen in Spiegel der Bodenfunde. Ein Beitrag zur Frühgeschichte des Landes*. Franz Kraus, Reichenberg [Liberec], 1926, týž: *Germanen in Böhmens Frühzeit*. Adam Kraft, Karlsbad [Karlovy Vary] 1920 (2. vydání Leipzig 1938), týž: *Die germanischen Kulturen in Böhmen und ihre Träger*. I. Band. Die Kulturen. Johannes Stauda, Kassel, 1930, Bernt, A.: *Die Germanen und Slawen in Böhmen und Mähren. Spuren früher Geschichte in Herzland Europas*. Grabert, Tübingen, 1989, Bretholz, B.: *Geschichte Böhmens und Mährens bis zum Aussterben der Přemyslieden (1306)*. Duncker und Humlot, München-Leipzig 1912, týž: *Geschichte Böhmens und Mährens*. I. Band. *Das Vorwalten des Deutschtums bis 1419*. Paul Sollors, Reichenberg [Liberec], 1921.

³¹ Jakési základní stanovisko v této věci podal už František Palacký ve svých *Dějínách národu českého v Čechách a v Moravě* (5. vyd., L. Mazáč, Praha 1933, s. 49): „Taktó vládli někdy vlasti naší dvě slavné větve dvou hlavních národův evropských po sobě, galliští totiž čili vlašští Bojové, a němečtí Markomani, každý z nich asi po čtveru století. Nebyliť oni ani první, ani poslední panovníci a obyvatelé v Čechách. Meč jim byl vládu zjednal, meč jim vzal ji zase. Namísto jejich nastoupila větev třetího hlavního národu v Europě, slovanští Čechové, kteří sice také s mečem zacházeti uměli, ale od jakživa výdsky ještě více ku pluhu a srpu lnuli, a protož i dále, ano až podnes, v požehnané vlasti té se udrželi.“ Proti Bretholozovým názorům (viz údaj v přecházející poznámce) vystoupil Josef

samozřejmě i svou politickou rovinu, neboť z něj česká i německá politika odvozovala – zcela ahistoricky – svůj nárok na dominantní postavení, resp. alespoň na postavení druhého rovnoprávného a rovnocenného státního národa. Historiografie konce 20. a počátku 21. století, osvobozená již od politického česko-německého sporu, v zásadě přijímá existenci germánského osídlení na části českého území při příchodu Slovanů. Svědčí o něm totiž převzetí některých před-slovanských (především právě germánských, ale zřejmě i keltských) zeměpisných názvů Slovanů. Na druhé straně na možnost kontinuálního germánského osídlení po příchodu Slovanů odpovídá věda záporně, neboť archeologické nálezy nic podobného neprokázaly. Znamená to, že zbytky germánského obyvatelstva byly Slovanů buď vybity, anebo asimilovány.

Slované³²

Předpokládá se, že antičtí autoři znali Slovanů pod jménem Venetů (Venedů), byť absolutní jistotu, zda šlo skutečně o Slovanů, nemáme. První zmínky o Venetech (Venedech) přináší římský správce a vysoký úředník Gaius Publius Plinius, zvaný Maior (tj. starší), žijící v letech 23 nebo 24–79 n. l., ve svém díle Přírodověda (*Naturalis historia*), které vzniklo zřejmě roku 77 n. l. O Venetech se zmiňuje rovněž Tacitus ve své už zmíněné knize *Germania*. Řecký astronom, matematik a geograf Klaudios Ptolemaios z Alexandrie žijící někdy v letech 100–170. n. l. umístil ve svém díle Návod k zeměpisu (*Geografiké hyfégésis*) Venety do oblasti mezi Baltským mořem a Karpaty východně od Visly. Jordanes v dějinách Gótů (sám byl zřejmě původem Gótů) rovněž umístil Venety na sever od Karpat, do povodí Visly. Hovoří ale také o Antech, kteří rovněž bývají ztotožňováni se Slovanů. Jordanes totiž říká, že „se jejich jména mění podle sídliště, a nyní nazývají se především Sklavény a Anty.“ Sklavény (*σκλάβενοι, sklavenoi*) umísťuje mezi Mursínské jezero (dnešní Balaton v Maďarsku) a Dněstr, zatímco Anty mezi Dněstr a Dněpr. K údajům antických autorů je ovšem nutno přistupovat značně kriticky. Existuje několik teorií o pravlasti Slovanů: podle některých badatelů ležela v povodí Dněpru, tedy na území dnešní Ukrajiny, podle jiných někde mezi Odrou a Bugem, tedy na území dnešního Polska, další teorie ji hledá na Dunaji v jihovýchodní Evropě atd.³³

Pekař – viz Pekař, J.: *Objevy Bretholzovy čili od které doby sedí Němci v naší vlasti*. In: Pekař, J.: O smyslu českých dějin, Rozmluvy, Praha 1990, s. 76–114 (Stat' vyšla původně jako samostatná brožura v roce 1922 v Brně).

³² K problému geneze viz Měřínský, Z.: *České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu* 1. díl, Libri, Praha 2002, s. 34–44.

³³ K tomu Lehr-Splawiński, T.: *O pochodzeniu i praojczyźnie Słowian*. Wydawnictwo Instytutu Zachodniego, Poznań 1946, Mańczak, W.: *Praojczyzna Słowian*. Ossolineum Wrocław 1981, Niederle, L.: *Původ a počátky národa slovanského*. 2. vydání, Bursík a Kohout, Praha 1925, viz též Beranová, M.: *Slované*. Panorama, Praha 1988, s. 7–31.

Slované byli již ve své pravlasti (ať už ležela kdekoliv) usedlí a věnovali se zemědělství. Byli mezi nimi i řemeslníci vyrábějící železné zbraně. V rámci antického světa stáli ovšem na poměrně nízkém civilizačním stupni. Prokopios z Kaisareie, byzantský historik éry císaře Justiniána I. (527–565), píše, že Slované žili v „bídnych chatrčích“, své náčelníky si volili na kmenových shromážděních a „neuznávali nikoho nad sebou“.³⁴ Slované tedy v této době ještě žili v rodovém zřízení. Tvrzení o údajné mírumilovnosti a „holubičí povaze Slovanů“, která vymyslel a hlásal především romantismus 19. století, je třeba odkázat do říše bájí. Slované byli naopak obávanými nájezdníky. Lákala je především bohatá východořímská (byzantská) říše, kterou od roku 517 pravidelně napadali a plenili prakticky po celé 6. století. V boji používali štíty a krátká kopí. Útočili pěšky, ale brzy se naučili bojovat i na koních a vyzbrojovali se krátkými meči. Řadu válečných dovedností převzali Slované od Římanů. Pro další vývoj je poměrně důležité, že Slované zůstávali pohany. Antický svět byl v té době přitom již křesťanský, což mělo vliv dokonce i na Góty a Huny, kteří se stali křesťany – ariány.³⁵

Existenci Slovanů na území nynějších českých zemí můžeme pro období 6. století považovat za jistou. Nejstarší zachované zprávy pocházejí od Prokopia. Jedna z nich hovoří o tom, že Hurulové, které Langobardi vytlačili z Pannonie, se rozhodli vrátit do svých původních sídel ve Skandinávii a na svém pochodu přešli přes území obývané slovanskými kmeny. Počátek velkého stěhování Hurulů bývá kladen do roku 512. Prokopios také uvádí, že ke Slovanům utekl roku 535 člen langobardského královského rodu Hidilgis (Idilgis, Idilgisal). Tyto zprávy by potvrzovaly teorii, že po určitou dobu žili zde vedle sebe Slované s Langobardy. Archeologie rovněž potvrzuje existenci Slovanů v českých zemích v 6. století: tehdy se zde totiž objevuje v archeologických nálezech keramika odlišná od předcházejících typů, shodná s nálezy na západní Ukrajině. Podle nejčastějších nalezišť na střední Vltavě je označována jako tzv. kultura pražského typu, v zahraničí též jako korčakovská podle Korčaku u Žitomiru. Keramika této kultury je primitivní, ručně lepená a téměř nezdobená, nádoby připomínají svým tvarem hrnce. Kultura pražského typu je pro české země v 6. stol. přímo charakteristická. O slovanskosti obyvatel, kteří tuto keramiku používali, archeologové nepochybují.³⁶

Kronikář Kosmas Pražský (asi 1045–1125), jehož latinsky psaná Kronika česká je hlavním zdrojem našich znalostí o raných českých dějinách, zaznamenal známou pověst o příchodu Slovanů, kteří – vedeni svým vůdcem Čechem (*Bohemus*) – přišli z původních sídel ležících za horami na východě. Vystoupili na vrch Říp nedaleko Mělníka, prohlédli si odtud úrodnou rovinu kolem řeky

³⁴ Chropovský, B.: *Slované. Historický, politický a kulturní vývoj a význam*. Orbis, Praha 1989, s. 28–29.

³⁵ Ariáni byli stoupenci učení presbytera Areia z Alexandrie, který tvrdil, že Bůh-Syn, tj. Kristus, není stejně podstaty jako Bůh-Otec, ale byl Bohem stvořen. Nikajský koncil roku 325 odsoudil ariánství jako herezi.

³⁶ Beranová, M.: cit. dílo, s. 38.

Labe a rozhodli se zde usadit. Podle svého vůdce pak nazvali zemi Čechami (*Bohemia*).³⁷ Pověst o praotci Čechovi, národotvorný mýtus, který se stala součástí českého národního příběhu, nemá žádnou faktografickou hodnotu a reálná existence praotce Čecha byla vyvrácena už v 19. století. Pověst však měla vliv na rozšíření představy, že Slované přišli do české kotliny v důsledku jediného migračního pohybu a že země, do níž přišli, byla prázdná. O tom, že v zemi žily místy zbytky Germánů a možná i Langobardů, byla již řeč, a bylo také vysvětleno politické pozadí nechuti starší české archeologie zabývat se touto otázkou. Představa o jediném migračním pohybu Slovanů byla na základě archeologických nálezů definitivně vyvrácena rovněž teprve ve 2. polovině 20. století, byť podobné úvahy existovaly už dříve. Slovaných migračních vln bylo zřejmě více (musely být minimálně dvě) a osídlování probíhalo postupně, přičemž uvnitř českého území Slované dále migrovali. Je možné, že některé slovanské kmeny české území i opouštěly a na jejich místo přicházely jiné.

V první vlně přišly do země dva proudy Slovanů: jeden postupoval z dnešního horního Slezska tzv. Moravskou bránou, tj. severomoravskou rovinou kolem Odry, přičemž se později rozdělil. Část tohoto proudu se dostala až na západ do Čech. Zde postupně osídlili oblast kolem Labe a Ohře a zřejmě se dostali do kontaktu s Langobardy. Jak víme, severní Morava nebyla osídlena Langobardy ani jinými germánskými kmeny a Slované zde tedy nenarazili na žádný odpor. Další proud postupoval z Malopolska (oblast kolem Krakova) přes horské průsmyky Beskyd a horní Oravu nejprve do úrodného Pováží na západním Slovensku a odtud pak přes Malé a Bílé Karpaty na Moravu. Podle rozšíření nálezů kultury pražského typu se slovanské osídlení postupně rozšířilo až do středního Německa. Na přelomu 6. a 7. století byly české země zasaženy novou slovanskou migrační vlnou, která přišla z Podunají. Na rozdíl od první vlny je pro ni charakteristická keramika zdobená. V porovnání s první vlnou přicházeli Slované z Podunají postupně v menších skupinách, takže „velká vlna“ se vlastně rozpadá na několik menších vln.³⁸

Slované v českých zemích byli krátce po svém příchodu konfrontováni s novou vlnou nájezdníků, kterou tvořili kočovní Avaři. O Avarech byla již řeč v souvislosti s Langobardy. Podobně jako Hunové, jimž byli etnicky blízcí, přitáhli Avaři z východních stepí a usadili se v Podunají a Pannonii, odkud vytlačili Langobardy. Zde vytvořili mocnou říši. Podle titulu avarského vůdce – *kagana* – je avarská říše nazývána avarským *kaganátem*. Avaři si svými výboji podrobili slovanské kmeny jak v Podunají, tak i na sever od Dunaje. Jak vypadaly vztahy mezi Slovaný a Avary v oblasti českých zemí, není známo. Slované nepochybně proti Avarům bojovali, ale není vyloučeno, že v některých obdobích vystupovali jako jejich spojenci. Společný postup Slovanů a Avarů máme doložen na Balkáně, kde na podzim roku 586 společně neúspěšně obléhali Soluň.³⁹ Druhá vlna

³⁷ Kosmas, I/2.

³⁸ Chropovský, B.: cit. dílo, s. 33–35, Měřínský, Z.: cit. dílo, I. díl, s. 57–62.

³⁹ Hradečný, P. a kol.: *Dějiny Řecka*. NLN, Praha 1998, s. 96.

příchodu Slovanů z Podunají se časově shoduje s počátkem avarských nájezdů, což umožňuje dvojí výklad: buď se Slované stáhli z Podunají pod avarským tlakem, anebo tvořili naopak součást avarských hord postupujících na západ. Pravděpodobné je, že se mezi Avary a Slovany střídalo období relativního klidu a soužití s obdobími konfliktů.

O způsobu života Slovanů v českých zemích v této době toho mnoho nevíme. Koncem 6. století byli nepochybně již usedlí a živili se zemědělstvím, o čemž svědčí nálezy kovových radlic, srpů a kos. O existenci řemesel nemáme žádné přímé doklady, i když nalezené zemědělské nářadí předpokládá i existenci některých řemesel, především kovářství a hutnictví železa. Dochované zbytky obydlí ukazují, že v jedné chatě mohlo žít čtyři až šest osob, tedy jedna rodina. Osadu obývali zřejmě lidé vzájemně příbuzní vytvářející dohromady velkorodinu. Existence velkorodiny je u jižních a východních Slovanů známá až do relativně nedávné doby a není proto důvod se domnívat, že by u Slovanů na území českých zemí byla situace jiná. Podle situace u Slovanů na Balkáně v této době lze usuzovat, že i v českých zemích docházelo již v této době k silné majetkové diferenciaci a rostoucímu vlivu jednotlivých náčelníků. Vznikala tak slovanská rodová šlechta obklopující se vojenskou družinou. Tato rodová šlechta si postupně budovala zvláštní ohrazená dřevěná sídla – hradiště. Jejich existenci dokládají archeologické nálezy prokazatelně v 7. století.

Sámova říše

V 6. století se v západní Evropě konstituovala mocná říše Franků, která pak zahájila svou expanzi na východ. Frankové pronikli koncem 6. století do Bavorska, kde dosadili jako krále jakéhosi Tassila. Ten zahájil v letech 595–596 boje se Slovany. Během těchto bojů se někdy na počátku 7. století utvořil na dnešním českém území silný kmenový svaz, označovaný tradičně jako Sámova říše. Vznik uvedeného útvaru asi souvisí s krizí avarského kaganátu po smrti kagana Bajana a jeho synů a především po porážce Avarů u Cařihradu roku 626, která vedla k velkému povstání Slovanů proti Avarům.

O událostech v českých zemích v tomto období jsme informováni pouze kuse díky kronice zvané *Historia francorum*, tj. Dějiny Franků. Za autora kroniky je tradičně označován Fredegar Scholasticus, o kterém ale není nic známo.⁴⁰ Kronika popisuje mimo jiné i události první poloviny 7. století, jichž byl autor sám svědkem. Podle Fredegara žil mezi Slovany franský kupec jménem Sám, který se postavil do čela slovanského povstání a někdy v roce 623 nebo 624 skutečně

⁴⁰ Collins, R. (ed.): *Die Fredegar Chroniken*. Monumenta Germaniae Historica. Studien und Texte. Band 44, Hahnsche Buchhandlung, Hannover 2007. Český překlad příslušných pasáží je obsažen v Husa, V. (ed.): *Naše národní minulost v dokumentech*. I. Praha 1954, s. 11–12, kde bylo pro překlad použito německé vydání *Monumenta Germaniae Historica* II z roku 1888. Český překlad z Husovy edice převzal také Veselý, Z. (ed.): *Dějiny českého státu v dokumentech*. Epoque, Praha 2003, s. 17–18.

Avary porazil. Poté se mu podařilo slovanské kmeny sjednotit a Slované jej zvolili svým králem. O rozsahu Sámovy říše neposkytuje Fredegar bohužel dostatek údajů. Archeologické nálezy nicméně dokazují existenci větších sídel na jižní Moravě, především v prostoru Mikulčic u Hodonína. Tradičně se proto předpokládá, že centrum Sámovy říše bylo někde zde. Sjednocením slovanských kmenů se říše značně rozšířila. Předpokládá se, že mohla zahrnovat i území nynějších Čech, Moravy, části Dolního Rakouska a západního Slovenska. Na západě Sámova říše sousedila s Avary.

Vznik mohutné slovanské říše nemohla nechat bez povšimnutí franská říše, zejména poté, co ji král Dagobert I. (asi 600–639 nebo 645) definitivně sjednotil a rozšířil směrem na východ, takže se stala Sámovým sousedem. Konflikt byl jen otázkou času. Podle Fredegara se záminkou stalo oloupení franských kupců na slovanském území. Dagobertův vyslanec Sicharius žádal od Sába náhradu a když neuspěl, následovalo ozbrojené střetnutí. Dagobert vyslal proti Sámovi mohutné vojsko rozdělené do tří proudů, které se měly na určeném místě spojit. Zatímco dva proudy úspěšně pleny slovanská území, oblehl třetí proud pevnost Wogastisburg. Zde se někdy v roce 631 odehrála mezi Franky a Slovany rozhodující bitva, trvající údajně tři dny, ve které Frankové utrpěli porážku. O délce trvání lze mít důvodné pochybnosti, jde zřejmě o obvyklé přehánění tehdejších kronikářů. Není také jasné, kde se vlastně Wogastisburg nacházel: všechny pokusy o jeho lokalizaci selhaly.⁴¹ Skutečností ale zůstává, že Frankové byli na hlavu poraženi a obráceni na útěk, ve kterém jej následovaly i zbývající dva proudy franského vojska. Sámův úspěch způsobil, že vévoda Polabských Slovanů Dervan, doposud vasal Franků, přešel na Sámovu stranu. Slované pak v letech 633–634 vtrhli do Durynska, kde jejich postup zastavil teprve vévoda Radulf, franský správce.

Podle Fredegara panoval Sám třicet pět let, měl celkem dvanáct manželek, se kterými zplodil třicet sedm dětí. Pokud by byl údaj o délce vlády správný, což ale není příliš pravděpodobné, pak by Sám zemřel někdy okolo roku 658. O dalších osudech jeho říše nemáme žádné zprávy. Archeologické nálezy nicméně prokazují existenci větších sídel i v druhé polovině sedmého a po celé osmé století, především na jižní Moravě. Z toho by vyplývalo, že se říše rozdělila na více částí, ve kterých snad vládli někteří Sámovi synové. Většiny území někdejší Sámovy říše se zřejmě znovu zmocnili Avari.

⁴¹ V minulosti byl Wogastisburg hledán nejčastěji v okolí Žatce, avšak archeologický průzkum zde žádné zbytky pevnosti nenašel. Jindy je Wogastisburg ztotožňován s hradištěm na soutoku Moravy a Dunaje, tedy na místě dnešního Devína. K tomuto problému viz Měřínský, Z.: cit. dílo, I. díl, s. 204–215.

PŘEHLED PANOVNÍKŮ, HLAV STÁTU
A PŘEDSEDŮ VLÁD

Panovníci Velké Moravy

Mojmír I.	830–846
Rastislav	846–870
Svatopluk	870 (?)–894
Mojmír II.	894–906 (nebo 907)

Česká knížata

DYNASTIE PŘEMYSLOVCŮ

Bořivoj	?–894 (?)
Spytihněv I.	?–915 (?)
Vratislav I.	915 (?)–921 (?)
Václav (Svatý)	?–935
Boleslav I.	935–972
Boleslav II.	972–999
Boleslav III.	999–1002, 1003
Vladivoj	1002–1003
Jaromír	1003
Boleslav Chrabrý	1003–1004
Jaromír (znovu)	1004–1012
Oldřich	1012–1033
Jaromír (znovu)	1033–1034
Oldřich (znovu)	1034
Břetislav I.	1035–1055
Spytihněv II.	1055–1061
Vratislav II.	1061–1092 (od r. 1085 král)
Konrád I. Brněnský	1092
Břetislav II.	1092–1100
Bořivoj II.	1101–1107
Svatopluk	1107–1109
Vladislav I.	1109–1117

Bořivoj II.	1117–1120
Vladislav I.	1120–1125
Soběslav I.	1125–1140
Vladislav II.	1140–1172 (od r. 1158 král)
Bedřich	1172–1173
Soběslav II.	1173–1178
Bedřich (znovu)	1178–1189
Konrád II. Ota	1189–1191
Václav II.	1191–1192
Přemysl Otakar I.	1192–1193
Jindřich Břetislav	1193–1197
Vladislav Jindřich	1197

Králové

DYNASTIE PŘEMYSLOVCŮ

Přemysl Otakar I. (znovu)	1197–1230 (král od r. 1198)
Václav I.	1230–1253
Přemysl Otakar II.	1253–1278
Václav II.	1278–1305 (v letech 1300–1305 současně král polský)
Václav III. (vymřeni Přemyslovců po meči)	1305–1306 (v letech 1301–1305 král uherský)
Jindřich Korutanský	1306
Rudolf I. Habsburský	1306–1307
Jindřich Korutanský	1307–1310

DYNASTIE LUCEMBURKŮ

Jan Lucemburský	1310–1346
Karel I. (IV.)	1346–1378 (Karel IV. jako římský král a od r. 1355 císař)
Václav IV.	1378–1419 (do r. 1400 zároveň král římský)
Bezvládí – husitské války	1419–1436
Zikmund Lucemburský (1419)	1436–1437 (korunován na českého krále r. 1420, vlády se ujal teprve r. 1436. Král uherský od r. 1387 a římský od r. 1410, od r. 1433 císař)
(vymřeni Lucemburků po meči)	
Albrecht II. Habsburský	1437–1439 (současně král uherský a římský)
Ladislav Pohrobek	1453–1457 (současně král uherský)
Jiří z Poděbrad	1458–1471 (1452–1458 vládl jako zemský správce za nezletilého Ladislava Pohrobka)

DYNASTIE JAGELLONCŮ

Vladislav II. Jagellonský	1471–1516 (od r. 1490 současně král uherský)
<i>Matyáš Korvín – vzdorokrál</i>	<i>1471–1490 (vládl jen na Moravě, v Lužici a ve Slezsku. Král uherský od r. 1458)</i>
Ludvík I. (II.) (vymřeni Jagellonců po meči)	1516–1526 (jako uherský král Ludvík/Lajos II.)

DYNASTIE HABSBURKŮ

Ferdinand I.	1526–1564 (současně král uherský a římský, od r. 1556 císař)
Maxmilián I. (II.)	1564–1576 (současně král uherský a císař římský, jako císař Maxmilián II.)
Rudolf II.	1576–1611 (zároveň král uherský a císař římský. Od r. 1608 vládl jen v Čechách a ve Slezsku. Císař do své smrti v roce 1612.)
Matyáš I. (II.)	1611–1619 (Reálně vládl do r. 1618. Současně král uherský a císař římský od r. 1612. Jako král uherský Matyáš II.)
<i>Stavovské povstání – vláda třiceti direktorů</i>	1618–1619
Fridrich Falcký	1619–1620
Ferdinand II. Štýrský	(1619) 1620–1637 (Současně král uherský a císař římský. Reálně vládl od r. 1620.)
Ferdinand III.	1637–1657 (současně král uherský a císař římský)
Ferdinand IV.	1646–1654 (Spoluvladař Ferdinanda III., svého otce. Od r. 1647 také král uherský. Reálně nevládl, zemřel za života svého otce.)
Leopold I.	1657–1705 (současně král uherský a císař římský)
Josef I.	1705–1711 (současně král uherský a císař římský)
Karel II. (VI.)	1711–1740 (jako císař římský Karel VI. Současně král uherský)
(vymřeni habsburské dynastie po meči)	

Marie Terezie	1740–1780 (současně královna uherská)
(ženská linie habsburské dynastie)	
<i>Karel Albrecht (Karel III.)</i>	<i>1741–1742 (kurfiřt bavorský, císař 1742–1745) (vzdorokrál)</i>

DYNASTIE HABSBURSKO-LOTRINSKÁ

Josef II.	1780–1790 (současně král uherský, císař od r. 1765)
Leopold II.	1790–1792 (současně král uherský a císař římský)
František (Franz) II.	1792–1835 (současně král uherský, císař římský do r. 1806, od r. 1804 císař rakouský jako František I.)

Ferdinand V.	1835–1848 (současně král uherský a císař rakouský jako Ferdinand I.)
František Josef (Franz Joseph) I.	1848–1916 (současně král uherský a císař rakouský)
Karel	1916–1918 (jako císař rakouský Karel I., jako král český a král uherský Karel/Karoly IV.)

Československá republika 1918–1939

PREZIDENTI REPUBLIKY

Tomáš Garrigue Masaryk	1918–1935
Edvard Beneš	1935–1938
Emil Hácha	1938–1939

Protektorát Čechy a Morava 1939–1945

STÁTNÍ PREZIDENT

Emil Hácha	1939–1945
------------	-----------

Slovenská republika 1939–1945

PREZIDENT REPUBLIKY

Jozef Tiso	1939–1945
------------	-----------

Československá republika – státní instituce v emigraci

PREZIDENT REPUBLIKY

Edvard Beneš	1940–1945
--------------	-----------

Československá republika (1945–1960) a Československá socialistická republika (1960–1989)

PREZIDENTI REPUBLIKY

Edvard Beneš	1945–1948
Klement Gottwald	1948–1953
Antonín Zápotocký	1953–1957
Antonín Novotný	1957–1968
Ludvík Svoboda	1968–1975
Gustáv Husák	1975–1989

*Československá socialistická republika (1989–1990), Československá
federativní republika (1990),
Česká a Slovenská Federativní Republika (1990–1992)*

PREZIDENT REPUBLIKY

Václav Havel 1989–1992

Česká republika

PREZIDENTI REPUBLIKY

Václav Havel 1993–2003

Václav Klaus 2003–2013

Miloš Zeman (od 8. března 2013)

Předsedové vlád a ministři pověřeni vedením ministerské konference

Rakouské císařství 1848–1848

PŘEDSEDOVÉ MINISTERSKÉ RADY

František (Franz) Kolowrat-Libštejnský (20. 3. až 18. 4. 1848, předseda ministerské rady

Karl Ficquelmont (18. 4. až 7. 5. 1848), ministr zahraničí dočasně pověřený vedením ministerské rady

Franz von Pillersdorf (8. 5. 1848 – 8. 7. 1848), ministr vnitra a předseda ministerské rady

Anton von Doblhoff-Dier (8. 7. – 18. 7. 1848), předseda ministerské rady

Johann von Wessenberg (18. 7. 1848 – 21. 11. 1848), ministr zahraničí pověřený vedením ministerské rady

Felix von Schwarzenberg (22. 11. 1848 – 5. 4. 1852), předseda vlády

Alexander Bach (9. 4. – 11. 4. 1852), ministr vnitra dočasně pověřený vedením ministerské konference⁹³¹

Karl von Buol-Schaunstein (11. 4. 1852 – 17. 5. 1859), ministr zahraničí pověřený vedením ministerské konference

Johann von Rechberg-Rothenlöwen (17. 5. – 21. 5. 1859), ministr zahraničí dočasně pověřený vedením ministerské konference

⁹³¹ Po smrti knížete Felixe Schwarzenberga byl úřad předsedy vlády zrušen a ministrům předsedal buď sám císař, nebo jeden z pověřených ministrů („ministr pověřený vedením ministerských konferencí“), který však neměl postavení ministerského předsedy.

Johann von Rechberg-Rothenlöwen (21. 8. 1859 – 4. 2. 1861), ministr zahraničí pověřený vedením ministerské konference
 arcivévoda Rainer Habsburský⁹³² (4. 2. 1861 – 26. 6. 1865), předseda ministerské konference
 Alexander von Mensdorff-Pouilly (26. 6. – 27. 7. 1865), ministr zahraničních věcí dočasně pověřený řízením ministerské konference
 Richard Belcredi (27. 7. 1865 – 7. 2. 1867), státní ministr a ministr policie pověřený vedením ministerské konference

PŘEDSEDOVÉ VLÁD PŘEDLITAVSKA 1867–1918

Friedrich von Beust (7. 2. – 23. 12. 1867)⁹³³
 Carlos Auersperg (30. 12. 1867 – 8. 9. 1868)
 Eduard Taaffe (8. 9. 1868 – 1. 2. 1870)⁹³⁴
 Leopold von Hasner (1. 2. – 12. 4. 1870)
 Alfred Potocki (13. 4. 1870 – 4. 2. 1871)
 Karl von Hohenwart (5. 2. – 26. 10. 1871)
 Ludwig von Holzgethan (27. 10. – 22. 11. 1871)
 Adolf Auersperg (26. 11. 1871 – 15. 2. 1879)
 Karl von Stremayr (18. 2. – 12. 8. 1879)
 Eduard Taaffe (13. 8. 1879 – 11. 11. 1893)
 Alfred Windischgrätz (12. 11. 1893 – 19. 6. 1895)
 Erich Kielmansegg (20. 6. – 30. 9. 1895)
 Kazimir Badeni (2. 10. 1895 – 28. 11. 1897)
 Paul von Gautsch (30. 11. 1897 – 5. 3. 1898)
 František (Franz) Thun (7. 3. 1898 – 2. 10. 1899)
 Manfred Clary-Aldringen (2. 10. 1899 – 18. 1. 1900)⁹³⁵
 Ernest von Koerber (19. 1. 1900 – 31. 12. 1904)
 Paul von Gautsch (1. 1. 1905 – 1. 5. 1906)
 Konrad Hohenlohe-Schillingfürst (2. 5. – 28. 5. 1906)
 Max Wladimir von Beck (2. 6. 1906 – 15. 11. 1908)
 Richard Bienert (15. 11. 1908 – 28. 6. 1911)
 Paul von Gautsch (28. 6. – 3. 11. 1906)
 Karl Stürgkh⁹³⁶ (3. 11. 1911 – 21. 10. 1916)
 Ernest von Koerber (3. 10. – 20. 12. 1916)
 Heinrich Clam-Martinic (20. 12. 1916 – 22. 6. 1917)
 Ernst von Seidler (23. 6. 1917 – 25. 7. 1918)
 Max von Hussarek (25. 7. 1918 – 25. 10. 1918)
 Heinrich Lammasch (25. 10. – 30. 10. 1918)

⁹³² Řízení vlády fakticky vykonával v období od 4. 2. 1861 do 27. 7. 1865 Anton von Schmerling jako státní ministr, tj. ministr zodpovědný za správu celé říše.

⁹³³ Od 27. 6. 1867 řídil vládu její místopředseda Eduard Taaffe.

⁹³⁴ Hrabě Eduard Taaffe byl místopředsedou Auerspergovy vlády, jejíž řízení 8. 9. 1868 převzal.

⁹³⁵ Od 21. 12. 1899 řídil vládu dočasně ministr železnic Heinrich von Wittek.

⁹³⁶ V době od 15. 5. do 14. 9. 1912 dočasně vládl předsedal ministr vnitra Karl von Heinold.

PŘEDSEDOVÉ VLÁD ČESKOSLOVENSKA 1918–1939

Karel Kramář (14. 11. 1918 – 8. 7. 1919)

Vlastimil Tusar (8. 7. 1919 – 25. 5. 1920)

Vlastimil Tusar (25. 5. 1920 – 15. 9. 1920)

Jan Černý (15. 9. 1920 – 26. 9. 1921)

Edvard Beneš (26. 9. 1921 – 7. 10. 1922), předseda vlády a ministr zahraničních věcí

Antonín Švehla (7. 10. 1922 – 9. 12. 1925 – demise 15. 11. 1925)

Antonín Švehla (9. 12. 1925 – 18. 3. 1926)

Jan Černý (18. 3. 1926 – 12. 10. 1926)

Antonín Švehla (12. 10. 1926 – 1. 2. 1929)

František Udržal (1. 2. 1929 – 7. 12. 1929 – demise 27. 10. 1929)

František Udržal (7. 12. 1929 – 29. 10. 1932 – demise 24. 10. 1932)

Jan Malypetr (29. 10. 1932 – 14. 2. 1934)

Jan Malypetr (14. 2. 1934 – 4. 6. 1935 – demise 28. 5. 1935)

Jan Malypetr⁹³⁷ (4. 6. – 18. 12. 1935)

Milan Hodža (18. 12. 1935 – 21. 7. 1937), předseda vlády a do 29. 2. 1936
ministr zahraničí⁹³⁸

Milan Hodža (21. 7. 1937 – 22. 9. 1938)

Jan Syrový (22. 9. 1938 – 4. 10. 1938)

Jan Syrový (4. 10. – 1. 12. 1938)

Rudolf Beran (1. 12. 1938 – 15. 3. 1939)

PŘEDSEDOVÉ AUTONOMNÍCH VLÁD SLOVENSKA

Jozef Tiso (7. 10. 1938 – 1. 12. 1938), předseda vlády a ministr vnitra

Jozef Tiso (1. 12. 1938 – 20. 1. 1939), předseda vlády, ministr vnitra
a ministr zdravotnictví

Jozef Tiso (20. 1. – 9. 3. 1939), předseda vlády a ministr vnitra

Jozef Sivák (9. 3. – 11. 3. 1939), předseda vlády⁹³⁹

Karol Sidor (11. 3. – 14. 3. 1939)

PŘEDSEDOVÉ AUTONOMNÍCH VLÁD KARPATSKÉ UKRAJINY

Andrej Bródy (11. 10. 1939 – 26. 10. 1938), předseda vlády a ministr školství

Augustin Vološyn (26. 10. – 1. 12. 1938), předseda vlády, ministr financí, obchodu
a zemědělství

Augustin Vološyn (1. 12. 1938 – 6. 3. 1939)

Augustin Vološyn (6. 3. – 15. 3. 1939), předseda vlády, ministr školství
a spravedlnosti

Předsedové vlád Protektorátu Čechy a Morava

Rudolf Beran (16. 3. – 27. 4. 1939) – poslední vláda republiky ve stavu demise

⁹³⁷ 5. 11. 1935 nahradil Jana Malypetra dosavadní ministr zemědělství Milan Hodža.

⁹³⁸ 29. 2. 1936 nahradil Milana Hodžu ve funkci ministra zahraničí Kamil Krofta.

⁹³⁹ Jozef Sivák byl současně pověřen dočasně správou všech rezortů s výjimkou ministerstva financí.

Alois Eliáš (27. 4. 1939 – 27. 9. 1941)⁹⁴⁰

Jaroslav Krejčí (27. 9. 1941 – 19. 1. 1942), místopředseda vlády pověřený vedením vlády

Jaroslav Krejčí (19. 1. 1942– 19. 1. 1945)

Richard Bienert (19. 1. – 5. 5. 1945)

PŘEDSEDOVÉ VLÁD SLOVENSKA 1939–1945

Jozef Tiso (14. 3. – 27. 10. 1939)

Vojtech Tuka (27. 10. 1939 – 5. 9. 1944), předseda vlády a od 20. 7. 1940 ministr zahraničí

Štefan Tiso (5. 9. 1944 – 4. 4. 1945)

PŘEDSEDOVÉ ČESKOSLOVENSKÉ VLÁDY V EMIGRACI

Jan Šrámek (21. 7. 1940 – 12. 11. 1942)

Jan Šrámek (12. 11. 1942 – 4. 4. 1945)

PŘEDSEDOVÉ VLÁD ČESKOSLOVENSKA 1945–1992

Zdeněk Fierlinger (4. 4. – 6. 11. 1945)

Zdeněk Fierlinger (6. 11. 1945 – 2. 7. 1946)

Klement Gottwald (2. 7. 1946 – 25. 2. 1948)

Klement Gottwald (25. 2. 1948 – 15. 6. 1948)

Antonín Zápotocký (15. 6. 1948 – 21. 3. 1953)

Viliam Široký (21. 3. 1953 – 12. 12. 1954)

Viliam Široký (12. 12. 1954 – 11. 7. 1960)

Viliam Široký (11. 7. 1960 – 19. 9. 1963)

Jozef Lenárt (20. 9. 1963 – 8. 4. 1968)

Oldřich Černík (8. 4. – 31. 12. 1968)

Oldřich Černík (1. 1. – 27. 9. 1969)

Oldřich Černík (27. 9. 1969 – 28. 1. 1970)

Lubomír Štrougal (28. 1. 1970 – 9. 12. 1971)⁹⁴¹

Lubomír Štrougal (9. 12. 1971 – 11. 11. 1976)

Lubomír Štrougal (11. 11. 1976 – 17. 6. 1981)

Lubomír Štrougal (17. 6. 1981 – 16. 6. 1986)

Lubomír Štrougal (16. 6. 1986 – 20. 4. 1988)

Lubomír Štrougal (21. 4. – 12. 10. 1988)

Ladislav Adamec (12. 10. 1988 – 10. 12. 1989)

Marián Čalfa (10. 12. 1989 – 27. 6. 1990)

Marián Čalfa (27. 6. 1990 – 2. 7. 1992)

Jan Stráský (2. 7. – 31. 12. 1992)

⁹⁴⁰ Divizní generál Alois Eliáš byl 27. 9. 1941 nacisty za účast v odboji zatčen, avšak vláda zůstala v původním složení a předsedal jí místopředseda vlády profesor Jaroslav Krejčí.

⁹⁴¹ Lubomír Štrougal vystřídal 28. 1. 1970 Oldřicha Černíka, ale vláda nepodal demisi.

PŘEDSEDOVÉ VLÁD ČESKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY A ČESKÉ
REPUBLIKY V RÁMCI ČESKOSLOVENSKÉ FEDERACE 1969–1992

Stanislav Rázl (8. 1. – 29. 9. 1969)
Josef Kempný (29. 9. 1969 – 28. 1. 1970)
Josef Korčák (28. 1. 1970 – 9. 12. 1971)⁹⁴²
Josef Korčák (9. 12. 1971 – 4. 11. 1976)
Josef Korčák (4. 11. 1976 – 18. 6. 1981)
Josef Korčák (18. 6. 1981 – 18. 6. 1986)
Josef Korčák (18. 6. 1986 – 20. 3. 1987)
Ladislav Adamec (20. 3. 1987 – 12. 10. 1988)
František Pitra (12. 10. 1988 – 6. 2. 1990)
Petr Pithart (6. 2. 1990 – 29. 6. 1990)
Petr Pithart (29. 6. 1990 – 2. 7. 1992)
Václav Klaus (2. 7. 1992 – 4. 7. 1996)⁹⁴³

PŘEDSEDOVÉ SBORU POVĚŘENCŮ SLOVENSKA
(AUTONOMNÍ SLOVENSKÉ VLÁDY) 1945–1960

Karol Šmidke (18. 9. 1945 – 16. 8. 1946)
Gustáv Husák (16. 8. 1946 – 18. 11. 1947)
Gustáv Husák (18. 11. 1947 – 6. 3. 1948)
Gustáv Husák (6. 3. – 18. 6. 1948)
Gustáv Husák (18. 6. 1948 – 5. 5. 1950)
Karol Bacílek (5. 5. 1950 – 11. 9. 1951)
Julius Ďuriš (11. 9. 1951 – 31. 1. 1953)
Rudolf Strechaj (31. 1. 1953 – 17. 12. 1954)
Rudolf Strechaj (17. 12. 1954 – 2. 8. 1956)
Rudolf Strechaj (2. 8. 1956 – 11. 7. 1960)

PŘEDSEDOVÉ VLÁD SLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY
A SLOVENSKÉ REPUBLIKY V RÁMCI ČESKOSLOVENSKÉ FEDERACE
1969–1992

Štefan Sádovský (2. 1. – 4. 5. 1969)
Peter Colotka (4. 5. 1969 – 8. 12. 1971)
Peter Colotka (8. 12. 1971 – 4. 11. 1976)
Peter Colotka (4. 11. 1976 – 18. 6. 1981)
Peter Colotka (18. 6. 1981 – 18. 6. 1986)
Peter Colotka (18. 6. 1986 – 12. 10. 1988)
Ivan Knotek (13. 10. 1988 – 22. 6. 1989)
Pavol Hrivnák (22. 6. – 8. 12. 1989)
Milan Čič (8. 12. 1989 – 29. 6. 1990)
Vladimír Mečiar (29. 6. 1990 – 23. 4. 1991)

⁹⁴² Josef Korčák vystřídal Josefa Kempného, ale vláda nepodala demisi.

⁹⁴³ Od 1. 1. 1993 předseda vlády samostatné České republiky.

Ján Čarnogurský (23. 4. 1991 – 24. 6. 1992)
 Vladimír Mečiar (24. 6. 1992 – 15. 3. 1994)⁹⁴⁴

PŘEDSEDOVÉ VLÁD SAMOSTATNÉ ČESKÉ REPUBLIKY (1992–2009)

Václav Klaus (2. 7. 1992 – 4. 7. 1996)
 Václav Klaus (4. 7. 1996 – 30. 11. 1997)⁹⁴⁵
 Josef Tošovský (2. 1. – 22. 7. 1998)
 Miloš Zeman (22. 7. 1998 – 15. 7. 2002)
 Vladimír Špidla (15. 7. 2002 – 4. 8. 2004)
 Stanislav Gross (4. 8. 2004 – 25. 4. 2005)
 Jiří Paroubek (25. 4. 2005 – 16. 8. 2006)
 Mirek Topolánek⁹⁴⁶ (4. 9. 2006 – 9. 1. 2007)
 Mirek Topolánek (9. 1. 2007 – 24. 3. 2009 demise)
 Jan Fischer (9. 4. 2009 – 13. 7. 2010)
 Petr Nečas (13. 7. 2010⁹⁴⁷ – 17. 6. 2013 demise⁹⁴⁸)
 Jiří Rusnok (10. 7. 2013 –)

Ministři zahraničních věcí Rakouska, Rakouska-Uherska, Československa a České republiky (1848–2013)

CÍSAŘSTVÍ RAKOUSKÉ, OD ROKU 1867 RAKOUSKO-UHERSKO

Karl Fiquelmont 18. 4. – 7. 5. 1848
 Johann Wesenberg-Ampringen 18. 7. – 21. 11. 1848
 Felix Schwarzenberg 1848–1852
 Karl von Buol-Schaunstein 1852–1859
 Johann Rechberg-Rothenlöwen 1859–1864
 Alexander Mensdorff-Pouilly 1864–1866
 Friedrich Ferdinand Beust 1866–1871
 Gyula (Julius) Andrássy starší 1871–1879
 Heinrich Haymerle 1879–1881
 Gustav Kálnoky von Köröspatak 1881–1895
 Agenor Gołuchowski 1895–1906
 Aloys Lexa Aehrenthal 1906–1912
 Leopold Berchtold 1912–1915
 Stephan Burian 1915–1916

⁹⁴⁴ Od 1. 1. 1993 předseda vlády samostatné Slovenské republiky.

⁹⁴⁵ 30. 11. 1997 podal Václav Klaus demisi, vláda zůstala u moci až do 2. 1. 1998.

⁹⁴⁶ Mirek Topolánek byl 5. 6. 2006 pověřen sestavením nové vlády, ta však nezískala důvěru a vládla proto ve stavu demise až do jmenování nové Topolánkovy vlády. Po demisi 24. 3. 2009 zůstala rovněž Topolánkova vláda u moci až do jmenování vlády Jana Fischera.

⁹⁴⁷ Petr Nečas byl pověřen sestavením vlády 28. 6. 2010.

⁹⁴⁸ Vláda ve stavu demise zůstala kromě premiéra v úřadu do 10. 7. 2013.

Ottokar Czernin (Černín) 1916–1918
Stephan Burian 16. 4. – 24. 10. 1918
Gyula (Julius) Andrássy mladší 14. 10. – 2. 11. 1918

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA 1918–1939

Edvard Beneš 1918–1935
Milan Hodža 18. 12. 1935 – 29. 2. 1936 (současně předseda vlády)
Kamil Krofta 1936–1938
František Chvalkovský 1938–1939

VLÁDA ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY V EMIGRACI (LONDÝN)

Jan Masaryk 1940–1945

SLOVENSKÁ REPUBLIKA 1939–1945

Ferdinand Ďurčanský 1939–1940
Vojtech Tuka 1940–1944
Štefan Tiso 1944–1945 (současně předseda vlády)

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA,

ČESKOSLOVENSKÁ SOCIALISTICKÁ REPUBLIKA,

ČESKÁ A SLOVENSKÁ FEDERATIVNÍ REPUBLIKA (1945–1992)

Jan Masaryk 1945–1948
Vladimír Clementis 1948–1950
Viliam Široký 1950–1953 (současně předseda vlády)
Václav David 1953–1968
Jiří Hájek 8. 4. – 19. 9. 1968
Oldřich Černík 19. 9. – 31. 12. 1968 (současně předseda vlády)
Ján Marko 1969–1971
Bohuslav Chňoupek 1971–1988
Jaromír Johanes 1988–1989
Jiří Dienstbier 1989–1992
Jozef Moravčík 2. 2. – 31. 12. 1992

ČESKÁ REPUBLIKA

Josef Zieleniec 1993–1997
Jaroslav Šedivý 1997–1998
Jan Kavan 1998–2002
Cyril Svoboda 2002–2006
Alexandr Vondra 4. 9. 2006 (vláda nezískala důvěru a vládla ve stavu demise)
Karel Schwarzenberg 2007–2009
Jan Kohout 2009–2010
Karel Schwarzenberg (2010–2013)
Jan Kohout 2013 (přechodný kabinet)

PŘEHLED NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH UDÁLOSTÍ (OD OBDOBÍ NEJSTARŠÍCH ZNÁMÝCH ETNIK NA ÚZEMÍ ČR)

4.–1. stol. př. n. l.		Keltové na území dnešní České republiky.
1. století n. l.		Germáni na území dnešní České republiky.
5.–6. stol. n. l.		Slované na území dnešní České republiky.
polovina 7. stol.		Sámova říše.
9. stol.		Velkomoravská říše.
845		Pokřtění 14 českých knížat v Řezně (Regensburgu), vláda knížete Bořivoje I., prvního známého českého knížete.
863		Příchod sv. Cyrila a Metoděje na Moravu.
885		Smrt sv. Metoděje.
907		Zánik Velké Moravy pod nájezdy maďarských kmenů.
935	28. září	Zavraždění knížete svatého Václava ve Staré Boleslavi.
995		vyvraždění rodu Slavníkovců, sjednocení českého státu Boleslavem II.
1086		Kníže Vratislav II. korunován na krále.
1158		Kníže Vladislav II. získal dědičný královský titul.
1212		Zlatá bula sicilská stanovila postavení českého krále ve vztahu k Svaté říši římské a římskému králi a císaři.
1278		Smrt krále Přemysla Otakara II. v bitvě na Moravském poli. Rozpad jeho říše.
1306		Zavraždění krále Václava III., vymření Přemyslovců po meči.
1310		Nástup dynastie Lucemburků.
1344		Pražské biskupství povýšeno na arcibiskupství.
1348		Založení univerzity v Praze císařem Karlem IV.
1393	20. března	Generální vikář Jan z Pomuka z příkazu krále Václava IV. utopen ve Vltavě.
1402		Počátek veřejného kázání Jana Husa v Betlémské kapli.
1409	18. ledna	Dekret kutnohorský upravující počet hlasů při hlasování o autonomních záležitostech na pražské univerzitě ve prospěch Čechů.
1412	květen – červen	Jan Hus veřejně vystoupil proti prodeji odpustků a dostal se do otevřeného sporu s církví.

- 1415 6. července Upálení Jana Husa na církevním sněmu v Kostnici (Konstanz).
- 1416 30. května Upálení Jeronýma Pražského na církevním sněmu v Kostnici.
- 1419 16. srpna Smrt krále Václava IV. Počátek husitských válek.
- 1420 14. července Bitva na Vítkově, porážka křižáků husitským vojevůdcem Janem Žižkou.
1. listopadu Porážka křižáků v bitvě v Praze pod Vyšehradem.
- 1421 3.–7. června Sněm v Čáslavi. Ustavení vlády 21 správců zemských.
- 1422 10. ledna Porážka křižáků u Německého Brodu.
- 1424 14. září Smrt Jana Žižky. Jeho místo husitského vojevůdce zaujal Prokop Holý.
- 1426 16. června Porážka křižáků v bitvě u Ústí nad Labem.
- 1427 4. srpna Porážka křižáků v bitvě u Tachova.
- 1431 14. srpna Porážka křižáků v bitvě u Domažlic.
- 1433 4. ledna – 14. dubna České husitské poselstvo na církevním koncilu v Basileji.
- 1434 30. května Bitva u Lipan mezi radikálními tábority a umírněnými pražany. Porážka radikálního tábořského křídla husitů.
- 1436 5. července Kompaktáta (kompromis mezi katolíky a husity) vyhlášena v Jihlavě.
14. srpna Zikmund Lucemburský přijat v Jihlavě za českého krále, konec husitských válek.
- 1437 9. prosince Smrt Zikmunda Lucemburského ve Znojmě. Vymření Lucemburků po meči.
27. prosince Albrecht Habsburský, zeť Zikmunda Lucemburského, zvolen částí české šlechty v Praze českým králem.
- 1452 27. dubna Jiří z Poděbrad ustanoven zemským správcem za nezletilého krále Ladislava Pohrobka.
- 1457 Vznik Jednoty bratrské.
23. listopadu Smrt krále Ladislava Pohrobka.
- 1458 2. března Sněm zvolil Jiřího z Poděbrad českým králem.
- 1469 26. února Uherský král Matyáš Korvín poražen a zajat v bitvě u Vilémova, poté propuštěn.
3. května Matyáš Korvín zvolen v Olomouci vzdorokrálem proti Jiřímu z Poděbrad.
- 1471 22. března Smrt krále Jiřího z Poděbrad.
27. května Sněm zvolil českým králem Vladislava II. Jagellonského.
- 1476 7. prosince Příměří mezi Vladislavem II. a Matyášem Korvínem uzavřeno v Olomouci. Vladislav si ponechal Čechy, Matyáš Moravu, Slezsko a Lužici.
- 1490 6. dubna Smrt krále Matyáše Korvína.
15. července Vladislav II. zvolen také uherským králem a přesídlil do Budína.

- 1508 23. července Svatojakubský mandát proti Jednotě bratrské. Všechny bratrské sbory měly být uzavřeny a bratrské knihy spáleny. V praxi nebyl proveden.
- 1516 13. března Smrt krále Vladislava II. Na český a uherský trůn nastoupil jeho desetiletý syn Ludvík.
- 1519 Stoupenci Martina Luthera v Praze. Počátek druhé (lutherské) reformace v českých zemích.
- 1526 29. srpna Porážka Ludvíka Jagellonského od osmanských Turků v bitvě u Moháče v jižních Uhrách. Král na útěku zahynul.
23. října Českým králem zvolen arcikníže Ferdinand Habsburský, bratr španělského krále a císaře Svaté říše římské Karla I. (V.).
16. prosince Ferdinand zvolen částí uherské šlechty také uherským králem. Tím spojil ve formě personální unie české země, Uhry a rakouské země a vytvořil základ podunajské monarchie rakouských Habsburků. Centrem se postupně stala Vídeň.
- 1547–1547 První odboj českých stavů proti Ferdinandovi. Odboj byl potlačen.
- 1547 23. srpna – 3. září Český sněm (zvaný „bartolomějský“) schválil posílení královské moci na úkor šlechty a měst jako trest za povstání českých stavů.
5. října Obnoven svatojakubský mandát proti Jednotě bratrské. Uzavření českých bratrských sborů. Jednota bratrských sborů a přesun centra bratrské církve na Moravu.
- 1556 Příchod jezuitů do Čech.
- 1573 Jezuitská kolej v Olomouci, založená roku 1566, povýšena na univerzitu (dnešní Univerzita Palackého).
- 1575 Česká konfese, společně články víry českých evangelíků a příslušníků Jednoty bratrské, ústně potvrzeny císařem a králem Maxmiliánem II.
- 1583 Rudolf II., syn Maxmiliána II., přenesl své sídlo z Vídně do Prahy.
- 1584 Císař Rudolf II. zavedl v českých zemích gregoriánský kalendář.
- 1606–1606 Válka mezi Rudolfem II. a osmanskými Turky.
- 1606–1606 Povstání uherských (slovenských) protestantů pod vedením Štěpána (Istvána) Bočkaje.
- 1606 23. června Mír ve Vídni mezi císařem a Bočkajem potvrdil uherským protestantům náboženskou svobodu.
11. listopadu Mír s Turky uzavřen v Žitavské Toroni (Zsitvatörök) na základě *statu quo*, tj. obě strany si ponechaly ta území, která byla momentálně pod jejich kontrolou. Hranice s osmanskou říší se ustálila zhruba podle dnešní slovensko-maďarské hranice na Dunaji.

- 1608 jaro Vzpoura uherských a moravských protestantských stavů proti Rudolfovi. Do čela se postavil Rudolfův bratr Matyáš.
25. června Mír v Libni u Prahy. Rudolf postoupil vládu nad Uhrami, Moravou a Lužicí Matyášovi a ponechal si pouze Čechy a Slezsko. Matyáš byl uznán i v Čechách a ve Slezsku za Rudolfova nástupce.
- 1609 9. července Pod tlakem protestantské šlechty císař Rudolf II. vydal zvláštní listinu (majestát) zaručující v Čechách náboženskou svobodu.
20. srpna Majestát o náboženské svobodě vydán také pro Slezsko.
- 1611 leden–březen Rudolf II. tajně zorganizoval prostřednictvím svého bratrance Leopolda vpád pasovských žoldnéřů do Čech. Jeho smyslem bylo zlomení moci české protestantské opozice a potom zahájení tažení proti Matyášovi. Zásahem stavů a v důsledku povstání v Praze byli pasovští žoldnéři vyhnáni ze země.
23. května Rudolf II. donucen k abdikaci ve prospěch Matyáše. Ponechal si pouze císařský titul a doživotní užívání Pražského hradu.
- 1617 Český sněm přijal za příštího českého krále Matyášova bratrance Ferdinanda Štýrského, militantního katolíka.
- 1618 23. května Čeští protestantští šlechtici vyhodili z oken Pražského hradu císařské místodržící na protest proti porušování náboženské svobody a zahájili otevřený odboj proti Habsburkům. Počátek české války, první fáze třicetileté války (1618–1648).
- 1619 19.–27. srpna Generální sněm (sněm všech zemí české koruny) sesadil Ferdinanda II. Štýrského, nástupce Matyášova, z českého trůnu a zvolil na jeho místo Fridricha Falckého, vůdce německých protestantů.
- 1620 8. listopadu Porážka vojsk Fridricha Falckého vojsky Ferdinanda II. v bitvě na Bílé hoře.
- 1621 21. června Poprava 27 vůdců českého povstání na Staroměstském náměstí v Praze.
- 1627 10. května Ferdinand II. vydal tzv. Obnovené zřízení zemské, kterým byl v Čechách i po právní stránce zaveden absolutismus. Katolictví bylo prohlášeno za jediné povolené vyznání a protestanti byli povinni se vystěhovat.
- 1628 10. května Obnovené zřízení zemské vydáno také pro Moravu.
- 1632–1632 Vpád saských vojsk do Čech.
- 1635 30. května Mírem v Praze se Ferdinand II. zřekl ve prospěch Saska Lužice.

1639		Vpád švédských vojsk do Čech. Neúspěšný pokus o dobytí Prahy.
1642	červen	Vpád švédských vojsk ze Slezska na Moravu. Počátek švédské okupace severní Moravy.
1645	6. března	Porážka císařských vojsk Švédy v bitvě u Jankova
1648	26. července	Druhý neúspěšný pokus Švédů o dobytí Prahy.
	24. října	Vestfálský mír. Habsburkové se museli vzdát svých plánů na posílení moci v Německu, byla však plně potvrzena jejich neomezená vláda v českých zemích.
1664–1664		Turecká válka, vpád Turků na Moravu.
1680		Velké nevolnické povstání.
	22. března	Císař Leopold I. zrušil všechna privilegia poddaných z doby před rokem 1618, pokud je vrchnost později sama nepotvrdila.
	28. června	Robotní patent Leopolda I. stanovil maximální výši roboty na tři dny v týdnu.
1683	12. září	Porážka Turků u Vídně.
1683	17. července	Povstání Chodů v okolí Domažlic potlačeno vojskem.
1699	26. ledna	Mír v Karlovcích ukončil tzv. velkou tureckou válku. Turci definitivně vytlačeni z Uher.
1714–1714		Válka o dědictví španělské.
1713	19. dubna	Vyhlášena tzv. Pragmatická sankce. Císař Karel VI. prohlásil všechny habsburské državy za jediný a nedělitelný celek dědičný v habsburském rodě v mužské linii a v případě jejího vymření v ženské linii.
1720	12. října	Český sněm schválil Pragmatickou sankci.
1740	20. října	Smrtí císaře Karla VI. vymřeli Habsburkové v mužské linii. Nástupkyní se stala jeho dcera Marie Terezie.
	16. prosince	Pruský král Fridrich II. vtrhl do Slezska a zahájil válku proti Marii Terezii. Počátek války o dědictví rakouské.
1741	24. října	Vojsko bavorského kurfiřta Karla Albrechta vtrhlo do Čech.
	26.–27. listopadu	Spojená saská a bavorsko-francouzská vojska nočním útokem dobyla Prahu.
	7. prosince	Karel Albrecht v Praze prohlášen českým králem jako Karel III.
1742	11. června	Mírem ve Vratislavi (Wrocławu) získalo Prusko větší část Slezska a Kladské hrabství (Kladsko).
	17. prosince	Francouzská vojska odešla z Prahy a bavorská vojska vyklidila Čechy.
1743	12. května	Marie Terezie v Praze korunována českou královnou.
1744	srpen	Druhý vpád pruských vojsk do Čech.
	18. září	Pruská vojska obsadila Prahu.
	26. listopadu	Vojska Marie Terezie vytlačila Prusy z Prahy.

- 1745 25. prosince Drážďanský mír mezi Saskem, Pruskem a Rakouskem potvrdil ztrátu větší části Slezska ve prospěch Pruska.
- 1749 1. května Zrušeny česká a rakouská dvorská kancelář a nahrazeny Ředitelstvím pro věci veřejné a finanční, společnou vládou pro české rakouské země. Počátek centralizačních reforem Marie Terezie.
- 1756–1763 Sedmiletá válka.
- 1757 6. května Vítězství pruských vojsk nad vojskem Marie Terezie u Štěrbohol nedaleko Prahy. Počátek obléhání Prahy Prusy.
18. června Porážka Prusů v bitvě u Kolína. Prusové byli nuceni zanechat obléhání Prahy a odtáhnout.
- 1763 18. února Mírová smlouva v Hubertsburgu v Sasku potvrdila definitivní ztrátu velké části Slezska.
- 1775 leden-březen Nevolnické povstání v Čechách.
13. srpna Robotní patent Marie Terezie omezil a zároveň přesně stanovil povinnosti poddaných.
- 1780–1790 Vláda Josefa II., syna Marie Terezie. Doba modernizačních reforem a počátku českého národního obrození.
- 1781 6. října Toleranční patent zavádějící omezenou náboženskou svobodu pro luterány, kalvinisty a pravoslavné.
1. listopadu Patent o zrušení nevolnictví v českých zemích. Poddaní získali osobní svobodu.
- 1791 27. srpna Slavnostní korunovace Josefova bratra Leopolda II. za českého krále.
- 1792 1. března Smrt Leopolda II. Nástup jeho syna Františka II.
20. března Revoluční Francie vyhlásila Františkovi II. válku. Počátek válek s revoluční Francií a Napoleonem.
- 1804 11. srpna Oficiální vznik Rakouského císařství. František II., císař Svaté říše římské, se prohlásil také dědičným císařem rakouským.
- 1805 2. prosince Vítězství Napoleona Bonaparta nad rakouskými a ruskými vojsky v bitvě u Slavkova (německy Austerlitz).
26. prosince Francouzsko-rakouský mír podepsán v Bratislavě. Znamenal oslabení Rakouska.
- 1806 6. srpna František II. se vzdal titulu císaře Svaté říše římské, která byla i formálně rozpuštěna. Jako císař rakouský se začal označovat jako František I.
- 1814 14. září Zahájen Vídeňský kongres, který uspořádal nově poměry v Evropě.
- 1815 9. června Ukončen Vídeňský kongres. Počátek absolutistického režimu kancléře Metternicha. Vytvoření Německého spolku, konfederace německých států pod předsednictvím Rakouska.
- 1815–1848 Druhá fáze národního obrození.

1836	7. září	Korunovace Ferdinanda V. za českého krále v Praze.
1848	11. března	Veřejné shromáždění ve Svatováclavských lázních v Praze.
	15. března	Povstání ve Vídni. Pád Metternicha, počátek revoluce v Rakousku.
	8. dubna	Císař Ferdinand slíbil kabinetním listem splnění části českých národních požadavků.
	2.–12. června	Slovanský sjezd v Praze.
	12.–17. června	Povstání v Praze. Bylo potlačeno vojskem.
	22. července	Ústavodárny sněm se sešel ve Vídni.
	7. září	Zákon o zrušení roboty a poddanství.
	22. listopadu	Ústavodárny sněm se místo v revoluční Vídni znovu sešel v Kroměříži.
	2. prosince	Císař Ferdinand I. (V.) abdikoval. Novým císařem se stal jeho synovec František Josef I.
1849	7. března	Ústavodárny sněm v Kroměříži rozpuštěn. Místo připravené ústavy vstoupila v platnost tzv. oktrojovaná (vnucená) ústava.
	9.–10. května	V Praze byli pozatýkáni účastníci revolučního spiknutí a vyhlášen výjimečný stav.
1851	31. prosince	Odvolání ústavy. Obnovení absolutistického režimu.
1860	20. října	Říjnový diplom. Císař slíbil zavedení ústavy.
1861	26. února	Únorová ústava. Zákonodárným orgánem se stává říšská rada, do které vysílají poslance jednotlivé zemské sněmy.
1866	3. července	Porážka rakouských vojsk Prusy u Sadové u Hradce Králové.
	23. srpna	Mír pražský. Rakousko nuceno vystoupit z Německého spolku, který byl rozpuštěn.
1867	4. února	Rakousko-uherské vyrovnání. Rakousko přeměněno v dualistický útvar dvou polosamostatných států – Rakouska a Uher – spojených jen třemi ministerstvy a osobou panovníka.
	21. prosince	Císař potvrdil zákony tvořící prosincovou ústavu a rakousko-uherské vyrovnání.
1871	10. října	Český sněm schválil tzv. fundamentální články, pokus o česko-rakouské vyrovnání.
	20. října	Fundamentální články zamítnuty v korunní radě ve Vídni.
1873	2. dubna	Novelou ústavy zavedeny přímé volby do říšské rady.
1880	19. dubna	Vydána Stremayrova jazyková nařízení, kterými byla zrovnoprávněna v Čechách a na Moravě čeština s němčinou v tzv. vnějším styku, tj. ve styku úřadů s občany.
1897	5. dubna	Badenihovo jazyková nařízení pro Čechy (pro Moravu vydána 22. dubna). Zaváděla v úředním styku úplnou dvoujazyčnost, tj. používání češtiny i němčiny. 14. 10. 1899 byla odvolána.

- 1905 27. listopadu Moravský pakt. Znamenal česko-německé vyrovnání na Moravě.
- 1907 26. ledna Schválen zákon o všeobecném volebním právu do říšské rady pro muže.
- 1913 26. července Anenskými patenty vláda rozpustila český zemský sněm a nahradila jej zemskou správní komisí.
- 1914 28. června Atentát na následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este v Sarajevu.
28. července Rakousko-Uhersko vyhlásilo válku Srbsku. Počátek první světové války.
- 1915 6. července T. G. Masaryk oficiálně zahájil ve Švýcarsku zahraniční odboj směřující ke zřízení samostatného československého státu.
- 1916 únor V Paříži ustavena Československá národní rada (ČSNR) jako vrcholný orgán zahraničního odboje.
19. listopadu Vznik Národního výboru, vrcholného orgánu českých politických stran.
- 1917 30. května Čeští poslanci se v říšské radě vyslovili pro spojení českých zemí se Slovenskem do jednoho státu.
2. července První samostatné bojové vystoupení československých legií proti rakousko-uherské armádě v bitvě u Zborova.
- 1918 6. ledna Tříkrálová deklarace českých zemských a říšských poslanců požadující vytvoření společného česko-slovenského státu.
30. května Dohoda mezi představiteli Slovenské ligy v Americe, Českého národního sdružení a Sdružení českých katolíků podepsána za přítomnosti T. G. Masaryka v Pittsburghu (Pittsburská dohoda). Předpokládala vznik Československa, ve kterém by Slovensko mělo autonomii.
13. července Reorganizace Národního výboru ve vrcholný domácí politický orgán.
14. října Edvard Beneš jako tajemník ČSNR oznámil dohodovým státům ustavení prozatímní československé vlády, kterou v následujících dnech tyto státy uznaly.
28. října Národní výbor vyhlásil v Praze samostatný československý stát.
30. října Slovenská národní rada se v Turčianském sv. Martině vyslovila pro spojení Slovenska s českými zeměmi.
14. listopadu Československo vyhlášeno republikou. T. G. Masaryk zvolen prvním prezidentem.
- 1919 21.–30. ledna Československo-polský vojenský konflikt o Těšínské Slezsko.
16. dubna Schválen zákon o pozemkové reformě.
27. dubna – 7. července Válka Československa s Maďarskou republikou rad.

8. května Porada představitelů Rusínů v Užhorodě se vyslovila pro připojení Podkarpatské Rusi k Československu ve smyslu předběžné dohody T. G. Masaryka s americkými Rusíny.
28. června Ve Versailles podepsána mírová smlouva s Německem. Československo získalo Hlučínsko.
10. září V Saint Germain-en-Laye podepsána mírová smlouva s Rakouskem a dohoda o ochraně národnostních menšin. Československo získalo Valticko a Vitorazsko.
- 1920 29. února Schválena ústava Československé republiky.
- 9.–15. prosinec Pokus komunistů o převrat a zahájení socialistické revoluce likvidován vojskem.
4. června V Trianonu podepsána mírová smlouva s Maďarskem.
28. července Konference velvyslanců dohodových mocností stanovila hranice mezi Československem a Polskem. Těšínské Slezsko bylo rozděleno.
- 1921 23. dubna Československo-rumunská spojenecká smlouva.
- 1922 31. srpna Spojenecká smlouva mezi Československem a Královstvím SHS (od r. 1929 Jugoslávií). Vznik Malé dohody.
- 1924 25. ledna Československo-francouzská spojenecká smlouva.
- 1927 14. července Schválen zákon o zemském zřízení. Československo bylo rozděleno na čtyři země: Čechy, Morava a Slezsko, Slovensko a Podkarpatská Rus.
- 1933 2. října Německá nacionálně-socialistická dělnická strana (DNSAP), odnož NSDAP v Německu, úředně rozpuštěna. Místo ní němečtí nacisté v Československu ustavili Sudetoněmeckou vlasteneckou frontu (SHF).
- 1935 16. května Československo-sovětská spojenecká smlouva. SSSR byl podle ní povinen pomoci vojensky Československu v případě, že tak učiní také Francie.
14. prosince Abdikace prezidenta T. G. Masaryka.
18. prosince Edvard Beneš zvolen druhým prezidentem republiky.
- 1938 24. dubna Sudetoněmecká strana (SdP), nástupce SHF, schválila na sjezdu v Karlových Varech program požadující úplnou autonomii pohraničního území osídleného německým obyvatelstvem (tzv. Sudet).
5. září Po několikaměsíčních jednáních vyslovila československá vláda souhlas s požadavkem sudetských Němců na autonomii.
7. září SdP odmítla další jednání s československou vládou.
- 12.–13. září Povstání sudetských Němců pod vedením SdP. Bylo potlačeno zásahem armády a SdP rozpuštěna.
15. září Schůzka britského premiéra Nevilla Chamberlaina s Adolfem Hitlerem v Berchtesgadenu. Britský premiér slíbil vyvinout tlak na Československo, aby dobrovolně odstoupilo pohraniční území Německu.

19. září Vlády Francie a Velké Británie vyzvaly československou vládu, aby odstoupila území s více než 50 % podílem německého obyvatelstva, což československá vláda odmítla.
21. září „Noční demarše“ britského a francouzského vyslance u prezidenta Beneše. Oba diplomaté prohlásili, že v případě konfliktu s Německem nepřijdou jejich státy Československu na pomoc. Týž den vláda ultimátum přijala a rozhodla se území odstoupit.
22. září Demonstrace proti kapitulaci přerostly v generální stávkou a způsobily demisi vlády Milana Hodži. Jmenována úřednická vláda generála Jana Syrového. Neville Chamberlain se znovu sešel s Adolfem Hitlerem v Bad Godesbergu. Hitler zde předložil další územní požadavky vůči Československu.
23. září Československá vláda po seznámení se s novými požadavky vyhlásila mobilizaci.
25. září Československá vláda i formálně odmítla godesberské požadavky.
- 29.–30. září Mnichovská dohoda. Mezinárodní konference představitelů Velké Británie, Francie, Itálie a Německa v Mnichově potvrdila odstoupení československého pohraničního území Německu a stanovila nové československo-německé hranice. Československá vláda diktát přijala.
1. října Polsko si ultimátem vynutilo odstoupení Těšínska.
5. října Prezident Beneš abdikoval.
6. října Vyhlášena autonomie Slovenska.
8. října Vyhlášena autonomie Podkarpatské Rusi.
2. listopadu Vídeňská arbitráž. Ministři zahraničí Německa a Itálie na schůzce ve Vídni rozhodli o odstoupení jižního Slovenska a jihu Podkarpatské Rusi Maďarsku.
30. listopadu Emil Hácha zvolen prezidentem republiky.
15. prosince Národní shromáždění schválilo zmocňovací zákon umožňující vládě vládnout po dobu dvou let bez parlamentu.
- 1939 10. března Prezident Emil Hácha sesadil slovenskou autonomní vládu premiéra Jozefa Tisa a vyhlásil na Slovensku stanné právo.
14. března Slovenský sněm vyhlásil samostatnost Slovenska.
15. března Okupace zbytku Čech a Moravy německou armádou.
16. března Vznik Protektorátu Čechy a Morava.
- 15.–18. března Okupace Podkarpatské Rusi Maďarskem.
1. září Začátek druhé světové války.
28. října Při demonstracích při příležitosti 21. výročí vzniku Československa byl německou policií zabit dělník Václav Sedláček a smrtelně zraněn student medicíny Jan Opletal.

	15. listopadu	Pohřeb Jana Opletala se proměnil v novou tichou demonstraci.
	17. listopadu	Německá okupační správa uzavřela české vysoké školy. Devět studentů bylo bez soudu zastřeleno a více než tisíc vzato jako rukojmí do koncentračních táborů. V Paříži ustaven Československý národní výbor (ČSNV), vrcholný orgán druhého odboje.
1940	21. července	Velká Británie uznala prozatímní československou vládu v Londýně. Edvard Beneš se stává prezidentem v exilu.
1941	18. července	SSSR uznal československou vládu a vyslovil se pro obnovení Československa v předmnichovských hranicích.
	27. září	Příchod Reinharda Heydricha do Prahy jako zastupujícího říšského protektora. Počátek první vlny teroru.
1942	27. května	Atentát na Reinharda Heydricha. Druhá vlna teroru.
1943	12. prosince	Návštěva Edvarda Beneše v Moskvě. Podpis nové československo-sovětské spojenecké smlouvy.
1944	29. srpna – 27. října	Slovenské národní povstání.
1945	4. dubna	Jmenování první vlády Národní fronty v Košicích.
	5.–8. května	Povstání v českých zemích. Skončilo odchodem německých jednotek do amerického zajetí 8. května.
	9. května	Jednotky sovětské armády vstoupily do Prahy.
	21. června	Vydán dekret o konfiskaci pozemkového majetku Němců, Maďarů a zrádců národa. Počátek poválečné pozemkové reformy.
	2. srpna	Skončila postupimská konference, které souhlasila s nuceným vysídlením německého obyvatelstva z Československa. V souvislosti s tím vydal týž den prezident Edvard Beneš dekret, kterým byla většina československých Němců zbavena státního občanství.
	24. října	Prezident Beneš podepsal dekrety o znárodnění klíčového průmyslu a všech podniků s více než 500 zaměstnanci.
1946	26. května	Volby do Ústavodárného národního shromáždění. V českých zemích zvítězila Komunistická strana Československa, na Slovensku Demokratická strana.
	2. července	Ustavení nové koaliční vlády pod předsednictvím komunisty Klementa Gottwalda.
1947	10. února	V Paříži podepsána mírová smlouva s Maďarskem. Československo získalo oproti předválečnému stavu malé území na pravém břehu Dunaje u Bratislavy.
	31. října	Neúspěšný pokus komunistů o převrat na Slovensku.
1948	25. února	Komunistický převrat v Československu.
	21. března	Schválen zákon o nové pozemkové reformě a soustava zemědělských zákonů.
	9. května	Schválena lidově-demokratická ústava.

2. června Abdikace prezidenta Beneše.
14. června Klement Gottwald zvolen prezidentem republiky.
14. října Přijat zákon na ochranu lidově-demokratické republiky. Stal se nástrojem perzekuce skutečných i domnělých odpůrců režimu.
27. října Zákon o prvním pětiletém plánu. Znamenal industrializaci Slovenska a rozvoj těžkého průmyslu v Československu.
- 1949 23. února Přijat zákon o jednotných zemědělských družstvech. Počátek nucené kolektivizace.
- 26.–30. dubna Ustavující schůze Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP) v Moskvě. Československo se stává zakládajícím členem.
- 15.–29. května IX. sjezd KSČ stanovil „generální linii výstavby socialismu“.
- 1950 31. května – 8. června Inscenovaný politický proces s třinácti představiteli politické opozice v čele s Miladou Horákovou. Skončil vynesením 4 rozsudků smrti.
- 1952 20.–27. listopadu V Praze se konal zinscenovaný politický proces s tzv. vedením protistátního spikleneckého centra v čele s někdejším generálním tajemníkem ÚV KSČ Rudolfem Slánským. Skončil odsouzením 11 osob k trestu smrti a 3 na doživotí.
- 1953 14. března Smrt Klementa Gottwalda.
21. března Prezidentem republiky zvolen Antonín Zápotocký.
30. května Provedena měnová reforma, která připravila obyvatelstvo o veškeré úspory.
- 1.–3. června Masové nepokoje v souvislosti s měnovou reformou.
- 1954 21.–24. dubna V Bratislavě se konal tajný zinscenovaný proces s tzv. slovenskými buržoazními nacionalisty v čele s Gustávem Husákem. Skončil vynesením trestů od 10 let po doživotní (Gustáv Husák).
- 1955 14. května Československo se stává členem Varšavského paktu.
- 1956 19.–20. dubna Plenární zasedání ÚV KSČ se zabývalo boji proti „kultu osobnosti“.
31. července Přijat ústavní zákon o pravomoci slovenských národních orgánů, který formálně obnovil autonomii Slovenska, silně omezenou ústavou z 9. května 1948.
- 1957 13. listopadu Smrt Antonína Zápotockého.
19. listopadu Prezidentem zvolen dosavadní první tajemník ÚV KSČ Antonín Novotný.
- 1960 11. července Schválena tzv. socialistická ústava i formálně zakotvující vedoucí úlohu KSČ. Současně zrušila autonomii Slovenska.
- 1963 3.–4. dubna ÚV KSČ schválil závěry rehabilitační komise.

- 1967 27.–29. června IV. sjezd československých spisovatelů. Opozičně nala-
dění čeští spisovatelé vystoupili otevřeně proti politice
Antonína Novotného.
- 30.–31. října Na zasedání ÚV KSČ první tajemník ÚV KSS Alexander
Dubček otevřeně vystoupil proti Antonínu Novotnému
a požadoval rozdělení funkcí prezidenta a prvního
tajemníka ÚV KSČ.
- 1968 3.–5. ledna Plenární zasedání ÚV KSČ donutilo Antonína Novotného
k rezignaci na funkci prvního tajemníka. Na jeho místo
zvolen Alexander Dubček. Počátek reformního hnutí
známého jako „Pražské jaro“.
22. března Antonín Novotný abdikoval z funkce prezidenta.
30. března Prezidentem republiky zvolen generál Ludvík Svoboda.
5. dubna ÚV KSČ schválil akční program KSČ směřující k demo-
kratizaci režimu v Československu.
29. května – 1. června Zasedání ÚV KSČ rozhodlo o svolání
mimořádného sjezdu KSČ na 9. září.
4. července Představitelé SSSR, NDR, Polska, Maďarska a Bulharska
pozvali představitele KSČ k jednáním do Varšavy.
Vedení KSČ pozvání odmítlo a žádalo bilaterální jednání.
31. července – 1. srpna Jednání československé a sovětské stranické
delegace v Čierné nad Tisou.
3. srpna Jednání představitelů SSSR, NDR, Polska, Maďarska
a Bulharska s představiteli KSČ v Bratislavě skončila
podpisem protokolu, ve kterém bylo potvrzeno právo
každé země na vlastní cestu k socialismu, současně
ale i závazek všech socialistických zemí hájit společně
socialismus.
21. srpna Invaze sovětské armády a armád Polska, Maďarska
a Bulharska do Československa. Čelní představitelé KSČ
a československé vlády byli zajati a odvlčeni do SSSR.
22. srpna Mimořádný sjezd KSČ se sešel v Praze-Vysočanech.
Odsoudil invazi a zvolil nové vedení KSČ v čele
s Alexandrem Dubčkem.
- 23.–26. srpna Moskevská jednání skončila podpisem tajného protokolu,
kterým se českoslovenští představitelé zavázali anulovat
výsledky mimořádného sjezdu a sami postupně zlikvido-
vat většinu reforem.
31. srpna Vysočanský sjezd anulován, avšak členové ÚV KSČ
na něm zvolení byli kooptováni do původního ÚV KSČ.
18. října Národní shromáždění schválilo zákon o „dočasném“
pobytu sovětských vojsk na československém území.
28. října Schválen ústavní zákon o československé federaci.

- 14.–17. listopadu Konzervativní síly vystoupily na zasedání ÚV KSČ a prosadily postupný odklon od reformní linie.
- 1969 1. ledna Zákon o československé federaci vstoupil v platnost. Na československém území vznikla Česká a Slovenská republika, každá s vlastní vládou a parlamentem (národní radou). Společné záležitosti řešila federální vláda a federální parlament (Federální shromáždění).
16. ledna V Praze se na protest proti postupující normalizaci veřejně upálil student Jan Palach.
17. dubna Na zasedání ÚV KSČ byl Alexander Dubček donucen vzdát se funkce prvního tajemníka ÚV KSČ a byl nahrazen Gustávem Husákem.
- 18.–22. srpna Nepokoje v souvislosti s prvním výročím sovětské okupace si vyžádaly několik mrtvých.
22. srpna Předsednictvo Federálního shromáždění schválilo zákonné opatření „k zajištění klidu a pořádku“ (tzv. pendrekový zákon), kterým byl v Československu fakticky zaveden malý výjimečný stav.
- 25.–29. září Na zasedání ÚV KSČ definitivně zvítězila konzervativní neostalinistická („normalizační“) linie reprezentovaná Gustávem Husákem. Reformisté vyloučeni z ÚV KSČ.
- 1970 5. ledna Předsednictvo ÚV KSČ schválilo plán masivních čistek v KSČ a dalších organizacích, které pak probíhaly celý rok.
- 1971 25.–29. května XIV. sjezd KSČ schválil Husákovu normalizační politiku a prohlásil „konsolidaci“ strany a společnosti za ukončenou. Gustáv Husák se stává generálním tajemníkem ÚV KSČ.
- 1973 11. prosince Podepsána smlouva o vzájemných vztazích mezi Československem a Spolkovou republikou Německa. Mnichovská smlouva byla prohlášena za nulitní.
- 1975 29. května Gustáv Husák zvolen prezidentem místo Ludvíka Svobody.
30. července – 1. srpna Československo podepsalo v Helsinkách závěrečný dokument Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Dokument poskytl v teorii legální bázi pro činnost československé opozice.
- 1977 1. ledna Vznik „Charty 77“, československé iniciativy na dodržování lidských a občanských práv.
- 1978 24. dubna Skupina chartistů (Václav Havel, Jiří Dienstbier, Petr Uhl, Václav Benda a další) založili Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS).
- 1979 22.–23. října U Městského soudu v Praze se konal proces s představiteli VONSu, kteří byli odsouzeni k trestům vězení od dvou do pěti let.

- 1987 9.–11. dubna Návštěva Michaila Gorbačova v Praze.
17. prosince Gustáv Husák se vzdal pod nátlakem členů ÚV KSČ funkce generálního tajemníka a byl nahrazen Milošem Jakešem.
- 1988 20.–21. srpna Demonstrace při příležitosti dvacátého výročí okupace v Praze. Demonstrace byly rozeznány policií.
15. října Vznik Hnutí za občanskou svobodu (HOS).
- 1989 15.–22. ledna Týden trvajících demonstrací v Praze při příležitosti dvacátého výročí smrti Jana Palacha. Demonstrace byly rozeznány policií.
29. června Zveřejněn manifest opozice „Několik vět“, pod který se podepsalo 60 000 občanů.
17. listopadu Shromáždění k uctění 50. výročí smrti Jana Opletala a uzavření českých vysokých škol nacisty se přeměnilo v protirežimní demonstraci, kterou brutálně rozeznala policie. Rozšířila se zpráva, že při policejním zásahu zahynul student Martin Šmíd.
18. listopadu Nepravdivá zpráva o smrti Martina Šmída vyvolala stávkou pražských divadel, ke které se později připojila divadla v dalších městech.
19. listopadu V Praze ustaveno Občanské fórum (OF), vrcholný orgán opozičních skupin. V Bratislavě byla ustavena Veřejnost proti násilí (VPN), vrcholný orgán opozičních skupin na Slovensku.
20.–27. listopadu Masové demonstrace proti režimu Miloše Jakeše po celém Československu.
21. listopadu Předseda vlády Ladislav Adamec se poprvé neoficiálně setkal s představiteli OF.
24. listopadu Miloš Jakeš a členové předsednictva ÚV KSČ rezignovali na své funkce.
26. listopadu První jednání představitelů federální vlády s představiteli OF (setkání Ladislav Adamec – Václav Havel).
29. listopadu Federální shromáždění vypustilo článek o vedoucí úloze KSČ z ústavy.
7. prosince Ladislav Adamec podal demisi poté, co se mu nepodařilo sestavit koaliční vládu přijatelnou pro OF a VPN.
10. prosince Jmenována nová koaliční vláda „národního porozumění“ s účastí OF a VPN pod předsednictvím Mariána Čalfy. Komunisté v ní měli jen menšinu křesel. Prezident Gustáv Husák abdikoval.
28. prosince Alexander Dubček kooptován za poslance Federálního shromáždění a zvolen jeho předsedou.
29. prosince Václav Havel zvolen prezidentem republiky.
- 1990 26. února V Moskvě podepsána dohoda o odchodu sovětských vojsk z Československa.

7. března V Bratislavě vznikla Slovenská národná strana (SNS) usilující o úplnou samostatnost Slovenska.
22. března Československo vypovědělo platební dohody se státy RVHP, která se potom rozpadla (formálně zanikla 27. června 1991).
- 18.–24. dubna Federální shromáždění přijalo sadu zákonů, kterými byly zrovnoprávněny všechny formy vlastnictví a umožněna restaurace kapitalismu v Československu.
20. dubna Přijat nový název státu Česká a Slovenská Federativní Republika (ČSFR).
- 8.–9. června První svobodné volby v Československu přinesly vítězství pro OF v České republice a pro VPN v Slovenské republice.
- 8.–9. srpna Jednání představitelů české vlády pod vedením Petra Pitharta (OF) a slovenské vlády pod vedením Vladimíra Mečiara (VPN) o nové formě uspořádání česko-slovenských vztahů.
12. prosince Přijata novela ústavního zákona o československé federaci, kterou byla federace značně rozvolněna.
- 1991 23. února Krize v OF. Hnutí se postupně rozdělilo na pravicovou Občansko-demokratickou stranu (ODS) Václava Klause a Občanské hnutí (OH) Jiřího Dienstbiera.
23. dubna Vládní krize na Slovensku, předsedou slovenské vlády se místo Vladimíra Mečiara stává Ján Čarnogurský, předseda Křesťansko-demokratického hnutí (KDH). VPN se rozštěpilo na původní VPN a Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS) vedené Vladimírem Mečiarom. HZDS požadovala přetvoření Československa v konfederaci.
27. června Odchod poslední části sovětských vojsk z Československa.
1. července Rozpuštěna Varšavská smlouva.
- 1992 3.–8. února V Milovech u Žďáru nad Sázavou dojednána nová podoba česko-slovenského uspořádání. Předsednictvo SNR dokument neschválilo.
- 5.–6. června Volby do Federálního shromáždění a obou národních rad přinesly v České republice vítězství ODS Václava Klause a na Slovensku HZDS Vladimíra Mečiara.
8. června První jednání Václava Klause a Vladimíra Mečiara v Brně ukázalo naprostou neslučitelnost programů. ODS omítla jakékoliv jednání o konfederaci a HZDS odmítlo spokojit se s pouhou volnou federací.
19. června Na jednání představitelů HZDS a ODS v Bratislavě se obě strany dohodly na pokojném rozdělení Československa na dva státy.

	17. července	SNR přijala deklaraci o svrchovanosti Slovenské republiky. V reakci na to Václav Havel abdikoval z funkce prezidenta.
	1. září	SNR přijala ústavu samostatné Slovenské republiky.
	25. listopadu	Federální shromáždění přijalo ústavní zákon o zániku československé federace.
	16.–17. prosince	Česká národní rada schválila ústavu České republiky.
1993	1. ledna	Vznik samostatné České republiky. Současně s ní vznikla česko-slovenská celní unie.
	26. ledna	Václav Havel zvolen prvním prezidentem České republiky.
	30. června	Česká republika přijata za člena Rady Evropy.
1994	4. února	V Praze byla podepsána dohoda mezi Českou republikou, Slovenskem, Polskem a Maďarskem o vzniku Středoevropské zóny volného obchodu (CEFTA).
1999	12. března	Česká republika byla spolu s Polskem a Maďarskem přijata do NATO.
2003	28. února	Václav Klaus zvolen prezidentem republiky.
	13.–14. června	Občané České republiky schválili v referendu vstup země do Evropské unie.
2004	1. května	Česká republika přijata spolu s dalšími devíti státy do Evropské unie.
2007	22. prosince	Vstup České republiky do evropského schengenského prostoru umožňujícího volný pohyb osob bez pasových kontrol.
2013	leden	První přímé volby prezidenta republiky se konaly 11. a 12. ledna a 25. a 26. ledna (druhé kolo). Prezidentem byl zvolen Miloš Zeman.

PŘEHLED POUŽITÝCH PRAMENŮ
A LITERATURY

Prameny nepublikované

Národní archiv České republiky (NA ČR), f. ÚV KSČ

Prameny publikované (edice)

- Bartoňková, Dagmar a kol. (eds.): *Magnae Moraviae Fontes historici – Prameny k dějinám Velké Moravy*. Masarykova univerzita-Filozofická fakulta, Brno 2008.
- Bojující Československo*. V. Žikeš, Praha – Košice 1945.
- Bulínová, Marie – Dufek, Jiří – Kaplan, Karel – Šlosar, Vladimír (eds.): *Československo a Izrael 1945–1956*. Dokumenty. ÚSD AV ČR, Praha 1993.
- Duffack, J. J.: *Dr. Josef Goebbels. Poznání a propaganda*. Komentovaný překlad vybraných projevů. Naše vojsko, Praha 2002.
- Dokumenty z československé zahraniční politiky. Vznik Československa roku 1918. Ústav mezinárodních vztahů*, Praha 1994.
- Dokumenty slovenskej národnej identity a štátnosti* (DSNIŠ). Národné literárne centrum, Bratislava 1998.
- Husa, Václav (ed.): *Naše národní minulost v dokumentech*. I. Praha 1954.
- Kaplan, Karel: *Dva retribuční procesy*. ÚSD ČSAV, Praha 1992.
- Kaplan, Karel: *Pražské dohody*. ÚSD ČSAV, Praha 1992.
- Král, Václav – Freund, Karel (eds.): *Chtěli nás vyhubit*. 2. vyd., Naše vojsko, Praha 1961.
- Prečan, Vilém (ed.): *Charta 77. Od morální k demokratické revoluci*. Československé dokumentační středisko, Scheinfeld – Praha, 1990.
- Ratkoš, Peter: *Prameny k dějinám Velké Moravy*. Vydavateľstvo SAV, Bratislava 1964.
- Rok šedesátý osmý v usneseních a dokumentech ÚV KSČ. Svoboda, Praha 1969.
- Rychlík, Jan – Marzik, Thomas David – Bielik, Miroslav: *Robert William Seton –Watson and His Relations with the Czechs and Slovaks*. I. Documents 1906–1951 (dále jen RWSW), Ústav T. G. Masaryka – Matica slovenská, Martin – Praha 1995.
- Skwara, Jerzy (ed.): *Nauczanie społeczne kościoła. Dokumenty*. Ośrodek dokumentacji i Sudiów społecznych. Warszawa 1984.
- Šustek, Vojtěch (ed.): *Atentát na Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava*. Sv. 1. Edice historických dokumentů. Scriptorium, Archiv hl. m. Prahy, Praha 2012.
- Veselý, Zdeněk (ed.): *Dějiny českého státu v dokumentech*. Epoque, Praha 2003.
- Włodarczyk, Tadeusz: *Konkordaty*. I. PWN, Warszawa 1986.
- Žatkuliak, Jozef – Hlavová, Viera – Sedliaková, Alžbeta – Štefanský, Michal (eds.): *November 89 a Slovensko*. Chronológia a dokumenty (1985–1990). Nádácia Milana Šimečku, Bratislava 1999.

Hlavní syntetické práce

- Československá vlastivěda I. *Dějiny do roku 1781*. Orbis, Praha, 1963.
 Československá vlastivěda II. *Dějiny od roku 1781*. Horizont, Praha, 1969.
 Československá vlastivěda III. *Lidová kultura*. Orbis, Praha, 1968.
Dejiny Slovenska I. (do roku 1848). SAV, Bratislava, 1961.
Dejiny Slovenska II. (1848–1900). SAV, Bratislava, 1968.
Dějiny země koruny české, I, II. 9 vyd., Paseka, Praha – Litomyšl, 2009.
 Kadlec, Jaroslav: *Přehled českých církevních dějin*. I., II., Zvon, Řím (Roma) – Praha, 1987.
 Kafka, František. – Petráň, Josef et. al.: *Dějiny Univerzity Karlovy*. I.–IV., Karolinum, Praha 1995–1999.
 Kováč, Dušan: *Dějiny Slovenska*. NLN, Praha, 1999.
 Kalista, Zdeněk: *Stručné dějiny československé*. Vyšehrad, Praha, 1992.
 Kutnar, František – Marek, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepiscetví*. 2. vyd., NLN, Praha 1997.
 Hora-Horějš, Petr: *Toulky českou minulostí*. I–VIII. Praha, 1995–2000.
 Pekař, Josef: *Dějiny československé*. Vyšehrad, Praha, 1991.
Přehled československých dějin. I–III. ČSAV, Praha, 1958–1960.
Přehled dějin Československa I/1. (do roku 1526), Academia, Praha, 1980.
Přehled dějin Československa I/2. (1526–1848). Academia, Praha, 1982.
 Tibenský, Ján (ed.): *Slovensko I*. Dejiny. Obzor, Bratislava, 1971.
Velké dějiny země koruny české. I–XV. Paseka, Litomyšl – Praha, 1999–2007.

Datovací a jiné příručky

- Buchvaldek, Miroslav a kol.: *Československé dějiny v datech*. Svoboda, Praha, 1986.
 Čapka, František (ed.): *Dějiny země koruny české v datech*. Libri, Praha, 1999.
 Čapka, František (ed.): *Dějiny země koruny české v datech*. Dodatky. Libri, Praha 2006.
Dejiny Slovenska. Dátumy, udalosti, osobnosti. Slovart, Bratislava – Praha, 2007.
 Lipták, Lubomír (ed.): *Politické strany na Slovensku 1860–1989*. Archa, Bratislava, 1992.
 Malíř, Jiří – Marek, Pavel: *Politické strany I. 1861–1938*. II. 1938–2004. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu. Doplněk, Brno, 2005.
 Pop, Ivan: *Dějiny Podkarpatské Rusi v datech*. Libri, Praha 2005.
 Tomeš, Josef: *Slovník k politickým dějinám Československa 1918–1992*. Jiří Budka, Praha, 1994.

Publikované staré kroniky a legendy

- Annales Fuldenses sive Annales Regni Francorum Orientalis*. Hahn, Hannover 1978.
 Collins, Rogen (ed.): *Die Fredegar Chroniken*. Munumenta Germaniae Historica. Studien und Texte. Band 44, Hahnsche Buchhandlung, Hannover 2007.
Kosmova kronika česká. Melantrich, Praha, 1949.
Kristianova legenda: Život a umučení sv. Václava a jeho báby svaté Ludmily. Vyšehrad, Praha 2012 (ed. Jaroslav Ludvikovský).
Kronika tak řečeného Dalimila. Svoboda, Praha 1977 (ed. Marie Bláhová).
Kronika česká Václava Hájka z Libočan. Odeon, Praha, 1981.
Kronika zbraslavská (Cronicon Aulae Regiae). Svoboda, Praha, 1976 (ed. Zdeněk Fiala).
Kroniky doby Karla IV. Svoboda, Praha, 1987 (ed. Marie Bláhová).
První pokračovatelé Kosmovi. Svoboda, Praha, 1974
 Skála Pavel ze Zhoře: *Historie česká. Od defenestrace k Bílé Hoře*. Svoboda, Praha 1984
 Vavřinec z Březové: *Kronika husitská*. František Strnad, Praha, 1940
Život Konštantína a život Metoda. Matica slovenská, Martin, 2013

Monografie

PRAVĚK

- Bauerová, Anna: *Zlatý věk Keltů v Čechách*. 2. rozšířené vydání, Mladá fronta, Praha 2004.
- Beranová, Magdaléna: *Slované*. Panorama, Praha 1988.
- Bernt, Alois: *Die Germanen und Slawen in Böhmen und Mähren. Spuren früher Geschichte in Herzland Europas*. Grabert, Tübingen, 1989.
- Bretholz, Bertold: *Geschichte Böhmens und Mährens bis zum Aussterben der Přemysliden (1306)*. Dunccker und Humlot, München – Leipzig 1912, týž: *Geschichte Böhmens und Mährens*. I. Band. *Das Vorwalten des Deutschtums bis 1419*. Paul Sollors, Reichenberg [Liberec], 1921.
- Bílek, Jiří: *Kam odešli Keltové?* 3. vydání, Knižní klub, Praha 2011.
- Bouzek, Jan: *Keltové v českých zemích v evropském kontextu*. 2. vydání, Triton, Praha 2009.
- Busch, Ralf: *Die Langobarden. Von der Unterelbe nach Italien*. Hamburger Museum für Archäologie, Hamburg 1989.
- Červinka, Inocenc Ladislav: *Germáni na Moravě*. Antropologický ústav Univerzity Karlovy, Praha 1937.
- Dobiáš, Josef: *Dějiny československého území před vystoupením Slovanů*. ČSAV, Praha 1964.
- Drda, Petr – Rybová, Alena: *Keltové a Čechy*. 2. vydání, Academia, Praha 1998.
- Filip, Jan: *Úvod do studia pravěku*. Společnost přátel starožitnosti, Praha 1948.
- Filip, Jan: *Keltská civilizace a její dědictví*. ČSAV, Praha 1960 (5. vydání, Praha 2004).
- Chropovský, Bohuslav: *Slované. Historický, politický a kulturní vývoj a význam*. Orbis, Praha 1989.
- Kilián, Jan: *11. 12. 1617 – žboření kostela v Hrobu. Na cestě k defenestraci*. Havran, Praha 2007.
- Klápště, Jan: *Proměna českých zemí ve středověku*. Nakladatelství lidové noviny (NLN), Praha 2012.
- Lehr-Splawiński, Tadeusz: *O pochodzeniu i praojczyźnie Słowian*. Wydawnictwo Instytutu Zachodniego, Poznań 1946.
- Lutovský, Michal – Petráň, Zdeněk: *Slavníkovci. Mýtus českého dějepisce*. 2. vyd., Libri, Praha 2009.
- Macháček, Jiří: *Břeclav – Pohansko. Digitální katalog archeologických pramenů*. Masarykova univerzita, Brno 2002.
- Mańczak, Witold: *Praojczyzna Słowian*. Ossolineum, Wrocław 1981.
- Měřínský, Zdeněk: *České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu*. I, II. Libri, Praha, 2002, 2006.
- Niederle, Lubor: *Původ a počátky národa slovanského*. 2. vydání, Bursík a Kohout, Praha 1925.
- Poláček, Lumír: *The Archeology of Mikulčice. I*. Archeologický ústav AV ČR, Brno 2008.
- Preidel, Helmut: *Germanen in Böhmen in Spiegel der Bodenfunde. Ein Beitrag zur Frühgeschichte des Landes*. Franz Kraus, Reichenberg [Liberec], 1926.
- Preidel, Helmut: *Germanen in Böhmens Frühzeit*. Adam Kraft, Karlsbad [Karlovy Vary] 1920 (2. vydání Leipzig 1938).
- Preidel, Helmut: *Die germanischen Kulturen in Böhmen und ihre Träger*. I. Band. Die Kulturen. Johannes Stauda, Kassel, 1930.
- Sklenář, Karel: *Památky pravěku na území ČSSR*. Orbis, Praha, 1974.
- Svoboda, Bedřich: *Čechy v době stěhování národů*. Academia, Praha 1965.
- Tejral, Jaroslav: *Langobardische Gräberfelder in Mähren*. Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, 2011.
- Třeštík, Dušan: *Vznik Velké Moravy: Moravané, Čechové a střední Evropa v letech 791–871*. 3. vyd., NLN, Praha 2013.

STŘEDOVĚK (DO ROKU 1526)

- Baum, Wilhelm: *Císař Žikmund. Kostnice, Hus a války proti Turkům*. Mladá fronta, Praha 1996 (překlad z němčiny: *Kaiser Sigismund, Hus, Konstanz und Türkenkriege*. Styria, Graz 1993).
- Bobková, Lenka – Šmahel, František a kol.: *Lucemburkové. Česká koruna uprostřed Evropy*. NLN, Praha 2012.
- Boubín, Jaroslav: *Česká „národní“ monarchie. K domácím zdrojům a mezinárodnímu kontextu království Jiřího z Poděbrad*. HŮ ČSAV, Praha 1992.

- Čechura, Jaroslav: *Lucemburkové na českém trůně*. I. České země 1310–1378. Libri, Praha, 1999.
- Čechura, Jaroslav: *Lucemburkové na českém trůně*. II. České země 1378–1437. Libri, Praha, 2008.
- Čechura, Jaromír: *První Habsburkové na českém trůně*. České země 1526–1583. Libri, Praha, 2008.
- Čornej, Petr: *Tajemství českých kronik*. Vyšehrad, Praha, 1987.
- Frolík, Jan – Smetánka, Zdeněk: *Archeologie na Pražském hradě*. Paseka, Litomyšl – Praha 1997.
- Graus, František: *Dějiny venkovského lidu v Čechách v době předhusitské*. I, II. SNPL, Praha, 1953, 1957.
- Havlík, E. Lubomír: *Kronika o Velké Moravě*. 2. dopl. vydání, Jota, Brno 2013.
- Charvát, Petr: *Zrod českého státu (568–1055)*. Vyšehrad, Praha, 2007.
- Fiala, Zdeněk: *Přemyslovské Čechy (995–1310)*. 2. vyd. Svoboda, Praha, 1975.
- Fiala, Zdeněk: *Předhusitské Čechy (1310–1419)*. Český stát pod vládou Lucemburků. Svoboda, Praha, 1968 (2. vyd., 1978).
- Janáček, Josef: *Doba Předbělohorská*. I. 1526–1547. Academia, Praha, 1984.
- Karbusický, Vladimír: *Báje, mýty, dějiny. Nejstarší české pověsti v kontextu evropské kultury*. Mladá fronta, Praha 1995.
- Kejř, Jiří: *Husův proces*. Vyšehrad, Praha 2000.
- Kopičková, Božena: *Jan Želivský*. Melantrich, Praha 1990.
- Macek, Josef: *Jagellonský věk v českých zemích (1471–1526)*. Academia, I.–IV. Praha, 1992 (2. vyd. Academia, Praha 2001, 2002).
- Macek, Josef: *Víra a zbožnost jagellonského věku*. Argo, Praha 2001.
- Mařík, Jan: *Libická sídelní aglomerace a její zázemí v raném středověku*. Univerzita Karlova, Praha 2009.
- Mezník, Jaroslav: *Lucemburská Morava 1310–1323*. NLN, Praha, 1999 (2. vyd. 2001).
- Nodl, Martin: *Dekret kutnohorský*. NLN, Praha 2010.
- Palacký, František: *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. I–V. L Mazáč, 5. vyd., Praha, 1936.
- Pekař, Josef: *Žižka a jeho doba*. Odeon, Praha 1992 (1. vyd.) 1927–1933.
- Poulik, Josef: *Velká Morava a počátky československé státnosti*. Academia, Praha 1985.
- Spěváček, Jiří: *Karel IV. Život a dílo*. Svoboda, Praha, 1979.
- Spěváček, Jiří: *Král diplomat. Jan Lucemburský*. Panorama, Praha, 1982.
- Spěváček, Jiří: *Václav IV. K předpokladům husitské revoluce*. Svoboda, Praha, 1986.
- Šandera Martin: *Hynce Ptáček z Pirkštejna. Opomíjený vítěz husitské revoluce*. Praha: Vyšehrad 2001.
- Šmahel, František a kol.: *Dějiny Tábora*. I, II. Jihočeské nakladatelství, České Budějovice, 1988, 1990.
- Šmahel, František: *Husitská revoluce*. Karolinum, I–IV. Praha, 1995.
- Šusta, Josef: *Dvě knihy českých dějin*. I, II. J. Leichter, Praha, 1917, 1919.
- Šusta, Josef: *České dějiny II/1 Soumrak Přemyslovců a jejich dědictví*. J. Leichter, Praha, 1935.
- Šusta, Josef: *České dějiny II/2. Král cizinec*. K. Leichter, Praha, 1939.
- Šusta, Josef: *České dějiny II/3 Karel IV. Otec a syn. (1333–1346)*. J. Leichter, Praha, 1946.
- Šusta, Josef: *České dějiny II/4 Karel IV. Za císařskou korunou (1346–1355)*, J. Leichter, Praha, 1948.
- Tomek, Wacław Wladiwoj: *Jan Žižka*. Praha, 1879 (reprint Vyšehrad, Praha, 1993).
- Třeštítk, Dušan: *Mýty kmene Čechů*. (7.–10. stol.). NLN, Praha, 2003.
- Třeštítk, Dušan: *Počátky Přemyslovců*. Vstup Čechů do dějin (530–935). NLN, Praha, 1997.
- Turek, Rudolf: *Čechy na úsvitě dějin*. Orbis, Praha, 1963.
- Turek, Rudolf: *Čechy v raném středověku*. Vyšehrad, Praha, 1982.
- Turek, Rudolf: *Slavníkovci a jejich panství*. Hradec Králové, 1992.
- Urbánek, Rudolf: *České dějiny III*. Kniha 1–4. Praha, 1915–1962.
- Válka, Josef: *Dějiny Moravy*. I, II. Brno, 1991, 1996.
- Vlnas, Vít: *Jan Nepomucký. Česká legenda*. 2. vyd. Paseka, Národní galerie, Litomyšl – Praha 2013.
- Wihoda, Martin: *Zlatá bula sicilská*. Argo, Praha 2005.
- Žemlička, Josef: *Čechy v době knížecí (1034–1198)*. NLN, Praha, 1997.
- Žemlička, Josef: *Přemysl Otakar I*. Panovník, stát a společnost na prahu vrcholného feudalismu. Svoboda, Praha, 1990.
- Žemlička, Josef: *Přemysl Otakar II*. Král na rozhraní věků. NLN, Praha 2011.
- Žemlička, Josef: *Století posledních Přemyslovců*. Melantrich, Praha, 1986.

OBDOBÍ 1526–1781

- Bůžek, Václav: *Ferdinand Týrolský mezi Prahou a Innsbruckem*. HÚ FF JČU, České Budějovice 2007.
- Čechura, Jaroslav: *Žimní král*. Rybka, Praha, 2004.
- Čornejová, Ivana: *Tovaryšstvo Ježíšovo. Ježuité v Čechách*. Mladá fronta, Praha 1995.
- Denis, Arnošt: *Čechy po Bílé Hoře*. Bursík a Kohout, I, II., Praha, 1904, 1905.
- Denis, Arnošt: *Konec samostatnosti české*. Bursík a Kohout, Praha, 1893.
- Evans, Robert J. W.: *Vznik habsburské monarchie 1550–1700*. Argo, Praha 2003.
- Janáček, Josef: *Rudolf II a jeho doba*. Svoboda, Praha 1987 (3. vyd. Paseka, Litomyšl 2003).
- Janáček, Josef: *Valdštejn a jeho doba*. Svoboda, Praha 1978 (2. vyd. Epoque, Praha 2003).
- Kavka, František: *Bílá Hora a české dějiny*. Praha, 1962.
- Koldinská, Manil: *Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic. Cesta intelektuála k popravě*. Paseka, Praha – Litomyšl 2004.
- Krofta, Kamil: *Přehled dějin selského stavu*. 2. vyd., Praha 1919, [3. vyd. pod názvem *Dějiny selského stavu*. Jan Leichten, Praha 1949].
- Mikulec, Jiří: *Leopold I. Život a vláda barokního Habsburka*. Paseka, Praha – Litomyšl 1997.
- Pekař, Josef: *Bílá Hora. Její příčiny i následky*. Vesmír, Praha, 1921.
- Pekař, Josef: *České katastrofy*. 2. vydání, Historický klub, Praha, 1932.
- Pekař, Josef: *Kniha o Kosti*. I–II. Elka Press, 5. vydání, Praha, 1998.
- Pekař, Josef: *Valdštejn 1630–1634. Dějiny Valdštejnského spiknutí*. 3. vydání, Academia, Praha 2008.
- Petráň, Josef: *Kalendář*. Československý spisovatel, Praha, 1988.
- Petráň, Josef: *Rebelie*. Československý spisovatel, Praha, 1975.
- Petráň, Josef: *Staroměstská exekuce*. Mladá fronta, Praha 1985 (4. vyd., Rodiče, Praha 2004).
- Polišenský, Josef: *Tricetiletá válka a evropské krize 17. století*. Svoboda, Praha, 1970.
- Rezek, Antonín: *Dějiny Čech a Moravy za Ferdinanda III. až do konce tricetileté války (1637–1648)*. I. L. Kober, Praha, 1890.
- Rezek, Antonín: *Dějiny Čech a Moravy nové doby*. I. L. Kober, I, II. Praha, 1892, 1893.
- Vácha, Štěpán: *Karel VI. a Marie Kristina. Česká korumovace 1723*. Paseka, Praha – Litomyšl 2009.

OBDOBÍ 1781–1914

- Fasora, Lukáš – Hanuš, Jiří – Malif, Jiří: *Moravské vyrovnání z roku 1905. Der Mährische Ausgleich von 1905*. Matice moravská. Brno, 2005.
- Efmertová, Marcela – Savický, Nikolaj: *České země 1848–1918*. I. díl. Od březnové revoluce 1848 do požáru Národního divadla. Libri, Praha 2009.
- Blazek, Matthias: *Die Schlacht bei Trautenau. Der einzige Sieg Österreichs im Deutschen Krieg 1866*. Ibidem-Verlag, Stuttgart 2012.
- Dzieszyński, Ryszard: *Sadowa 1866*. Bellona, Warszawa 2007.
- Felcman, Ondřej – Gładkiewicz, Ryszard a kol.: *Kladsko. Dějiny regionu*. FF UHK, Polsko-Czeskie Towarzystwo Naukowe, HÚ AV ČR, Powiat Kłodzki, Hradec Králové – Wrocław – Praha – Kłodzko 2012.
- Galandaauer, Jan, Honzík, Miroslav: *Osud trůnu habsburského*. Panorama, Praha, 1986.
- Galandaauer, Jan: *Karel I. Poslední český král*. 2. vydání, Paseka, Praha – Litomyšl 2004.
- Galandaauer, Jan: *Vznik Československé republiky 1918. Programy, projekty, předpoklady*. Svoboda, Praha, 1988.
- Hlavačka, Milan: *Zlatý věk české samosprávy*. Libri, Praha 2006.
- Holler, Gerd: *Ferdinand I. Poslední Habsburk na Pražském hradě. Spravedlnost pro císaře*. Brána, Praha 1998.
- Hroch, Miroslav: *Na prahu národní existence*. Mladá fronta, Praha, 1999.
- Hroch, Miroslav: *V národním zájmu. Požadavky a cíle evropských národních hnutí devatenáctého století ve srovnávací perspektivě*. NLN, Praha 1999.
- Chvojka, Michal: *Josef Graf Sedlnitzky als Präsident der Polizei- und Zensurhofstelle un Wien 1817–1848. Ein Beitrag zur Geschichte der Staatspolizei in der Habsburgermonarchie*. Peter Lang, Frankfurt (M) 2010.

- Kočí, Josef: *České národní obrození*. Svoboda, Praha, 1978.
- Kočí, Josef: *Naše národní obrození*. SNPL, Praha 1960.
- Kořalka, Jiří: *Češi v Habsburské říši a v Evropě 1815–1914. Sociálně-historické souvislosti utváření novodobého národa a národnostní otázky v českých zemích*. Argo, Praha 1996.
- Kořalka, Jiří: *František Palacký*. Životopis (1798–1876). Argo, Praha 1998.
- Kořalka, Jiří: *Pozvání do Frankfurtu*. Melantrich, Praha 1990.
- Křen, Jan: *Konfliktní společenství. Češi a Němci 1780–1918*. Academia, Praha, 1990.
- Lustigová, Martina: *Karel Kramář. První československý premiér*. Vyšehrad, Praha 2007.
- Mejdřícká, Květa: *Listy ze stromu svobody*. Mladá fronta, Praha 1989.
- Morava, Jiří: *C. k. disident Karel Havlíček*. Panorama, Praha 1991.
- Morava, Jiří: *Havlíček v Brixenu*. 2. vyd., Regulus, Praha 1997.
- Pernes, Jiří: *Spiklenci proti Jeho Veličenstvu*. Mladá fronta, Praha 1988.
- Petráň, Josef: *Počátky českého národního obrození. Společnost a kultura v 70.–90. letech 18. století*. Academia, Praha 1990.
- Polišenský, Josef: *Napoleon a srdce Evropy*. Svoboda, Praha, 1971.
- Polišenský, Josef: *Opavský kongres roku 1820 a evropská politika 1820–1822*. Krajské nakladatelství, Ostrava 1962.
- Polišenský, Josef: *Revoluce a kontrarevoluce v Rakousku 1848*. Svoboda, Praha 1975.
- Razák, Albert: *České obrození*. Beaufort, Praha 1948.
- Rak, Jiří: *Bývalí Čechové... České historické mýty a stereotypy*. H+H, Jinočany 1994.
- Rapport, Mike: *1848: Year of Revolution*. Basic Books, New York, 2009.
- Robek, Antonín: *Nástin dějin české a slovenské etnografie*. UK, Praha, 1964.
- Robek, Antonín a kol.: *Etnografie národního obrození*. ÚEF ČSAV, Praha 1978.
- Sak, Robert: *Josef Jungmann. Život obrozence*. Vyšehrad, Praha 2007.
- Sekyrková, Milada: *7. 9. 1836 – poslední pražská korunovace*. Ferdinand V. Havran, Praha 2004.
- Seton-Watson, Hugh – Seton-Watson, Christopher: *The Making of a New Europe. R. W. Seton-Watson and the Last Years of Austria-Hungary*. Methuen, London 1981.
- Sobková, Hana: *Kateřina Zaháňská*. 2. vyd., Paseka, Praha, Litomyšl 2007.
- Stehlík, Michal: *Češi a Slováci 1882–1914. Nezřetelnost společné cesty*. Togga, Praha 2009.
- Šedivý, Jaroslav: *Metternich kontra Napoleon*. 4. vyd., Volvox Globator, Praha 2005.
- Švankmajer, Milan: *Češi na sklonku napoleonských válek. 1810–1815*. Praha, 2003.
- Taraba, Luboš: *Vídeňský kongres*. Salony, kuloáry, budoáry. Baset, Praha 2002.
- Taraba, Luboš: *Waterloo*. Knižní klub-Prostor, Praha 1999.
- Tomášek, Dušan – Kvaček, Robert: *Generál Alois Eliáš. Jeden český osud*. 2. doplněné vydání. Akcent, Třebíč 2001.
- Uhlíř, Dušan: *Bitva tří císařů*. 2. vyd., Ave, Brno 2005.
- Uhlíř, Dušan: *Slunce nad Slavkovem*, 3. vyd. Akcent, Třebíč 2010.
- Urban, Otto: *Česká společnost 1848–1918*. Svoboda, Praha, 1982.
- Urban, Otto: *František Josef I*. Mladá fronta, Praha, 1991.
- Urban, Otto: *Kroměřížský sněm 1848–1849*. Praha, 1998.
- Zimmer, Frank: *Bismarcks Kampf gegen Kaiser Franz Joseph. Königgratz und seine Folgen*. Styria, Graz – Wien – Köln 1996.

OBDOBÍ 1914–1945

- Amort, Čestmír – Jedlička, Ivan M.: *Tajemství vyzvědače A-54*. Vydavatelství časopisů MNO, Praha 1965.
- Arpáš, Róbert: *Autonómia: Víťazstvo alebo prehra? Vyvrcholenie politického zápasu o autonómiu Slovenska*. Veda, Bratislava 2011.
- Beneš, Edvard: *Paměti. Od Mnichova k nové válce a novému vítězství*. Orbis, Praha 1947.
- Drtina, Prokop: *Československo – můj osud*. Sv. II, kniha 2, 2. vyd., Melantrich, Praha 1992.
- Ferenčuhová, Bohumila – Zemko, Milan (eds.): *Slovensko v 20. storočí. III. V medzivojnovom Československu 1918–1939*. Veda, Bratislava 2012.

- Fučík, Julius: *Reportáž, psaná na oprátce. První úplné, kritické a komentované vydání*. Torst, Praha 1995.
- Galandauer, Jan: *František Ferdinand d'Este*. Paseka, Praha 2000.
- Gebhart, Jan – Kuklík, Jan: *Druhá republika*. Paseka, Praha – Litomyšl, 2004.
- Heimann, Mary: *Czechoslovakia: the state that failed*. Yale University Press, New Haven – London 2009 (2. vydání tamtéž 2011).
- Hrbek, Jaroslav – Smetana, Vít – Kokoška, Stanislav – Pilát, Vladimír – Hofman, Petr: *Draze zaplacená svoboda. Osвобоzení Československa 1944–1945*. I.–II., Paseka – Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2009.
- Hronský, Marián: *Slovensko pri zrode Československa*. Pravda, Bratislava 1988.
- Hronský, Marián – Pekník, Miroslav: *Martinská deklarácia. Cesta slovenskej politiky k vzniku Česko-Slovenska*. Veda, Bratislava 2008.
- Husák, Gustáv: *Svědectví o Slovenském národním povstání*. 3. vyd., Naše vojsko – Svoboda, Praha 1974.
- Jablonický, Jozef: *Glosy o historiografii SNP. Zneužívanie a falšovanie dejín SNP*. NVK Integral, Banská Bystrica 1994.
- Jablonický, Jozef: *Z ilegality do povstania*. Epocha, Bratislava, 1969 (2. vyd. Banská Bystrica 2009).
- Jablonický, Jozef: *Povstanie bez legiend*. Bratislava, Osveta, 1990.
- Kamenec, Ivan: *Slovenský stát*. Anomal, Praha 1992.
- Kárník, Zdeněk: *České země v éře první republiky*. I–III. Libri, Praha, 2003.
- Kárný, Miroslav: „Konečné řešení“. *Genocida českých židů v německé protektorátní politice*. Academia, Praha 1991.
- Kirschbaum, Jozef Miloslav (ed.): *Slovakia in the 19th and 20th Centuries*. Slovak World Congress, Toronto 1973.
- Koschmal, Walter – Nekula, Marek – Rogall, Joachim (eds.): *Deutsche und Tschechen*. Geschichte – Kultur – Politik. München, 2001.
- Kováč, Dušan a kol.: *Muži deklarácie*. 2. vyd., Veda, Bratislava 2000.
- Král, Václav: *O Masarykově a Benešově kontrarevoluční protisovětské politice*. SNPL, Praha 1953.
- Král, Václav: *Osвобоzení Československa*. Academia, Praha 1975.
- Král, Václav: *Pravda o okupaci*. Naše vojsko, Praha 1962.
- Kroupa, Vlastislav – Huňáček, Zdeněk – Jožák, Jiří – Stříbrný, Jan: *Český antifašismus a odboj*. Naše vojsko, Praha 1988.
- Krychtálek, Vladimír: *Bolševici, Beneš a my*. Orbis, Praha 1941.
- Křen, Jan: *Do emigrace. Západní zahraniční odboj 1939–1940*. 2. vyd. Naše vojsko, Praha, 1969.
- Křen, Jan: *V emigraci. Západní zahraniční odboj 1939–1940*. Naše vojsko, Praha, 1969.
- Kuklík, Jan – Němeček, Jan: *Hodža versus Beneš. Milan Hodža a slovenská otázka v zahraničním odboji za druhé světové války*. Karolinum, Praha 1999.
- Kuklík, Jan: *Proti Benešovi! Česká a slovenská protibenešovská opozice v Londýně 1939–1945*. Karolinum, Praha 2004.
- Kural, Václav – Štěpánek, Zdeněk: *České národní povstání v květnu 1945*. Praha, 2008.
- Kural, Václav: *Konflikt místo společenství. Češi a Němci v čs. státě*. Nakladatelství R – ústav mezinárodních vztahů, Praha 1993.
- Kvaček, Robert: *Československý rok 1938*. 2. vyd., Polart, Praha, 2011.
- Lažnovský, Karel: *Hovory s dějinami*. I.–III. Orbis, Praha 1940–1941.
- Lvová, Míla: *Mnichov a Edvard Beneš*. Svoboda, Praha, 1968.
- Maršálek, Pavel: *Protektorát Čechy a Morava. Státoprávní a politické aspekty nacistického okupačního režimu v českých zemích*. Karolinum, Praha, 2002.
- Moravec, Emanuel: *Děje a bludy. O šířce evropské cesty, o zarostlé národní pěšince a nejuice o této válce*. Orbis, Praha 1941.
- Moravec, Emanuel: *V úloze mouřenína*. Orbis, Praha 1939.
- Němeček, Jan: *Od společenství k roztržce*. Academia, Praha 2003.
- Olivová, Věra: *Dějiny první republiky*. 2. vyd. Společnost E. Beneše, Praha, 2012.
- Olivová, Věra: *Žápas o Československo 1938*. 2. vyd., Společnost Edvarda Beneše, Praha, 1996.
- Pasák, Tomáš: *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*. Práh, Praha 1999.

- Pasák, Tomáš: *Pod ochranou říše*. Práh, Praha, 1997.
- Pernes, Jiří: *Až na dno zrady. Emanuel Moravec*. Themis, Praha 1997.
- Pichlík, Karel – Klípa, Bohumír – Zabloudilová, Jitka: *Českoslovenští legionáři (1914–1920)*. Mladá fronta, Praha 1996.
- Pichlík, Karel: *Bez legend. Zahraněční odboj 1914–1918*. 2. vyd., Panorama, Praha 1991.
- Průcha, Václav a kol.: *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918–1992*. I. díl. Období 1918–1945. Doplněk, Brno 2004.
- Rupnik, Jacques: *Dějiny Komunistické strany Československa. Od počátku do převzetí moci*. Praha, 2002.
- Rychlík, Jan: *Češi a Slováci ve 20. století. Spolupráce a konflikty 1914–1992*. Vyšehrad, Praha 2012.
- Rychlík, Jan – Rychlíková, Magdaléna: *Hospodářský, sociální, kulturní a politický vývoj Podkarpatské Rusi 1919–1939*. Studie národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, Praha 2013.
- Stvöbinger, Rudolf: *Agent A-54: největší československý špión všech dob*. 4. vyd., Votobia, Olomouc 2000.
- Šedivý Ivan: *Češi, české země a Velká válka*. 2. vyd., NLN, Praha 2003.
- Šedivý, Ivan, Koldinská, Marie: *Válka a armáda v českých dějinách*. Praha, 2008.
- Švorc, Peter: *Zakletá zem. Podkarpatská Rus 1918–1946*. NLN, Praha, 2007.
- Táborský, Edvard: *Prezident Beneš mezi Západem a Východem*. Mladá fronta, Praha 1993.
- Tomášek, Dušan – Kvaček, Robert: *Obžalována je vláda*. Themis, Praha 1999.
- Tóth, Andrej – Novotný, Lukáš – Stehlík, Michal: *Národnostní menšiny v Československu 1918–1938. Od státu národního ke státu národnostnímu?* FF UK, Praha 2012.
- Vegeš, Mikola a kol.: *Žakarpatja 1919–2009 rokov: istorija, politika, kultura*. Užgorod 2010.
- Vnuk, František: *Slovenská otázka na Západě v letech 1939–1940*. Prvá Katolícka Jednota, Cleveland (Ohio), 1974.
- Zemko, Milan – Bystrický, Valerián (eds.): *Slovensko v Československu*. Veda, Bratislava 2004.

OBDOBÍ 1945–2013

- Barnovský, Michal: *Na ceste k monopolu moci*. Archa, Bratislava, 1993.
- Cuhra, Jaroslav: *Trestní represe odpůrců režimu v letech 1969–1972*. Sešity ÚSD, Praha 1997.
- Doskočil, Zdeněk: *Duben 1969. Anatomie jednoho mocenského zvratu*. Doplněk, ÚSD AV ČR, Brno – Praha 2006.
- Hořec, Jaroslav: *Doba ortelů. Dokumenty – vzpomínky – iluze a skutečnosti*. Scholaris, Brno 1992.
- Jablonický, Jozef: *Podoby násila*. Kalligram, Bratislava, 2000.
- Jech, Karel: *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Vyšehrad, Praha 2008.
- Jirásek, Zdeněk – Šůla, Jaroslav: *Velká peněžní loupež v Československu v roce 1953 anebo 50 : 1*. Svítání, Praha 1992.
- Kaplan, Karel: *Československo v letech 1945–1969*. I–IV. SPN, Praha, 1991–1993.
- Kaplan, Karel: *Nekrvavá revoluce*. Mladá fronta, Praha, 1990.
- Kaplan, Karel: *Pravda o Československu 1945–1948*. 2. vyd., Panorama, Praha, 1990.
- Kaplan, Karel: *Pět kapitol o únoru*. Doplněk – Brno, ÚSD AV ČR, Praha 1997.
- Kaplan, Karel: *Československo v letech 1948–1953*. SPN, Praha 1991.
- Kaplan, Karel – Paleček, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 2. vydání, Barrister a Principal, Brno 2008.
- Kaplan, Karel: *Kronika komunistického Československa. Antonín Novotný. Vzestup a pád „lidového“ aparátčika*. Barrister a Principal, Brno 2011.
- Kaplan, Karel: *Kronika komunistického Československa. Doba tání (1953–1956)*. Praha, 2005.
- Kaplan, Karel: *Kronika komunistického Československa. Kořeny reformy 1956–1968. Společnost a moc*. Barrister a Principal, Brno 2008.
- Kaplan, Karel: *Kronika komunistického Československa. K. Gottwald a R. Slánský*. Barrister a Principal, Brno 2009.
- Kaplan, Karel: *Největší politický proces: „Milada Horáková a spol.“* ÚSD AV ČR, Doplněk, Praha – Brno 1995.

- Kaplan, Karel: *Utváření generální linie výstavby socialismu v Československu. Od Února do IX. sjezdu KSČ*. Academia, Praha 1966.
- Kaplan, Karel: *Stát a církev v Československu 1948–1953*. Doplněk, Brno 1953.
- Kaplan, Karel: *Všechno jste prohráli*. Ivo Železný – knihovnička Lidových novin, Praha 1997.
- Kaplan, Karel: *Žpráva o zavraždění generálního tajemníka*. Mladá fronta, Praha 1992.
- Kraus, Michael, Stanger, Allison (eds.): *Irreconcilable Differences? Explaining Czechoslovakia's Dissolution*. Rowman and Littlefield Publishers, London, New York, 1999.
- Kural, Václav – Moravec, Jan – Janáček, František – Navrátil, Jaromír – Benčík, Antonín: *Československo roku 1968*. I. díl. Obrodný proces. Parta, Praha 1993.
- Letz, Róbert: *Slovensko v rokoch 1945–1948. Na ceste ku komunistickému totalite*. Ústredie slovenskej kresťanskej inteligencie, Bratislava, 1994.
- London, Artur: *Doznání. V soukolí pražského procesu*. 2. vydání, Československý spisovatel, Praha 1991.
- Mencl, Václav – Bárta, Miloš – Felcman, Ondřej – Belda, Josef: *Československo roku 1968*. 2. díl. Počátky normalizace. Parta – Ústav mezinárodních vztahů, Praha 1993.
- Musil, Jiří (ed.): *The End of Czechoslovakia*. Central European University Press, Budapest, London, New York, 1995.
- Otáhal, Milan: *Opozice, moc, společnost 1969–1989*. ÚSD AV ČR, Praha, 1994.
- Pažout, Jaroslav (ed.): *Komunističtí intelektuálové a proměna jejich vztahu ke KSČ (1945–1989)*, Ústav pro studium totalitních režimů – Technická univerzita Liberec, Praha – Liberec 2013.
- Pernes, Jiří: *Brno 1951. Příspěvek k dějinám protikomunistického odporu na Moravě*. ÚSD AV ČR, Praha 1997.
- Pešek, Jan – Barnovský, Michal: *Štátní moc a církev na Slovensku 1948–1953*. Veda, SAV, Bratislava 1997.
- Plevza, Viliam: *Vzostupy a pády. Gustáv Husák prehovoril*. Tatrapress, Bratislava 1991.
- Rychlík, Jan: *Cestování do ciziny v habsburské monarchii a Československu*. Pasová, vízová a vystěhovalecká politika 1848–1989. Praha – ÚSD AV ČR, 2007.
- Rychlík, Jan: *Češi a Slováci ve 20. století. Spolupráce a konflikty 1914–1992*. Vyšehrad, Praha 2012.
- Rychlík, Jan: *Rozdělení Československa 1989–1992*. Vyšehrad, Praha 2013.
- Suk, Jiří: *Labyrintem revoluce*. Prostor, Praha, 2003.
- Staněk, Tomáš: *Odsun Němců z Československa 1945–1947*. Academia, Praha, 1991.
- Staněk, Tomáš: *Poválečné „excesy“ v českých zemích a jejich vyšetřování*. ÚSD AV ČR, Praha 2005.
- Stein, Eric: *Česko-Slovensko. Konflikt. Roztržka. Rozpad*. Academia, Praha, 2000.
- Syrný, Marek: *Slovenská demokracie 1944–1948*. Múzeum SNP, Banská Bystrica 2010.
- Šútovec, Milan: *Semióza jako politikum alebo „Pomlčková vojna“*. Kalligram, Bratislava 1999.

Varia

- Amort, Čestmír: *Dějiny Bulharska*. Svoboda, Praha 1980.
- Botzenhart, Manfred: *1848–1849: Europa im Umbruch*. Schöningh, Paderborn 1998.
- Čechurová, Jana – Andrš, Pavel – Velek, Lubomír (eds.): *Posláním historik. Pocta prof. Robertu Kvačkoví k 80. narozeninám*. NLN-FFUK, Praha 2012.
- Dejmek, Jindřich: *Edvard Beneš. Politická biografie českého demokrata*. Část II. Revolucionář a diplomat. Karolinum, Praha 2008.
- Dérer, Ivan: *Československá otázka*. Orbis, Praha, 1935.
- Đurica, Milan Stanislav: *Dějiny Slovenska a Slovákův*. 2. vyd. Štátné pedagogické nakladateľstvo, 1996, s. 879–880 (5. vydání Lúč, Bratislava 2013).
- Hradečný, Pavel a kol.: *Dějiny Řecka*. NLN, Praha 1998.
- Hroch, Miroslav: *Národy jako evropská zvláštnost? Filozofický ústav AV ČR*, Praha 2007.
- Hroch, Miroslav: *Národy nejsou dílem náhody. Příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*, SLON, Praha 2009.
- Hroch, Miroslav (ed.): *Pohledy na národ a nacionalismus. Čítanka textů*. Sociologické nakladatelství, Praha 2003.

- Hrušovský, František: *Slovenské dejiny*. 4. vyd., Matica slovenská, Turč. Sv. Martin, 1940.
- Hrycak, Jarosław: *Historia Ukrainy*. II. (1772–1999). Instytut Europy śródowo-wschodniej Uniwersytetu M. Curie-Skłodowskiej, Lublin 2000.
- Hýbl, František: *Dějiny národa bulharského*, I., II. Historický klub, Praha 1930.
- Jireček, Konstantin: *Dějiny národa bulharského*. B. Tempský, Praha 1876.
- Kalousek, Josef: *České státní právo*. Praha 1872 (2. vyd. 1891).
- Kováč, Dušan: *Dějiny Slovenska*. NLN, Praha 1998.
- Kramář, Karel: *České státní právo*. Snaha, Praha 1914.
- Masaryk, Tomáš G.: *Slované po válce*. Nakl. Stanislav Minařík, Praha 1923.
- Melichar, Václav – Bulín, Hynek – Mikulka, Jaromír – Šťastný, Vladislav – Kolečka, Josef: *Dějiny Polska*. Svoboda, Praha 1975.
- Pekař, Josef: *Na cestě k samostatnosti*. Panorama, Praha 1993.
- Pekař, Josef: *O smyslu českých dějin*. Rozmluvy, Praha 1990.
- Pelikán, Jan – Havlíková, Lubomíra – Chrobák, Tomáš – Rychlík, Jan – Tejchman, Miroslav – Votěchovský, Ondřej: *Dějiny Srbska*. NLN, Praha 2004.
- Polakovič, Štefan: *Naše korene v základech Európy*. Matica slovenská, Martin, 1994.
- Procacci, Giuliano: *Dějiny Itálie*. 3. vyd. NLN, Praha 2010.
- Rychlík, Jan a kol.: *Dějiny Bulharska*. Nakladatelství Lidové noviny (NLN), Praha 2000 (2. vyd. 2002).
- Rychlík, Jan – Perenčević, Milan: *Dějiny Chorvatska*. NLN, Praha 2007.
- Rychlík, Jan – Tonková, Mária – Hladký, Ladislav – Kozár, Ales: *Dějiny Slovinska*. NLN, Praha 2011.
- Рихлик, Я. – Пенчев, В.: *История на Чехия*. Парадигма, София 2010/Rychlík, J. – Penčev, V.: *Istorija na Čechija*. Paradigma, Sofia 2010.
- Treptow, Kurt W. et al.: *Dějiny Rumunska*. NLN, Praha 2000.
- Veber, Václav – Hlavačka, Milan – Vorel, Petr – Polívka, Miloslav – Wihoda, Martin – Měřínský, Zdeněk: *Dějiny Rakouska*. 3. vyd., NLN, Praha 2009.

Studie

- Kónnyová, Annamária: Kalvínská reformácia v krajinách koruny českej. In: *Historia ecclesiastica*, roč. I, 2010, č. 1.–2., s. 53–74.
- Malínská, Jana: Volební právo žen do říšské rady, českého zemského sněmu a do obcí v letech 1848–1914. In: *Střed/Centre*. Roč. I., 2009, s. 24–57.
- Rychlík, Jan – Rychlíková, Magdaléna: Kult. Sv. Cyrila a Metoděje a jeho nacionalizace v moderní době. In: *Národopisná revue*, roč. XXIII, 2013, č. 2, s. 75–82.
- Schwarz, Karl W.: Der „politische“ Calvinist Georg Erasmus Tschernembl (1567–1626) und sein Kampf um die Religionsfreiheit in Oberösterreich. In: *Historia Ecclesiastica*, I., 2010, č. 1–2, s. 75–96.
- Rundová, Alena – Starý, Marek: Zrod moderního trestního práva na území habsburské monarchie a trestní zákon z roku 1803. In: *Evropa 1805*. Sborník prací 5. mezinárodního napoleonského kongresu v Brně 26.–28. září 2005. Brno 2006.

REJSTŘÍK

- von Aachen, Hans 190
 Adalram, salzburský arcibiskup 42
 Adalwin, salzburský arcibiskup 48
 Adamec, Ladislav 581, 585–587, 592
 Adler, Viktor (předseda celorakouské sociální
 demokracie) 360
 Adléta Míšeňská 96
 Adléta Uherská 70
 Adolf Nassavský 104
 Adolf z Martinic, hrabě 233
 Ahmed III. (sultán) 244
 Albík z Uničova 129
 Albrecht Bavorský (synovec královny Žofie)
 160, 164
 Albrecht Habsburský (zeť císaře Zikmunda)
 149, 159, 160
 Albrecht Habsburský 109
 Albrecht I. Habsburský 104–107
 Albrecht IV. 121
 Albrecht Rakouský (bratr císaře Fridricha)
 163
 Albrecht V. Rakouský 148
 Albrecht von Hohenzollern (velmistr řádu
 německých rytířů) 225
 Albrecht z Valdštejna viz z Valdštejna, Albrecht
 Alexandr I. (ruský car) 280, 284, 285
 Alexandr II. (ruský car) 324, 377–379
 Alexandr II. (papež) 71
 Alexandr Obrenović (srbský král) 379
 Alexandr V. (papež) 128, 129
 Alexandr Veliký 27
 Allason, Robert (anglický obchodník) 233
 Alžběta (dcera anglického krále Jakuba I.) 201
 Alžběta (dcera Ladislava IV. Uherského) 103
 Alžběta (dcera Ondřeje III. Uherského) 105
 Alžběta (Jelizaveta) Petrovna (ruská carevna)
 259
 Alžběta (manželka Karla IV. Habsburského)
 220
 Alžběta Bavorská zvaná „Sisi“ (císařovna,
 manželka Františka Josefa I.) 318, 335
 Alžběta Lucemburská 160
 Alžběta Rejčka (Richenza) 105, 107
 Ambigates 27
 Ambrož, kněz 132, 147
 Andrásy, Gyula, hrabě (předseda uherské
 vlády) 335, 351, 352, 378
 Andrásy, Gyula ml. 407
 Anežka (dcera Přemysla Otakara II.), sv. 103
 Angelarius (žák sv. Metoděje) 49
 Anna (dcera Zikmunda II. Augusta) 188
 Anna Falcká 114, 117
 Anna Jagellonská 175, 177, 180
 Anna Lucemburská (dcera Karla IV.) 126
 Anna Svidnická 114, 117
 Anno (frisinský biskup) 48
 Arabanas (velký vezír) 193
 Arcimboldo, Giuseppe 190
 Arminius 30
 Arnold, Emanuel (publicista) 305, 318
 Arnošt z Mansfeldu 200, 201
 Arnošt z Pardubic (arcibiskup) 112, 115, 125
 Arnulf 45, 49, 50, 58
 Arpádovci 105
 Arsenij III. Crnojević (srbský patriarcha) 242
 Attila 32
 Auersperg, Adolf, kníže (předseda vlády)
 352, 353
 Auersperg, Karel (předseda vlády) 348, 349
 August II. Silný (polský král a saský kurfiřt)
 226, 245
 August III. (polský král) 245
 Augusta, Jan 186
 Augustin (biskup) 168
 Augustus (císař) 29
 Aurelius, Marcus 31
 Babenberkové 99
 Babiš, Andrej 626
 Bacílek, Karol 534, 551
 Badeni, Kazimír, hrabě (haličský místodržící,
 předseda vlády) 361, 365, 366

- Bach, Alexander (rakouský ministr vnitra) 320–322, 325
- Bajan (kagan) 37
- Bakunin, Michail Alexandrovič (ruský anarchista) 311, 318
- Balbín, Bohuslav 223, 234, 271
- Bannér, Johann (švédský generál) 211
- Barák, Josef 330
- Barák, Rudolf 543, 544, 550
- Bárta, Vít 624
- Bartošek z Drahonice 154
- Basileos Makedonský (císař) 48
- Bata, Tomáš 422
- Báthory, Štěpán 188
- Batthány, Lajos, hrabě (předseda samostatné uherské vlády) 307
- Batu (chán) 98
- Bauer, Otto 359
- Beatrix Štaufská 94
- Beck, Max Wladimir von (předseda vlády) 368, 369
- Beckovský, Jan František (barokní historikograf a kronikář) 138, 223, 270
- Bedřich (syn Vladislava II.) 80, 81, 82
- Béla IV. Uherský 99–101, 105
- Belcredi, Richard, hrabě (rakouský předseda vlády) 332, 333, 335
- Belle-Isle, Charles (francouzský maršál) 245
- Belovesus 28
- Benda, Václav 578, 580, 600
- Benedek, Ludwig von (rakouský maršál) 334
- Benedikt V. (papež) 60
- Benedikt VI. (papež) 60
- Benedikt VII. (papež) 60
- Benedikt VIII. (papež) 60
- Benedikt IX. (papež) 68
- Benedikt XIII. (papež) 119, 128, 222
- Benedikt XV. (papež) 426
- Beneš, Edvard 393–395, 398, 399, 406, 412, 414, 426, 427, 433, 434, 436, 438, 439–441, 444, 452, 454, 460, 461, 463, 468–470, 472, 475, 481, 482, 486, 488, 490–493, 497, 506, 507, 515, 516, 519, 532, 611
- Benešová, Hana 399
- Benzoni, Giuliana 394
- Beran, Josef (kardinál) 531
- Beran, Rudolf 433–445, 447, 449, 450, 458, 505
- Berczeny, Mikuláš (Miklos) 243
- Berija, Lavrentij 541, 544
- Bernolák, Anton 299
- Bertsch, Walter 472
- Bethlen, Gábor (sedmihradský vévoda) 202, 203, 208
- Beust, Friedrich, hrabě (rakouský ministr zahraničí, předseda vlády) 335, 336, 352
- Bezčasnov, Alexej 536
- Bezprym (syn Boleslava Chrabrého) 66
- Bienert, Richard (předseda vlády) 366
- Bienert, Richard 494, 495, 506
- Bienert, Richard, hrabě (designovaný předseda vlády) 369, 370
- Bílak, Vasil 556, 559–564, 570, 575, 581, 586
- Bílek, Jakub 186
- Bílý, Josef 460
- Bismarck, Otto von (pruský kancléř) 334
- Björnson, Björnstjerne Martinius (norský novinář a spisovatel) 376
- Blaho, Pavel 374, 376
- Blahoslav, Jan 189
- Blanka z Valois (první manželka Karla IV.) 111, 112, 114
- Bočkaj, Štěpán (maďarsky: István Bocskai) 194, 202
- Böhm, Jakub 278
- Bojarski, Vladimir 536
- Bolek Opolský (kníže) 150
- Bolek Svidnický 114
- Boleslav Chrabrý 62, 64, 65
- Boleslav I. Ukrutný 56, 58–61
- Boleslav II. Pobožný 56, 60–64
- Boleslav III. Křivoústý 75, 76
- Boleslav III. Ryšavý 63–65
- Bolzano, Bernard 294
- Bonifác IX. (papež) 119, 124
- Boris I. (bulharský panovník) 49
- Bořek z Kunštátu 162
- Bořita z Martinic, Jaroslav 199, 215
- Bořivoj (český kníže) 40, 54–56
- Bořivoj II. (český kníže) 74–76
- Bourboni 245, 258
- Bourbonsko-Parmská, Zita 400, 404
- Bourbonský, Sixtus 400, 403, 404
- Bourbonský, Xavier 400, 403
- Božena (legendární postava) 67
- Brahe, Tycho 190
- Brauner, František Augustin 305, 312, 313
- Breuner, Jan Josef (pražský arcibiskup) 222
- Brežněv, Leonid Iljič 554, 559–562, 564, 565, 567, 570, 571, 573
- Bridel, Bedřich 226
- Bródy, Andrej 446
- Brown (pruský maršál) 258
- Brus z Mohelnice, Antonín (arcibiskup pražský) 186
- Brusilov, Alexej Alexejevič 386, 388
- Břetislav (syn Břetislava II.) 80–82
- Břetislav I. (český kníže) 66–70, 77, 86

- Břetislav II. (český kníže) 70, 73–75
 Budovec z Budova, Václav 195, 204
 Bugár, Miloš 511, 512
 Buol-Schaunstein, Karl Ferdinand, hrabě
 (rakouský ministr zahraničí) 324, 325
 Buquoy, Karel Bonaventura Longueval 200,
 201
 Buquoyové 252
 Burešová, Dagmar 601, 603
 Buzalka, Michal 531
 Bydlínský, Jan (hejtman) 137
- Caesar, Gaius Iulius 29
 Caraffa, Anton (císařský generál) 241
 Causis de, Michal 130
 Ceaușescu, Nicolae 559, 560
 Celjský, Ulrich 163
 Celjští (šlechtický rod) 163
 Cesarini, Giuliano 151
 Ciano, Galeazzo 448
 Clam-Martinic, Heinrich 391, 401
 Clam-Martinic, Jindřich Jaroslav, hrabě
 (člen říšské rady) 326, 349
 Clary-Aldringen, Manfred, hrabě
 (předseda vlády) 366
 Clemenceau, Georges 404
 Clementis, Vladimír 468, 493, 528, 535–537
 Colotka, Peter 570, 576
 Conrad von Hötendorf, Franz 384, 390, 401
 Cossa, Baldassare (papež Jan XXIII.) 129, 131
 Cyril (Konstantin) sv. 49
 Czernin, Otokar 394, 403, 404
- Čabrinović, Nedeljko 382
 Čalfa, Marián 586, 587, 589, 594, 595, 597, 602
 Čapek, Karel 445
 Čarnogurský, Ján 581, 586, 595, 601, 602, 604
 Čáslav (Slavníkovec) 62
 Čatloš, Ferdinand 486
 Čech (praotec – legendární postava) 36, 40,
 53, 271
 Čech, Svatopluk 345
 Čechura, Jaroslav 29
 Čelakovský, František Ladislav 294
 Čeněk z Vartenberka 132, 134, 136, 140, 143,
 148
 Čepička, Alexej 534, 538, 551
 Čermák, Jakub 278
 Černík, Oldřich 557, 563, 566–568, 572
 Černín z Chudenic, Diviš 201
 Černín z Chudenic, Jan Humprecht 228
 Černínové 228
 Černý, Jan 420, 421, 426, 428, 429, 461
 Červinka, Vincenc 399
- Červoněnko, Stjepan 564
 Čič, Milan 595, 597
 Čingischán 98
 Čížek, Antonín (zakladatel radikální
 pokrokové strany) 364
 Čurda, Karel 475
- d'Este, František Ferdinand viz František
 Ferdinand d'Este
 Dagobert 38
 Daladier, Edouard 437, 438, 440, 469
 Dalimil (kronikář) 97, 127
 Daluege, Kurt 476, 505
 Dampierre, Henry Duval (francouzský
 plukovník) 199, 200
 Daněk, Čeněk (český podnikatel) 323
 Daniel II. (pražský biskup) 83
 Daun, Leopold (rakouský generál) 258
 Deák, Ferenc 333
 Děpold 78
 Děpolt (bratr Konráda Oty) 82
 Děpoltici 96
 Dérer, Ivan 51, 430
 Dětmar (pražský biskup) 60
 Deym, Fridrich, hrabě (mluvčí stavovské
 opozice) 301
 Deym, Vojtěch, hrabě 313
 Dienstbier, Jiří (ministr zahraničí) 580, 586,
 601, 616
 Ditrichštejn, František (kardinál) 204, 205
 Diviš Bořek z Miletínka 154
 Dlouhý, Vladimír 586
 Doblhoff, Adolf, baron (předseda vlády) 313
 Dobner, Gelasius 270
 Dobrovský, Josef 271, 272, 274, 281, 292, 298
 Draga (druhá manželka srbského krále
 Alexandra Obrenoviće) 379
 Drahomíra (kněžna) 56, 59
 Drtina, Prokop 461, 467, 505, 506, 517
 Drusus, Claudius 29
 Dubček, Alexander 551, 552, 554–556,
 559–561, 563, 564, 566, 567, 570–573, 582,
 586, 587, 603–605
 Dula, Matúš (slovenský právník) 374, 402, 405
 Dumas, Alexandre 15
 Duray, Miklós 580
 Ďurčanský, Ferdinand 449, 483, 532
 Ďuriš, Július 508, 528
 Dvořák, Antonín 345
 Džúr, Martin 563
 Dzurinda, Mikuláš 620
- Eden, Anthony 475
 Eduard III. (anglický král) 113

- Einstein, Albert 535
 Eisenhower, Dwight 496, 546
 Ekkehard (markrabě) 69
 Eliáš, Alois (předseda vlády) 458, 459, 462, 471, 472, 475
 Eliška (sestra Ladislava Pohrobka) 164
 Eliška Pomořanská 114, 117
 Eliška Přemyslovna 107, 110, 111
 Eliška Rejčka též Alžběta Richenza (druhá manželka Václava II.) 110, 111
 Emma (kněžna česká, manželka Boleslava II. Pobožného) 63
 Engelšalk 45
 Eszterházy, János 434
 Evžen (Eugen) Savojský, (vojevůdce) 244
 Evžen IV. (papež) 152
- Fabricsius, Filip 199
 Famira, Emanuel 567
 Farský, Karel 426
 Feierabend, Ladislav Karel 462, 467
 Ferdinand Aragonský 179
 Ferdinand I. „Dobrotivý“ (rakouský císař) 288, 315
 Ferdinand I. Habsburský 176, 177, 187, 196, 250, 251, 330
 Ferdinand II. Habsburský 201, 202, 204, 206, 210, 211, 248
 Ferdinand III. Habsburský 206, 211–213, 218, 219, 222, 224, 225, 228, 235, 236
 Ferdinand IV. Habsburský 211, 219
 Ferdinand Štýrský 198, 200
 Ferdinand Tyrolský 185, 187
 Ferdinand V. (český král) 288, 305
 Ferenc II. Rákoczy (vůdce uherského povstání) 243, 244
 Fibich, Zdeněk 345
 Fida (vdova) 130
 Fierlinger, Zdeněk 469, 493, 517
 Filip Hesenský 182
 Filip II. (španělský král) 192
 Filip III. (španělský král) 202
 Filip IV. (španělský král) 236
 Filip Sličný Habsburský (manžel Johany Šílené) 179
 Filip Švábský 93–95
 Filip V. (španělský král) 236, 237
 Filip VI. (francouzský král) 113
 Filip z Anjou (vnuk španělského krále Karla II.) 236
 Fischer, Jan 623–625
 Folkold (biskup) 61
 Fótios (byzantský patriarcha) 47, 49
 Franco, Francisco 434
- Frank, Karl Hermann 465, 473, 474, 476, 477, 495, 505
 Frankopan, Franjo (chorvatský šlechtic) 239
 František Ferdinand d'Este (císařův synovec a následník trůnu) 376, 381, 400
 František I. (francouzský král) 178
 František I. (rakouský císař) 255, 275–281, 283, 287, 288, 291, 295
 František II. (císař Svaté říše římské) 275, 279
 František Josef I. (rakouský císař) 315, 317–321, 324, 325, 333, 335, 377–379, 381, 391, 400
 František Karel (bratr rakouského císaře Ferdinanda I.) 288, 315
 František Štěpán Lotrinský (manžel císařovny Marie Terezie) 250, 252, 254, 255, 259
 František z Ditrichštejna 192
 Fredegar (kronikář) 37, 38
 Fremmrich, Jan (soukeník) 233
 Frick, Wilhelm 476
 Frič, Josef Václav (novinář) 308, 312, 318, 331
 Fridrich August (syn Augusta II. Silného) 245
 Fridrich Bojovný (rakouský vévoda) 97–99
 Fridrich Bojovný (saský vévoda) 149, 160, 164
 Fridrich Braniborský 144, 151
 Fridrich Hohenzollerský 149
 Fridrich I. (pruský král) 225
 Fridrich I. Barbarossa (císař) 79, 82
 Fridrich II. Veliký (pruský král) 251, 253–255, 258–260
 Fridrich II. (císař) 94–98
 Fridrich III. (braniborský kurfiřt) 225
 Fridrich III. Štýrský (císař) 160, 161, 163–165, 176, 177, 187
 Fridrich Krásný 108
 Fridrich Rakouský (syn Albrechta I.) 107
 Fridrich V. (falcký kurfiřt) 201–205, 208, 213, 249
 Fridrich Vilém (Wilhelm) III. (pruský král) 285
 Fridrich Vilém (Wilhelm) IV. (pruský král) 317
 Fučík, Julius 471, 472
- Gabčík, Jozef 474
 Gajda, Rudolf 431, 443, 459
 Gál, Fedor 598
 Garrigue, Charlotta – Masaryková (manželka T. G. Masaryka) 372
 Gašparovič, Ivan 605
 Gauč, Vilém (radikální demokrat) 304, 318
 Gaudencius 62

- Gaulle, Charles de 476
 Gautsch, Paul von (předseda vlády) 365, 366, 368, 370
 Gažík, Marek 429
 Gebhard též Jaromír 70
 Germanicus 30
 Gertruda (dcera Fridricha II.) 99
 Gertruda Babenberská 78
 Giesel, Vladimír 382, 383
 Giskra, Karl (brněnský primátor, ministr vnitra) 332, 348, 349
 Goebbels, Joseph 465
 Goethe, Johann Wolfgang von (německý básník a dramatik) 291
 Gojdič, Pavel 531
 Goldstücker, Eduard 552
 Golian, Ján 486, 488, 489
 Goll, Jaroslav 20
 Gołuchowski, Agenor Romuald, hrabě (rakouský ministr vnitra) 325, 326
 Gommon 56
 Gomułka, Władysław 544, 550, 559
 Gorazd (moravský biskup) 49
 Gorazd (Matěj Pavlík) 426, 475
 Gorbačov, Michail Sergejevič 580
 Gorčakov, Alexandr (ruský ministr zahraničí) 378
 Göring, Hermann 450
 Gottwald, Klement 430, 431, 433, 461, 482, 510, 512, 513, 515, 518–521, 533, 534, 536–539, 544, 551, 575
 Götz (rakouský generál) 212
 Gozzio z Orvieta 104
 Grégr, Julius 329, 330, 353
 Grégr, Edvard 330, 353, 357
 Gross, Stanislav 621, 622
 Guido (papežský legát) 94
 Gunter ze Schwarzburgu 113
 Gustav II. Adolf (švédský král) 209, 210
- Habsburkové 16, 18, 21, 109, 177, 186, 187, 191, 194, 198, 200, 202, 207–210, 212–215, 219, 220, 235–241, 243–245, 248, 258
 Habsburská, Marie (vnučka Maxmiliána I.) 176
 Habsbursko-Lotrinský, František Josef Karel Ludvík 381, 400
 Habsbursko-Lotrinský, Rudolf 381
 Habsburský, Karel (vnuk Maxmiliána I.) 175
 Hadrián II. (papež) 48
 Hácha, Emil 447, 449–451, 459, 470, 472, 476, 505
 Hájek, Jiří 563, 564, 578
 Hájek z Hájku, Tadeáš 190
- Hájek z Libočan, Václav 222, 270, 271
 Hajn, Antonín (zakladatel radikální pokrokové strany) 364
 Halas, František 542
 Hanka, Václav 98, 294, 297
 Hanke, František Štěpán 278
 Harant z Polžic, Kryštof Vilém 228, 246
 Harant z Polžic, Kryštof 204, 246
 Harrach, Arnošt, hrabě (kardinál) 224
 Harrachové 253
 Hasal, Antonín 490
 Hasner, Leopold 332
 Hatzfeldt (rakouský generál) 212
 Haugwitz, Friedrich Wilhelm 256
 Havel, Václav 553, 575, 578, 580, 582, 585–587, 595, 597, 598, 600, 601, 604–606, 611, 617–619, 621
 Havlíček, František 304, 318
 Havlíček Borovský, Karel 293, 297, 308, 313, 319, 329
 Heintz, Josef 190
 Hek, František Ladislav (kupec z Dobrušky) 278
 Henlein, Konrad 432, 437, 439
 Henry z Winchesteru 149, 150
 Heralt z Kunštátu 162
 Herbst, Eduard 332
 Herder, Johann Gottfried von 291
 Herman Cheruský 30
 Hermanrich (pasovský biskup) 48
 Hérodotos 27
 Heydrich, Reinhard 471–474, 476, 477, 505, 529
 Hígildis (Idilgis, Idilgisal) 35
 Hilsner, Leopold 392
 Himmler, Heinrich 477
 Hindenburg, Paul von 431
 Hitler, Adolf 423, 431–433, 436, 438–440, 443, 444, 449–451, 456, 457, 465, 471, 476, 478, 483, 494
 Hlavačka, Milan 23, 367
 Hlinka, Andrej 374, 375, 419, 430, 432, 433, 437, 445, 446, 449, 451, 482, 483, 509
 Hněvkovský, Šebestían 272
 Hodža, Michal Miloslav 311, 374
 Hodža, Milan 374, 376, 402, 428, 432, 433, 437, 439, 440, 470
 Hofer, Andreas 281
 Hoffmann, Karel 563
 Hohenlohe-Schillingfürst, Konrad, kníže (předseda vlády) 368
 Hohenwart, Karl, hrabě (předseda vlády) 350, 352
 Hohenzollernové 251

- Hollý, Ján 300
 Holzgethan, Ludwig von (předseda vlády) 352
 Homola, Bedřich 461
 Honorius I. (papež) 71
 Honorius III. (papež) 92
 Hora z Ocelovic (plzeňský hejtman) 249
 Horáková, Milada 535
 Horthy, Miklós 435, 489
 Hostivít 40, 53, 54
 Hrabal, Bohumil 575
 Hrbek, Jaromír 567, 573
 Hrivnák, Pavel 595
 Hroch, Miroslav 270
 Hrubý, Adolf 506
 Huller, Zikmund 119
 Hunyady, Jan – Korvín 160, 162, 163
 Hunyady, Ladislav 163
 Hunyady, Matyáš – Korvín 163, 164, 166, 167
 Hurban, Jozef Miloslav 299, 300, 311, 312, 374
 Hus, Jan 125, 126–133, 135, 151, 169, 170, 175, 292, 329, 393
 Husák, Gustáv 485, 487, 488, 510, 511, 515, 516, 528, 535–537, 543, 544, 550, 551, 556, 557, 563–568, 570–578, 580, 581, 584–586
 Húska – Loquis (těž zvaný Matěj Moravan) 135, 146, 147
 Hussarek, Max von 406
 Hvězda z Vícemilic, Jan 147
- Chaloupecký, Václav 51
 Chamberlain, Neville 437–440, 469, 470
 Chateaubriand, François-Auguste-René de 291
 Chelčický, Petr 169–171
 Chotek, Bohuslav, hrabě (místodržící) 351, 381
 Chotková, Žofie 381, 382
 Chruščov, Nikita Sergejevič 541, 542, 550
 Chudík, Michal 554
 Churchill, Winston 438, 470
 Chval z Machovic 137
 Chvalkovský, František 444
- Ibrahim (vezír) 178
 Ibrahim ibn Jakúb 60
 Indra, Alois 559, 563, 564, 575, 585
 Inocenc III. (papež) 93
 Inocenc VI. (papež) 115
 Inocenc VIII. (papež) 168
 Inocenc XI. (papež) 222
 Isabela Kastilská 179
 Isabela Polská (dcera Zikmunda I.) 179
 Isanrik (markrabě) 50
 Izjaslav (ruský kníže) 79
- Jablonský, Daniel Arnošt 225, 226
 Jagellonci 175, 177, 188
 Jagellonský, Kazimír 159, 160
 Jagellonský, Vladislav (syn Kazimíra IV.) 166–168
 Jakeš, Miloš 580–584, 586
 Jakoubek ze Stříbra 133
 Jakub Arnošt z Lichtenštejna (olomoucký biskup) 254
 Jakub I. (anglický král) 201, 202
 Jan I. (biskup olomoucký) 71
 Jan II. Kazimír (polský král) 235
 Jan III. Sobieski (polský král) 241
 Jan Jindřich Lucemburský 108, 109, 111, 112, 115, 117, 120
 Jan Jiří (saský kurfiřt) 201, 202, 203, 206, 210
 Jan Lucemburský (český král) 107, 108, 110, 111, 113, 248
 Jan Parricida 107
 Jan Václav hrabě Vratislav (český kancléř) 220
 Jan Volek (nevlastní bratr Václava II.) 103
 Jan VIII. (papež) 48, 49
 Jan IX. (papež) 50
 Jan XII. (papež) 60
 Jan XIII. (papež) 60
 Jan XIV. (papež) 61
 Jan XXIII. (papež), též Cossa, Baldassare 129–131
 Jan z Jenštejna (pražský arcibiskup) 119, 120
 Jan z Pomuka (Nepomucký) sv. 119, 120, 222
 Jan ze Smolína 137
 Jan Zhořecký 117, 120
 Jan Zikmund (syn Jana Zápolského) 179, 187, 199
 Jaromír – Gebhard – též Jaromír (kněžic) 70, 71
 Jaromír (český kněz a biskup) 63n, 67
 Jaruzelski, Wojciech 576
 Jelačić, Josip (chorvatský bán) 314
 Jeník z Mečkova 162
 Jeroným Pražský 129, 132
 Jesenský, Jan 191
 Ješek Vršovec 76
 Ježíš Kristus – též Kristus 134
 Jindřich (syn Fridricha II.) 96
 Jindřich (vévoda rakouský) 81
 Jindřich Břetislav 82, 83
 Jindřich I. Ptáčník 58, 59
 Jindřich II. Bavorský 63–65
 Jindřich III. (císař) 68, 69
 Jindřich IV. (císař) 71, 72, 75
 Jindřich Korutanský 107, 109, 110
 Jindřich Nordgavský 64, 67
 Jindřich Pobožný (slezský vévoda) 98

- Jindřich V. (císař) 75, 76
 Jindřich VI. Štaufský 93
 Jindřich VI. (císař) 82, 83
 Jindřich VII. Lucemburský (císař) 107
 Jindřich z Lipé 107, 109, 110
 Jindřich z Rožmberka 120, 121, 138
 Jindřich Zdík (olomoucký biskup) 78, 79
 Jirásek, Alois 53, 118, 142, 157, 217, 249, 278, 345, 404
 Jiří I. Rákoczy 211
 Jiří II. Rákoczy (sedmihradský vévoda) 235
 Jiskra z Brandýsa, Jan 160
 Jodas, Josef 567
 Johana (manželka Jiřího Poděbradského) 166
 Johana Šílená Kastilská 179, 191
 Johann Fridrich Saský 182, 183
 Jordanes 31
 Josef I. Habsburský (rakouský císař) 219, 220, 225, 226, 228, 233, 236, 244, 245, 250
 Josef II. (rakouský císař) 259, 260, 264–268, 272, 273, 275, 278, 279, 284, 293, 295, 298
 Josefína (první manželka Napoleona Bonaparta) 282
 Josek, Matej 486
 Jošt Lucemburský 117, 120, 121
 Judita Durynská 79, 80, 116
 Jung, Rudolf 431
 Jungmann, Josef 291–295, 298, 301
 Juriga, Ferdinand 375
 Jurišič, Nikola 178
 Justinián I. (císař) 35
- Kádár, János 550, 564
 Kaizl, Josef 364, 366
 Kalandra, Závaš 535
 Kalfus, Josef 506
 Kalina, Antonín 401
 Kalista, Zdeněk 216, 218
 Kalixt III. (papež) 165
 Kalvoda, Jan 600
 Kamenický, Jindřich 506
 Kampelík, František Cyril (zakladatel tzv. kampeliček) 347
 Kániš, Petr 146, 147
 Kapek, Antonín 559, 575
 Kapetovci 111
 Kaplan, Karel 516
 Kaplír ze Sulevic, Zdeněk Kašpar 228, 241
 Kara Mustafa (velký vezír) 241
 Karamzin, Nikolaj Michajlovič 291
 Karel (syn anglického krále Jakuba I.) 202
 Karel Albert (italsky: Carolo Alberto) sardinský král 307, 314
 Karel Albrecht Wittelsbašský (bavorský kurfiřt) 250–253
 Karel Habsburský, arcivévoda (bratr Františka I.) 279, 282
 Karel I. 399, 400, 404, 406–408, 435
 Karel II. (španělský král) 236
 Karel III. (český král) 252
 Karel III. Tlustý 45
 Karel IV. (francouzský král) 111
 Karel IV. Lucemburský (císař) 111, 112, 119, 123–125, 138, 177, 190, 217, 219
 Karel IX. (francouzský král) 188
 Karel ml. (syn Karla Velikého) 40, 41
 Karel Robert z Anjou 105, 106, 108
 Karel Štýrský 196
 Karel V. (císař) 178, 179, 182, 183, 186
 Karel Veliký 39, 40, 59
 Karel VI. Habsburský 219–222, 225–227, 229, 234, 244, 245, 250, 261
 Karel VII. (císař Svaté říše římské) 253–255
 Karel VII. (francouzský král) 163
 Karel X. Gustav (švédský král) 235
 Karel XII. (švédský král) 226, 245
 Karel z Lichtenštejna 204, 205
 Karloman 44–46
 Károlyi, Mihály 410
 Karpoš (vůdce makedonských hajduků) 242
 Kašpar, Jan (český aviatik) 347
 Kateřina (dcera Jiřího Poděbradského) 164
 Kateřina II. (ruská carevna) 259, 260, 272
 Katvalda 30
 Kavan, Jan 620
 Kazimír I. (polský král) 69
 Kazimír III. (polský král) 108, 114
 Kazimír IV. Jagellonský (polský král) 164, 165, 167
 Kelteisen, Heinrich 152
 Kempen, Johann (rakouský generál, šéf Nejvyššího policejního úřadu) 321
 Kempný, Ján 511, 512
 Kempný, Josef 569
 Kepler, Johannes 190
 Kerenskij, Alexander Fjodorovič 397
 Kestřanek, Pavel 407
 Khevenhüller, Ludwig (maršál) 253, 254
 Khlesl, Melchior (kardinál) 199
 Khuen, Marek (olomoucký biskup) 186
 Kincl, František 584
 Kinský, František Oldřich 227
 Kinský, František, hrabě 270
 Klapálek, Karel 464
 Klapka, György (maďarský generál) 335
 Klápště, Jan 23

- Klaus, Václav 586, 589–601, 603–607, 615, 617–625
- Klement, Václav 346
- Klíma, Emanuel 461, 468
- Klíma, Ivan 553
- Kliment Ochridský 47, 49
- Kliment III. (papež) 72
- Kliment IV. (papež) 100
- Kliment VI. (papež) 112, 115
- Kliment VII. (papež) 119
- Kliment XIV. (papež) 261
- Klofáč, Václav Jaroslav (vůdce národních socialistů) 363, 390, 401
- Knotek, Ivan 581
- Kocel (Pribinův syn) 42, 47, 48
- Kocián, Jiří 23
- Koerber, Ernest von (předseda vlády) 366, 368, 391
- Kohl, Helmut 592, 617
- Kohout, Pavel 552, 553, 578
- Kojata 71
- Kolder, Drahomír 550, 551, 559, 560, 562, 563
- z Koldína, Pavel Kristián 228
- Kollár, Ján 296, 300
- Kollár, Martin 374
- Kolowrat-Libštejnský, František Antonín, hrabě 288, 306
- Kolovratové 252, 288
- Komárek, Valtr 586, 589
- Komenský, Jan Ámos 207, 225, 226, 235
- Koniáš, Antonín 223
- Konrád (opat zbraslavský) 107
- Konrád Brněnský 70, 71, 78
- Konrád II. (císař) 65–67
- Konrád II. Ota 81
- Konrád III. (německý král) 78
- Konrád Ota Znojemský – též Konrád II. Ota 82
- Konrád z Vechty (pražský arcibiskup) 132, 141, 142, 147
- Konrád Znojemský 78
- Konstancie (manželka císaře Jindřicha VI.) 93
- Konstancie Uherská (druhá manželka Přemysla Otakara I.) 96
- Konstantin (Cyril) sv. 39, 47, 59
- Konstantin VII. Porfyrogenetos 42, 50
- Kopřiva, Ladislav 534, 551
- Koranda, Václav 134
- Korčák, Josef 576, 581
- Korošec, Anton 401
- Kosmas Pražský (kronikář) 35, 40, 53–55, 59, 71, 72, 75, 78, 83, 98
- Kossuth, Lajos 314, 317
- Kostka z Postupic, Jan 171
- Kostov, Trajčo 533, 535, 544
- z Kounic Václav Antonín (rakouský kancléř) 255, 259, 275
- Kounicové 253
- Kováč, Michal 605
- Krajčí, Řehoř (synovec Jana Rokycany) 170
- Kramář, Karel 364, 370, 371, 380, 398, 399, 402, 407, 411, 412, 414, 415, 419, 430, 431, 433, 436
- Kramerius, Václav Matěj 272
- Krása, Alois 329
- Krásnohorská, Eliška 342
- Kreibich, Karl 421, 537
- Krejčí, Jaroslav 472, 506
- Krejčí, Ludvík 441
- Kriegel, František 561, 563, 565, 567
- Kristián IV. (dánský král) 208
- Kristina (švédská královna) 210, 212
- Kristus – též Ježíš Kristus 123, 131, 135–137, 169
- Krnovský, Jan Jiří, kníže (německy: Johann Georg von Hohenzollern-Jägerndorf) 208
- Krofta, Kamil 433, 441, 444
- Krok (legendární postava) 40, 53
- Kroupa, Daniel 600
- Krychtálek, Vladimír 465, 505
- Křesina (legendární postava) 67
- Křesomysl (legendární postava) 40, 53
- Křížík, František 346
- Kubiš, Jan 474
- Kudlich, Hans 313
- Kuklík, Jan 23
- Kun, Béla 412
- Kundera, Milan 552, 553, 575
- Kunhuta Haličská (druhá manželka Přemysla Otakara II.) 101–103, 110
- Kutuzov, M. I. (ruský maršál) 285
- Kvaček, Robert 23
- Lacek z Kravař 132
- Ladislav I. Uherský 73
- Ladislav Neapolský 129
- Ladislav Pohrobek 160–163
- Lamminger z Albenreuthu, Maxmilián-Lomikar 248, 249
- Lamminger z Albenreuthu, Wolf Vilém 248
- Lammingerové 249
- Lanc 71
- Lang, Filip 191
- Lang, Josef (kněz) 278
- Laski, Jerolim 178
- Laudon, Gedeon (rakouský generál) 259, 272

- Laurin, Václav (český podnikatel) 346
 Laušman, Bohumil 507, 513
 Lavrentij (Metodějův žák) 49
 Lažnovský, Karel 465
 Lehocký, Emanuel 402
 Lech (legendární postava) 40
 Lenárt, Jozef 551, 554, 562, 576
 Leopold I. (rakouský císař) 219, 220, 222, 225, 228, 235, 236, 238–242, 246, 247, 248
 Leopold II. (rakouský císař, bratr Josefa II.) 273–275, 278, 291, 295
 Leopold Pasovský (bratranec Rudolfa II.) 196, 198
 Leszczyńska, Maria (dcera Stanisława Leszczyńskiego, polského krále) 245
 Leszczyński, Stanisław (polský král) 226, 245
 Lettrich, Jozef 486
 Lev III. (papež) 39
 Lev VI. (papež) 50
 Lev XIII. (papež) 49, 364
 Lev z Rožmitálu 165, 168
 Libelt, Karl (polský radikální demokrat) 311
 Libuše (legendární postava) 40, 53, 54
 Liebig, Johann 343
 Liehm, Antonín Jaroslav 553
 Lichačov 535, 536
 Linda, Josef 297
 Lisowsky, Aleksandr (polský hejtman) 202
 Litold Brněnský 74
 Liva, Ottavio de 531
 z Lobkovic, Benigna Kateřina 221
 z Lobkovic, Jan (Juan) Caramuel 224
 z Lobkovic, Ladislav 200
 Lobkovicové 215, 228, 229, 253
 Lodgman von Auen, Rudolf 410
 Lorek 74
 Lothar III. (německý král) 77
 Lotrinský, František Štěpán (vévoda) 245
 Lotrinský, Karel (bratr Františka Štěpána Lotrinského) 253, 254, 258
 Lotrinský, Karel (vévoda) 241
 Lucemburkové 107, 112, 177
 Ludmila (manželka Vratislava I.) 55, 56
 Ludvík Bavor 108, 109, 112, 113
 Ludvík Filip (francouzský „občanský král“) 304
 Ludvík I. Pobožný 40, 41
 Ludvík I. Veliký (uherský král) 114, 120
 Ludvík III. Dítě 51, 58
 Ludvík Bádenský, markrabě 242
 Ludvík Jagellonský 175–177, 180, 181
 Ludvík Němec (panovník východofranské říše) 40, 42–47
 Ludvík VII. (francouzský král) 78
 Ludvík XIV. (francouzský král) 15, 220, 228, 232, 236, 241, 242
 Ludvík XV. (francouzský král) 245, 259
 Ludvík XVI. (francouzský král) 275, 277, 286
 Ludvík XVIII. (francouzský král) 286
 Ludvík, arcivévoda 288
 Lukáš Pražský 171
 Luther, Martin 127, 131, 175, 180, 182
 Lvov, Georgij Jevgeněvič 396
 Magdalena – Margot (manželka Jindřicha Navarského) 163
 Mach, Alexandr 449, 483
 Maillebois, Jean (francouzský maršál) 254
 Makarov 535, 536
 Malypetr, Jan 430, 432
 Manderscheid, Mauric Gustav, hrabě (pražský arcibiskup) 253
 Mandler, Emanuel 600
 Mánes, Quido (český malíř) 291
 Mánes, Josef (český malíř) 291
 Mansfeldové 252
 Maria Manrique de Lara (matka Polyxeny z Lobkovic) 222
 Marie (dcera Ludvíka I. Velikého) 120
 Marie Antoinetta (dcera Marie Terezie a manželka francouzského krále Ludvíka XVI.) 259, 277
 Marie Louisa (druhá manželka Napoleona Bonaparta) 282
 Marie Louisa (manželka Leopolda II.) 274
 Marie Španělská 191
 Marie Terezie (rakouská císařovna) 19, 250, 251, 254–264, 270, 278, 279, 283, 316, 322
 Marie Terezie Španělská (dcera španělského krále Filipa IV. a manželka Ludvíka XIV.) 236
 Marini, Antonio 165
 Markéta (dcera Elišky Přemyslovny) 111
 Markéta Babenberská 99, 101
 Markéta Pyskatá (dcera Jindřicha Korutanského) 109
 Markovič, Ivan 430
 Marobud 29, 30
 Martin V. (papež) 133, 151, 152
 Marx, Karl Heinrich 358, 359, 528
 Masaryk, Jan 393, 470, 493, 514–516, 528
 Masaryk, Tomáš Garrigue 16, 51, 157, 158, 173, 218, 364, 372, 392–399, 403, 405, 407, 414, 419, 421, 427, 428, 431–433, 445, 452, 472, 611
 Masaryková, Alice 393, 399

- Matěj z Janova 12
 Mathias z Arrasu 112
 Matouš z Kunvaldu 170
 Matyáš II. Habsburský 193–197, 199, 200, 202, 248
 Maxmilián Bavorský 202, 203, 208, 209
 Maxmilián I. Habsburský 175, 177, 179
 Maxmilián Josef (syn císaře Karla VII.) 255, 260
 Maxmilián II. 187–192, 248
 Mayer, Martin 165
 Mazowiecki, Tadeusz 582
 Mečiar, Vladimír 597–599, 601, 603–608, 620
 Mehmed II. (sultán) 163
 Mehmed IV. (sultán) 235, 237–240, 242
 Melčák, Miloš 622, 624
 Menhart (pražský biskup) 77
 Menhart z Hradce 152, 159
 Měšek I. (polský panovník) 59
 Měšek II. Lambert (polský panovník) 66
 Metoděj sv. 39, 42, 46, 48, 49, 55, 59
 Metternich, Clemens Lothar, kníže (rakouský kancléř) 281, 283–285, 288–290, 305, 321, 322
 Michael III. (byzantský císař) 46, 47
 Mikloško, František 603
 Mikuláš I. (papež) 47, 48
 Mikuláš I. (ruský car) 324
 Mikuláš II. (ruský car) 394, 396, 399
 Mikuláš z Drážďan 157
 Mikuláš z Husí 133, 136, 137
 Mikuláš z Pelhřimova 146, 152
 Milíč z Kroměříže, Jan 125
 Miljukov, Pavel Nikolajevič 396
 Milton, John 291
 Mitterrand, François 582
 Mlada (dcera Boleslava Ukrutného) 59
 Mlynář, Zdeněk 563, 564, 578
 Mnata (legendární postava) 40, 53
 Mojmír I. (velkomoravský panovník) 41, 44
 Mojmír II. (velkomoravský panovník) 50, 51
 Molák, Josef 478
 Montecuccoli, Raimondo (generál) 238
 Moravec, Emanuel 465, 472, 477, 505
 Moserová, Jaroslava 621
 Mozart, Wolfgang Amadeus 271, 274
 Mrva, Rudolf 363
 Mudroň, Pavol 374
 Münsterberský, Karel, kníže 176
 Murad II. (sultán) 162
 Murad III. (sultán) 193
 Mussolini, Benito 476
 Mustafa Köpröli (velký vezír) 242
 Mutina Vršovec 75,76
 Nagyová, Jana 625
 Napoleon Bonaparte (francouzský císař) 279–282, 284–286, 291
 Napoleon III. (francouzský císař) 324, 325, 349, 352, 378
 Náprstek, Vojta 329
 Naum (Metodějův žák) 49
 Nečas, Jaromír 462, 467
 Nečas, Petr 625
 Nejedlý, Jan 290, 292
 Nejedlý, Vojtěch 272
 Nejedlý, Zdeněk 154
 Neklan (legendární postava) 40, 54
 Němcová, Božena 249, 321
 Němcová, Miroslava 625
 Němec, Antonín 360, 420
 Němec, Bohumil 433
 Němec, František 488, 490
 Nepomucký, Jan viz Jan z Pomuka
 Neruda, Jan 331
 Neumann, Stanislav Kostka 363
 Neurath, Konstantin von 456, 465, 471, 473
 Nezamysl (legendární postava) 40, 53
 Nezval, Vítězslav 526
 Nikolov, Nikola Cekov 565
 Nosek, Václav 493, 513, 514, 533
 Nostic, Albert, hrabě 304
 Nostic-Reineck, František Antonín, hrabě 270, 271
 Nosticové 252
 Novomeský, Ladislav 485, 536, 537, 551, 612
 Novotný, Antonín 539, 541–546, 550–556, 558, 567, 575, 576
 Ocskay (uherský generál) 243
 Ogadaj (mongolský chán) 99
 Okamura, Tomio 626
 Oldřich (český kníže) 63–67
 Oldřich (syn Soběslava) 80
 Oldřich Brněnský 74, 75
 Oldřich z Rožmberka 134, 143, 153, 159–161
 Oldřich ze Znojma 152
 Ondřej (pražský biskup) 92, 93
 Ondřej I. (uherský král) 70
 Ondřej III. (uherský král) 105
 Opitz, Johann Ferdinand 278
 Opletal, Jan 467, 583
 Osuský, Štefan 395, 396, 463, 470
 Ota Braniborský 114
 Ota Habsburský 109
 Ota I. (císař) 59, 61
 Ota I. Olomoucký 70, 71, 75
 Ota II. Olomoucký 75–77
 Ota III. (císař) 62

- Ota III. Olomoucký 78
 Ota IV. Welfský (brunšvický vévoda) 93, 94
 Ota Saský 58
 Ota V. Dlouhý Braniborský 102
 Ota Wittelsbašský 106
 Oxenstierna, Axel (švédský kancléř) 210
- Palacký, František 18, 20, 84, 98, 142, 157, 158, 173, 217, 291, 296, 301, 308–313, 316, 319, 327, 330–333, 349, 377
 Palach, Jan 571, 582
 Pálež, Štěpán 129, 130
 Palomar, Juan 152, 153
 Pangrác (uherský generál) 243
 Paroubek, Jiří 622, 525
 Párvy (spíšský biskup) 375, 376
 Paskevič, Ivan (ruský generál) 314
 Pašek z Vratu, Jan 176
 Patočka, Jan 578, 579
 Patton, George Smith 496
 Pavel I. (ruský car) 276
 Pavel II. (papež) 166
 Pavel, Josef 563, 564, 566
 Pavlík, Matěj viz Gorazd
 Payne, Peter (Engliš) 151, 152
 Pazúrik, Martin 375
 Pekař, Josef 20, 140, 142, 158, 173, 215, 216, 218
 Pelcl, František Martin 271, 272
 Penčev, Vladimír 15, 22
 Penningarová, Soňa 567
 Pešina z Čechorodu, Tomáš 223
 Petar Karadjordjević (srbský král) 379
 Petr I. Veliký (ruský car) 241
 Petr III. Fjodorovič (ruský car) 259
 Petr Parléf 112
 Petr Žitavský (zbraslavský opat) 104
 Petřek, Vladimír 475
 Piastovci 59
 Piccolomini, Aeneas Silvius viz Pius II. (papež)
 Piccolomini (císařský generál) 242
 Pika Gašpar (slovenský zeman) 240
 Pilát, Rudolf 377
 Piller, Jan 556, 564
 Pillersdorf, Franz von (předseda vlády) 310
 Piłsudski, Józef 435
 Pinkas, Adolf Maria 305
 Pipin Krátký 39
 Pithart, Petr 595, 597, 598, 601, 602
 Pitra, František 581
 Pius II. (papež) – Piccolomini, Aeneas Silvius 156, 165, 166
 Pius VII. (papež) 279, 295
 Pius XII. (papež) 530
 Plachý, Jiří 212
 Plener, Ernst 332
 Plinius, Gaius Publius 34
 Plocek, Evžen 571
 Pluh z Rabštejna, Kašpar 183
 Pobraslav (Slavníkovec) 62
 z Poděbrad, Jindřich 167
 z Poděbrad, Jiří 161–164, 170, 176
 z Poděbrad a Kunštátu, Viktorin 162
 Pohanka, Michal 622
 Poincaré, Raymond 400
 Polyxena z Lobkovic 199, 221, 222
 Popel z Lobkovic, Zdeněk Vojtěch 192
 Pořej (Slavníkovec) 62
 Potiorek, Oskar 382, 386
 Potocki, Alfred, hrabě (předseda vlády) 350
 Pražák, Albert 494
 Pražák, Alois 330, 354–356
 Predojević, Hasan 193
 Presl, Jan Svatopluk 292
 Pribina Nitranský 42, 44
 Princip, Gavrilo 382
 Prkoš 69
 Prokop Holý 149, 150, 154
 Prokop Lucemburský 117, 121
 Prokopios 35
 Přemysl Oráč (legendární postava) 40, 54
 Přemysl Otakar I. (český král) 82, 83, 92–97
 Přemysl Otakar II. (český král) 99–102, 105
 Přemyslovci 54, 55, 61, 69, 74, 83–85, 87, 90, 92, 96, 102, 106
 Přibík z Klenové 153
 Ptáček, Hynek (Hynce) z Pirkštejna 154, 159–162
 Ptolemaius, Klaudius 34
 Puchmajer, Antonín Jaroslav 272
 Purkyně, Jan Evangelista 321
 Purkyně, Karel 291, 321
- Raab, František Antonín 264
 Radecký z Radče, Jan Václav (rakouský maršál) 273, 285, 307, 314, 317, 325
 Radim (Gaudencius) 62
 Rajk, László 533, 535, 544
 Rakousko-Těšínský, Bedřich/Fridrich 384, 390, 401
 Raňkův z Ježova, Vojtěch 125
 Rašín, Alois 363, 364, 398, 399, 402, 427
 Ratbod, hrabě 42
 Ratimír, panonský kníže 42
 Rázl, Stanislav 569
 Reginhard (pasovský biskup) 41
 Regino z Prümü (kronikář) 39
 Rechberg, Johann Bernhard, hrabě (předseda rakouské vlády) 325

- Reicin, Bedřich 537
 Reiner, arcivévoda (formální předseda rakouské vlády) 332
 Reis, Štefan 534, 551
 Renner, Karl 359
 Reynaud, Paul 469
 Ribbentrop, Joachim von 444, 448, 450
 Rieger, František Ladislav 308, 313, 316, 319, 330, 331, 347, 349, 354, 377, 378
 Rigo, Emil 562, 563
 Richard Cornwallský 101
 Richard II. Anglický 126
 Roháč z Dubé, Jan 154
 Rokycana, Jan 152, 154, 161, 165, 168, 170
 Romanov, Nikolaj Nikolajevič 386, 399
 Ronovci 107
 Roosevelt, Franklin Delano 481
 Rosieres de, Pierre 112
 Rostislav (velkomoravský panovník) 42–44, 46–48
 z Rožmberka Petr Vok 196, 197
 z Rožmberka, Vilém 188, 192
 Rožmberkové 117, 139, 166
 z Rožmitálu, Zdeněk Lev 175, 176
 Rudiger von Starhemberg, hrabě (štyrský šlechtic) 241
 Rudolf (syn Albrechta I. Habsburského) 106, 107
 Rudolf (syn Rudolfa I. Habsburského) 103
 Rudolf I. Habsburský 101–103
 Rudolf II. Habsburský (císař) 23, 189–197, 218, 248
 Rudolf IV. (rakouský vévoda) 177
 Rudolf IV. Rakouský 114
 Rudolf Švábský 72
 Rulík, Jan 277
 Ruml, Jan 618
 Runciman, Walter 438, 439
 Ruprecht Falcký 121, 128
 Rusnok, Jiří 625, 626
 Russell, Bertrand 535
 Ruyter, de (holandský admirál) 239
 Rys-Rozsévač, Jan 459, 505
 Řehoř VII. (papež) 71, 72
 Řehoř IX. (papež) 99
 Řehoř X. (papež) 101
 Řehoř XII. (papež) 128, 129
 Řehoř XIII. (papež) 188
 Sabina, Karel 305, 308, 318, 321
 Sádlo z Kostelce, Jan 147
 Sádovský, Štefan 570
 Salivarová, Zdena 575
 Sámo 37–39
 Sazonov, Sergej 399
 Sedláček, Václav 467
 Sedlnický, Josef, hrabě 289
 Sedlničtí z Choltic 289
 Seidler, Ernest von 402
 Seifert, Jaroslav 430
 Seliger, Joseph 410
 Selim II. (sultán) 187
 Seton-Watson, Robert William (skotský slavista) 376, 393
 Scheiner, Josef 398, 399
 Schiller, Friedrich von 291
 Schmerling, Anton von (rakouský státní ministr) 327, 332
 Schönerer, Georg von 364
 Schuselka, Franz 309
 Schwarz, Ferdinand 358
 Schwarzenberg, Felix, kníže (rakouský předseda vlády) 315, 317, 320
 Schwarzenberg, Karel (kníže a rakouský generál) 284, 285, 349
 Schwarzenberg, Karel (ministr zahraničí) 622, 624, 625
 Schwarzenbergové 234, 253
 Schwerin (pruský maršál) 258
 Sidor, Karol 449, 450, 532
 Sienkiewicz, Henryk 15
 Sigovesus 28
 Silvestr II. (papež) 64
 Sinan-paša 193
 Sixt z Ottersdorfu 184
 Skrejšovský, Jan Stanislav 347
 Skyčák, František 374, 375
 Sládek, Josef Václav 345
 Sládek, Miroslav 603, 615, 617, 621
 Sladkovský, Karel 318, 330, 353
 Sladký, Jan, zvaný Kozina 248, 249
 Slánský, Rudolf 527, 533, 536–539, 544, 551
 Slavata z Chlumu a Košumberka, Vilém 199, 215
 Slavík, Jan 85
 Slavník (otec Vojtěcha) 60
 Slavníkovci 61–63, 65
 Slavomír (Mojmírovec) 45
 Smetana, Bedřich 306, 330, 345
 Smrkovský, Josef 494, 555, 568, 570
 Snítily, Evžen 623
 Soběbor (Slavníkovec) 62, 65
 Soběslav I. (český kníže) 76–78, 80
 Soběslav II. (český kníže) 80, 81
 Soběslav (Slavníkovec) 61
 Sobotka, Bohuslav 626
 Sokol, Jan 621

- Sokol, Karel Stanislav 364
 Solženicyn, Alexandr 479, 553
 Souches, de (generál) 238
 Soukup, František 360, 398, 399, 404
 Spinelli 192
 Spranger, Bartolomeo 190
 Spytihněv I. (český kníže) 56
 Spytihněv II. (český kníže) 70
 Spytimír (Slavníkovec) 62
 Stadion, Franz, hrabě (rakouský ministr vnitra) 316–318, 321
 Stadion, Rudolf, hrabě (prezident zemského gubernia) 304, 307
 Stalin (Džugašvili), Josif Vissarionovič 443, 478, 482, 488, 490, 491, 495, 520, 527, 533, 535–539, 542, 550
 Staněk, František 401
 Stanislav ze Znojma 130
 Steed, Henry Wickham 376
 Stojkovič, Ivan 152
 Strab 54
 Strabón 28
 Straka, Gustav 305, 318
 Stránský, Jan 605, 610
 Stránský, Jaroslav 493
 Struna, Matěj 278
 Stříbrný, Jiří 431, 505
 Stürgkh, Karl, hrabě (předseda vlády) 370, 382, 384, 390, 391
 Süleyman I. Kanuni (sultán) 176, 178, 179, 187, 242
 Suvorov, A. V. (ruský maršál) 276
 Svatava Piastovna 76
 Svatopluk II. (syn Svatopluka Velikého) 50, 53
 Svatopluk Olomoucký 75, 76
 Svatopluk Veliký (velkomoravský panovník) 44, 45, 48–50
 Svoboda, Cyril 621
 Svoboda, Ludvík 463, 480, 483, 493, 514, 515, 538, 556, 557, 564, 565, 568, 572, 575
 Symeon I. 50
 Synkové, Oto a Viktor 461
 Syrový, Jan 439, 440, 446
 Szálasi, Ferenc 489, 490
 Szelepcsényi, György (arcibiskup) 238
 Šabata, Jaroslav 577
 Šafárik, Pavol Jozef 299
 Šafgoč, hrabě (nejvyšší purkrabí) 252
 Šalgovič, Viliam 559, 563
 Šámal, Přemysl 398, 399, 461
 Šašek z Bílkova, Václav 166
 Šebřín (pražský biskup) 68, 69, 71
 Šedivá, Marie 23
 Šedivý, Ivan 23
 Šedivý, Jaroslav 616
 Šejna, Jan 555, 556
 Šelest, Pjotr 561
 Šik, Ota 548, 557, 580
 Široký, Viliam 528, 536, 539, 544, 551
 Škroup, František 292
 Škvorecký, Josef 575
 Šlik, Jáchym Ondřej 204, 215
 Šlikové 180
 Šmeral, Bohumír 360, 398, 402, 419
 Šmíd, Martin 583, 584
 Šmidke, Karol 485, 488
 Šoupal, anarchista 427
 Špidla, Vladimír 620–622
 Šrámek, Jan 427, 470
 Šrobár, Vavro 372, 374, 375, 401, 404, 411, 412, 488, 516
 Štátný, Alfons 362
 Štaufové 83, 93, 96
 Štefánek, Anton 401
 Štefánik, Ivan 506
 Štefánik, Milan Rastislav 372, 394, 395, 414, 611
 Štěpán (syn Bély IV.) 100
 Štěpán I. (uherský král) 64, 67, 72
 Štěpán III. (uherský král) 79
 Štěpán V. (papež) 49
 Štěpán, Miroslav 584
 Štěpánek, Jan Nepomuk 292
 Šternberk, Kašpar, hrabě 291
 Šternberk, Zdeněk 166
 Šteyer, Matěj 223
 Štítý ze Štítného, Tomáš 126
 Štoll, Ladislav 542
 Štrougal, Lubomír 567, 572, 576, 577
 Štúr, Ludovít 299, 300, 311
 Šváb, Karel 537
 Švambergové 248
 Švehla, Antonín 362, 398, 419, 421, 426, 428, 429
 Švejnar, Jan 623
 Švestka, Oldřich 562, 563
 Švorcová, Jiřina 579
 Taaffe, Eduard, hrabě (designovaný předseda vlády) 354, 355, 360, 361
 Tacitus, Cornelius 28
 Tassilo (bavorský vévoda) 37
 Thám, Karel Ignác 292
 Thám, Václav 292
 Thiddag (biskup) 64
 Thökoly, Imrich 240–242

- Thun, František 384
 Thun, Lev, hrabě (zemský místopředseda) 312, 318, 319
 Thun-Hohenstein, František Antonín, hrabě (předseda vlády) 366
 z Thurnu, Jindřich Matyáš 200, 201, 215
 Thurn-Taxis, Rudolf, kníže 331
 Tiberius 29
 Tilly, Johann Tserclaes (generál) 203
 Tiso, Jozef 429, 433, 446, 448–451, 482, 483, 487, 489, 506
 Tisza, István 382, 402
 Tito, Josip Broz 521, 527, 542, 560
 Tomek, Václav Vladivoj 158, 319
 Tomislav (chorvatský kníže) 72
 Tomsa, František 505
 Topolánek, Mírek 622, 623
 Torstensson, Lenard (švédský generál) 211
 Tošovský, Josef 618
 Toussaint, Rudolf 495, 496
 Trčkové z Lípy 210
 Trenck, Franjo, baron (velitel chorvatských pandurů) 255
 Trnka, Otakar 390
 Trojan, Alois Pravoslav 305
 Trojan, Jan 567
 Trojanov, Vjačeslav Platonovič 397
 Třeštík, Dušan 59, 61
 Tschernembl, Georg Erasmus 200
 Tuka, Vojtech 429, 430, 449, 483, 506
 Tunna 56
 Tusar, Vlastimil 415, 419, 420
 Tyl, Josef Kajetán 292, 329
 Týr (legendární postava) 54
- Udržal, František 429, 430
 Uhl, Petr 576, 578, 580, 583
 Ulbricht, Walter 559
 Ulišenič, Jurij 179
 Uljanov-Lenin, Vladimír Iljič 396, 397, 413, 520, 537
 Urban VI. (papež) 119
 Urbánek, Karel 584, 586, 587
 Ursíny, Ján 486, 511
 Urx, Eduard 461, 468
- Václav (český kníže, sv.) 56, 62, 115, 222, 402, 582, 587
 Václav Eusebius z Lobkovic 228, 236, 239
 Václav I. (český král) 97–99, 101
 Václav II. (český král) 102–107
 Václav III. (český král) 105–107
 Václav IV. (český král) 117–121, 123, 124, 128–130, 133, 135, 138, 139, 155, 164, 222
- Václav Opavský (kníže) 150
 Václavík, Milan 584
 Vaculík, Ludvík 552, 553, 558, 575
 Vajanský, Svezozár Hurban 372, 374
 Valdes, Pierre 126
 z Valdštejna, Albrecht 205, 208–210
 z Valdštejna, Jan Josef, hrabě 233
 Valdštejnové 252
 Valentinianus I. 31
 Valois (francouzský rod) 111
 z Valois, Jindřich 188
 Vaněček, Petr 137
 Vannius 30
 Varus Quintillius, Publius 30
 Vavák, František Jan 277
 Vávra, Vincenc (pseudonym J. S. Haštalský) 305
 Vávra, Otakar 142
 Vavřinec z Březové 137, 141, 142, 146
 Vecserová, Marie 381
 Veličko, Piotr Alexejevič 487, 488
 Vetiška, Rudolf 478
 Veverka, František (rolník z Rybitví, spoluvynálezce ruchadla) 289
 Veverka, Václav (bratranec Františka Veverky, spoluvynálezce ruchadla) 289
 Vezel 71
 Vibilius 30
 Viest, Rudolf 463, 488, 489
 Viktor Emanuel II. (sardinský král) 325
 Vilém (Wilhelm) I. (pruský král) 334, 379
 Vilém Holandský 101
 Vilém II. 391, 400, 404, 406
 Vilém Saský 164
 Viliem 45
 Vít sv. 58, 59, 62
 Vítek (bratr Závíše z Falkenštejna) 104
 Vítkovci – Rožmberkové 103, 104
 Vitold Litevský 143–145
 Vladislav (markrabě moravský) 83
 Vladislav (syn Soběslava) 78
 Vladislav (syn Václava I.) 99
 Vladislav I. Herman 73, 75
 Vladislav I. Pražský 76
 Vladislav II. (český král) 78–82
 Vladislav II. Jagellonský (český král) 138, 143, 145, 151, 171–175, 177, 180, 248
 Vladislav III. Jagellonský (polský král) 159–162
 Vladislav Lokýtek (Władysław Łokietek) 105, 106
 Vladivoj Piastovec 64
 Vlasov, Andrej Andrejevič 495
 Vlastislav (legendární postava) 54

- Vnislav (legendární postava) 40, 53
Vojen (legendární postava) 40, 53
Vojtaššák, Ján 531
Vojtěch (syn Vladislava II.), arcibiskup
salzburský 79
Vojtěch Slavníkovec 60–62, 68
Vološyn, Augustin 446, 451
Vratislav Brněnský 76
Vratislav I. (český kníže) 56, 83
Vratislav II. (český král) 70–73, 76
Vrchlický, Jaroslav 345
Vršovci 62, 65–67, 76
Vřešťovský z Rýzmburka, Aleš 153
- Waldhauser, Konrád 125
Weiss, Petr 594
Wekerle, Alexandr (předseda vlády) 374
Wekerle, Sándor 406
Welfové 83, 96
Welserová, Filipína 186
Werich, Jan 579
Wesseleny, Ferenc (uherský palatin) 239
Wessenberg, Johann Franz von (předseda vlády) 313
Widukind (kronikář) 39
Wiching (nitranský biskup) 48, 49, 58, 59
Wilson, Woodrow 403, 405–407
Windischgrätz, Adolf, kníže (předseda vlády) 361
Windischgrätz, Alfred, kníže (rakouský generál) 312, 315, 317
Wolf, Karl Hermann 364, 365
Wolman, Frank 296
Wyclif, John 126–128, 131
- Zach, František 311
Zajíc, Jan 571
Zajíc z Házmburka, Zbyněk 128, 129
Zajíc z Valdeka, Vilém 107, 110
Zamazal, Josef 399
Zápolský, Jan 176–179, 187
- Zápolští (uherský šlechtický rod) 188
Zápotocký, Antonín 420, 421, 424, 507, 512, 519, 538–541, 544
Zápotocký, Ladislav 358, 420
Záviš z Falkenštejna 101, 103, 104
Zbygnév (polský kníže) 75
Zbyněk z Buchova 137, 143
Zela, Stanislav 531
Zeman, Miloš 607, 615, 617, 619–621, 625
Zenkl, Petr 532
Zieleniec, Josef 616
Zifčák, Ludvík 583
Zika, Jan 461, 471, 472
Zikmund I. (polský král) 179
Zikmund II. August (polský král) 188
Zikmund III. Vasa (polský král) 202
Zikmund Korybutovič 144, 145
Zikmund Lucemburský 117, 120, 121, 130–136, 140–145, 150, 151, 155, 159, 161
Zikmund Tyrolský 164
Zinzendorf, Nicholas, hrabě 226
Zmrzlík (pražský měšťan) 137
Zrinski, Petr (chorvatský šlechtic) 239
Zrinský, Mikuláš (Nikola) mladší (chorvatský bán) 237
Zwetter, Reinmar von 97
- Žatkovič, Hrihoryj 405
Ždanov, Andrej Alexandrovič 511
Železný, Jan 130, 132
Želivský, Jan 133, 135, 136, 140, 147, 157, 158
Žemlička, Josef 23
ze Žerotína, Karel starší 194, 199
ze Žerotína, Ladislav Velen 200
Živkov, Todor 560, 562, 583
Žižka, Jan 136–138, 140–142, 144–149, 156, 158, 162, 478
Žofie (česká královna, druhá manželka Václava IV.) 136, 139, 160
Žofie, arcivévodkyně (manželka Františka Karla) 315

OD MINULOSTI K DNEŠKU

DĚJINY ČESKÝCH ZEMÍ

Typografie Vladimír Verner

Rejstřík sestavili

Alena Ovčačíková, Lucie Švábová a Pavel Špatenka

Odpovědný redaktor Filip Outrata

Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,

v Praze roku 2013 jako svou 1228. publikaci

Vydání první. AA 55,74. Stran 688

Vytiskla Těšínská tiskárna, a. s.

Doporučená cena 598 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.

Praha 3, Víta Nejedlého 15

e-mail: info@ivysehrad.cz

www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-387-0